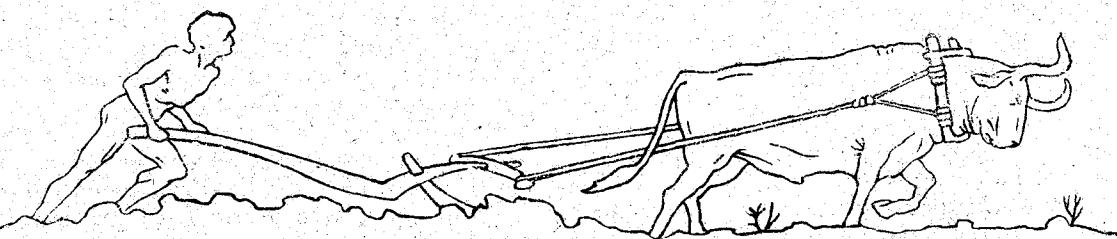




ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΜΟΥ
ΥΠΟ ΟΥΪΣΛΕΡ



ΠΑΝΔΩΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 15
ΜΑΡΤΙΟΥ 1908

ΤΟΛΣΤΟΪ ΚΑΙ ΔΑΝΤΗΣ

Τὰ ἔξοχα πνεύματα ἔχουν καὶ αὐτὰ τὰς ἴδιοτροπίας τῶν ἡ, καλύτερα, αὐτὰ πρὸ πάντων ἔχουν ἴδιοτροπίας, μὲ τὰς δόπιας ἡμεῖς οἱ κοινοὶ θυγητοὶ δὲν ἔχομεν τίποτε τὸ κοινὸν καὶ τὰς δόπιας διὰ τοῦτο θεωροῦμεν καὶ ὡς εἶδος στιγμιάς ἡ διαρκοῦς τρέλλας αὐτῶν τῶν ἔξόχων πνευμάτων. Τόμους ὀλοκλήρους ἡμποροῦσε κανεὶς νὰ γεμίσῃ ἀντιγράφων ἀπλῶς ἐπεισόδια γελοῖα, πεποιημήσεις παιδαριώδεις, σκέψεις καθαντὸ μωράς ἡ ἔξωφρενικάς, καὶ συνηθείας πέρα καὶ πέρα παραλόγους καὶ καμάρα φορδ ἐπικινδύνους τῶν πέρισσοτέρων μεγάλων ἀνδρῶν. Οἱ περιέργοι δὲν ἔχουν παρὰ νὰ διαβάσουν τὰ βιβλία τοῦ Λομπρόζου καὶ μάλιστα τὸ ἔργον τοῦ «Ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ τρέλλα» διὰ νὰ πεισθοῦν, δτι σχεδὸν κάθε πνεῦμα ὑπέροχον εἰς κάθε βῆμα του καὶ πρᾶξιν του πιστεύει, δτι ὅδηγεται ἡ παρακολουθεῖται ἀπὸ κάπιοι μυστηριῶδες δαιμόνιον, ὅπως ὁ Σωκράτης, ἡ ἀπὸ κάπιοι ἀπαίσιο φάντασμα, ὅπως ὁ Βροῦτος. Ἡ μεγαλοφυΐα, εὐρισκομένη εἰς τὰ πρόνυρα τοῦ φρενοκομείου, συχνὰ συμφωνεῖ εἰς τὰς ἰδέας μὲ τοὺς τροφίμους τοῦ ἀσύλου τούτου, οὐχὶ σπανίως δὲ φορεῖ εὐχαρίστως καὶ τὸν ζουρλομανδύν των καὶ τὸν καμαρώνει ὡς ὄλουργίδα ἀνταξίαν, μόνην αὐτήν, τῆς ὑπεροχῆς της ἀπέναντι τῶν κοινῶν υνητῶν. Δὲν περιμενεῖτε δὲ βέβαια ἀπὸ ἐμὲ νὰ μάθετε, δτι ἀπειρα ἔξοχα πνεύματα, ἀφήσαντα ἐποχὴν δράσεως ἔξαιρετικῆς εἰς τὴν ίστοριαν, ἐκλείσθησαν εἰς φρενοκομείο: καὶ ἀν μερικὰ ἄλλα, ὅπως ὁ Λούνθρος ἡ ὁ Πασχάλ, ἀφέθησαν ἐλεύθερα μέχρι θανάτου νὰ πιστεύουν ὁ μὲν Λούνθρος, δτι ἔχει πάντα ἐμπρός του τὸν Σατανᾶ, κατὰ τοῦ δοποίουν ἔξηκόντις ὅσα μελανοδοχεῖα εὑρισκει πρόχειρα, ὁ δὲ Πασχάλ, δτι μία ἀβυσσος ἥσκει ἀκατάπαυστα ἀριστερά του ἔτοιμη νὰ τὸν καταπίῃ, ἀφέθησαν βέβαια, διότι αἱ τρέλλαι πεποιημέσι τῶν ἡσαν καὶ ὀλοκληρίαν ἀκίνδυνοι ἀν δχι δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, διὰ τὸν ἄλλον κόσμον τούλαχιστον, καὶ ἀρκετὰ διασκεδαστικαί. Εἶναι ὅμως ἀλήθεια, δτι εἰς μερικὰς ἄλλας μεγαλοφυΐας δ λαὸς ἐδείχηδη πολὺ συγκαταβατικὸς καὶ ἀνόητος, δταν ἔκαμναν τελέλλες πολὺ ἐπικινδύνους πρὸ πάντων δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἄλλα τότε καὶ δ ἴδιος δ λαὸς δὲν ἦτο στὰ καλά του καὶ ἐὰν τὸν μεγάλον Ναπολέοντα, λόγου χάριν, ἡ Γαλλία ἐνθουσιωδῶς τὸν ἀφῆκε ἐλεύθερον νὰ θυστῇ καὶ ἀπολέσῃ ἔνα ἑκατομμύριον ψυχῶν εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, δὲν πταίει βέβαια μόναχά δ ἀνθρώπως οὕτος διὰ τὸ μακελλείο, ποὺ ἦνοιε εἰς δλην τὴν Εὐρώπην ἄλλα καὶ οἱ παραφοροὶ ὑπῆκοοι του; οἱ δοποίοι, θυσιαζόμενοι διὰ τὴν μονομονίαν τῆς φιλοδοξίας τοῦ Βοναπάρτου, ἐπίστευον — καὶ τὸ πιστεύουν δύστυχῶς καὶ οἱ ἀπόγονοί των ἀκόμη! — δτι θυσιαζούνται διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος των. Τὸ περιέργον δὲ μεταξὺ τῶν ἔξόχων πνευμάτων εἶναι, δτι τὰ παραδοξότερα πραξικοπήματα διαπράττουν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἔριδας, καὶ ὅπως αἰωνίως «ὁ κεραμεὺς κοτέει τῷ κεραμεῖ», τοιουτότροπως δ μεγάλος ἀνήρ δταν νομίζει δτι δὲν συμφωνοῦν αἱ καλλιτεχνικαὶ ἡ ἐπιστημονικαὶ ἀρχαὶ του μὲ τὰς ἀρχὰς ἄλλου μεγάλου ἀνδρός, τότε δχι μόνον δὲν χωνεύει τὸν ἀντίταλόν του, ἄλλα καὶ δὲν τοῦ ἀναγνωρίζει καμίαν ἀξίαν, ἀν καὶ ἀναγνωρίζει καὶ δτι ἔστι δτι αὐταπατᾶται οὕτω σκεπτόμενος. Ὁ Ἀριστοφάνης καὶ δ Λουκιανὸς ἐστάυρισαν ὡς ἀνήθικον καὶ ἀνόητον τὸν ἡθικώτατον καὶ μεγαλοφυΐ Σωκράτη. Ὁ Θουκυδίδης σχεδὸν ἐπεριφρονοῦσε δλους τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ τοὺς συγχρόνους του ίστορικους χωρὶς καὶ τὸν πατέρα τῆς Ιστορίας Ἡρόδοτον νὰ ἔξαιρεση, τὸν δοποῖον νέος εἰλε τόσον θαυμάσωε. Ὁ Πλάτων ἔξωρισε τὸν Ὅμηρον ὡς κακοήθη ἀπὸ τὴν Πολιτείαν του. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔθεωροῦσε ἀνόητα τὰ περὶ προσπαρτείως ἴδεων συστήματα τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Βολταΐδος ἐγελοισποίησε τὸν Πίνδαρον βεβαιώνων, δτι τὸν θαυμάσει, μόνον καὶ μόνον διότι δὲν τὸν ἐννοεῖ

διόλου. Ο Ρισελιέ κατέτρεχε τὸν Κορνγκλιον, διότι
ὅ πατήρ οὗτος τῆς γαλλικῆς τραγῳδίας δὲν
ἔγραψε δράματα ἀνόητα δύπως ὁ μεγάλος ἐκεῖ-
νος πολιτικὸς ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΖ^{ου}. Καί, διὰ νὰ
μὴ σωριάζω ἄλλα παρόμοια παραδείγματα, εἰς
εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ὁ μὲν Νίτσε δὲν ἀφῆσε φιλό-
σοφον, ποὺ νὰ μὴ ἔθεωρησε ὡς μωρόν, ὁ δὲ
Τολστού τὸν μὲν μέγιστον τραγικὸν ποιητὴν
Σαιέπτη θεωρεῖ κάθε ἄλλο παρὸ τραγικόν, διά
δὲ τὸν μέγιστον, μετά τὸν Όμηρον, ἐπικὸν ποιη-
τὴν Δάντη εἶπε—ἄ! εἶπε πολὺ νόστιμα πράματα,
διὰ τὰ δοιαὶ μολάταυτα ἀξίζει τὸν κόπον νὰ
γίνῃ ἐκτενὴς λόγος.

* * *

Πρὸ διίλου λοιπὸν καιδοῦ κάπποιος Ἰταλὸς δημοσιογράφος ἥρωτησε τὸν Τολστοῖ τί ίδεαν ἔχει περὶ Δάντη. Ὁ μέγας ἐδημήτης τῆς Γιασονάγια-Πολιάνα ἔδειξε τότε ἔκπληξιν διὰ τὴν ἐρώτησιν καὶ εἶπε στενοχωρημένος:

— Ποιανοῦ Δάντη, καλέ;
— Τοῦ Ἀλιγέον, διδάσκα

— Τοῦ Ἀλιγέων! Ποιανοῦ Ἀλιγέων; Πρώτη φορὰ ποὺ ἀκούω αὐτὸ τόνομα!

— Madonna santa! Πρώτη φορά, διδά-
κναλε, πών ἀκοῦτε τὸν ποιητοῦ τῆς Θείας
Κωμῳδίας; ἀνέρχασεν ἔξω φρενῶν ὁ φιλότιμος
συμπατριώτης τοῦ Ἀλιγέον.

— Ἀ! ἀπήντησε τότε γελαστά ὁ Τολστοί,
μὲν ἐρωτάτε γιὰ τὸν ποιητὴ τῆς Θείας Κωμῳδίας . . . Ἐκατάλαβα τέλος πάντων, ὅλλα, ξέρετε, δῆσε φορὲς ἔκαμα νὰ τὴν διαβάσω, δὲν
μηπόρεσα νὰ καταλάβω τίποτε!

Ο δυστυχής δημοσιογράφος δὲν ήθελε κατ' αρχὰς νὰ πιστεύσῃ ότι δὲ Τολστόι ἔλεγε τέτοια παράδοξα πράματα καὶ ἐτόλμησε νὰ τὸν ἔναντι τῆσσας: «Ἐνα καὶ ἔνα δύο, τί φρονεῖ διὰ τὸν Δάντην τὸν Ἀλιγέων, τὸν μεγάλύτερον — per bacco! — ποιητὴν τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ κόσμου δόλου μετὰ τὸν Ὁμηρον!» Ο Τολστόι δύως ἐπανέλυθε ἀπαθέστατα: «Δὲν καταλαβαίνω, χριστιανέ μου, τίποτε ἀπὸ Δάντη! Ἐνα καὶ ἔνα κάνουν δύο: ή Θεία Κωμῳδία του δὲν ἀξίζει τίποτε για μένα. . . .

* * *

Ἐὰν τοὺς ἀνωτέρῳ λόγους ἔξεστόμιζε κοινὸς ἄνθρωπος, θὺν ἡσαν λόγοι νεοὶ καὶ τίτοι πλέον, ἀλλὰ προερχόμενοι ἀπὸ ἕνα Τολστοῦ ἔχον μεγάλην ψυχολογικὴν σημασίαν. Βεβαίως δὲ Τολστοῖ γνωρίζει καὶ παραγγωρίζει ὅλην τὴν Θείαν Κωμῳδίαν, διότι δὲ ἴδιος εἰς τὰ ἔργα του (καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν «Ἄνναν Καρενίνην») πολλάκις κάμνει λόγον διὰ τὸν ἑαυτόν του ὅπο δένομα καθὼς περὶ ἀνθρώπου πολὺ πεπαιδευμένου, ποὺ ἐμελέτησε κατὰ βάθμος ὅλας τὰς φιλολογίας. Εἶναι ἀλήθεια δτὶ βεβαιώνει ἐπίσης δτὶ δὲν τὸν ὀφέλησαν διόλου ὅλα τὰ βιβλία ποὺ

έδιαβασε έκτος της Νέας και της Παλαιᾶς, της Παλαιᾶς κυρίως, Διαδήκης, ἀλλὰ τούτο εἶναι ἄλλος λόγος καὶ δὲν δικαιολογεῖ καθόλου τὴν ἄγνοιαν, που ἐπροφασίσθη διὰ τὴν Θείαν Κωμῳδίαν. Καὶ ὅμως ἡ πικρὰ ἀπάντησις τοῦ Τολστοῦ ὅτι τὸ μεγαλοφυὲς ἔργον τοῦ Δάντη δὲν ἀξίζει τίποτε, οὔτε τὸν Ἰταλὸν δημοσιογράφον καὶ ὅλην τὴν φιλολογῶδαν Ἰταλίαν ἔπειτε νὰ σκανδαλίσῃ, οὔτε τὸν παγκοσμίους φιλολογικοὺς κύκλους. Διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὰς τελευταίας ἰδέας τοῦ Τολστοῦ ἡ περιφρόνησις τοῦ διὰ τὸν Δάντη εἶναι συμφωνοτάτη πρὸς τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ ὑπαναστοῦ ωδῶσσον συγγραφέως. Τοῦναντίον θὰ ἥτο ἀσύμφωνος πρὸς τὰς ἀρχάς του δ Τολστοῦ, ἐὰν ἐδείνηνε θαυμασμὸν διὰ τὸν ποιητὴν τῆς Θείας Κωμῳδίας. Καὶ ὅμως οὐδέποτε δύο μεγάλοι ἀνδρες συνήντημοσαν ἀρμονιώτερα εἰς τὰς ἀρχάς των ὅσον δ Δάντης καὶ δ Τολστοῦ, καὶ ἂν ὑπάρχῃ ἀκριβέστερον παράδειγμα ὅτι τὰ ἄκρα συναντῶνται, τοιοῦτον εἶναι δ ποιητὴς τῆς Κολάσεως καὶ δ συγγραφέυς τοῦ «Κράτους τοῦ Ζόφου». «Οσο δὲ καὶ ἂν χωρίζῃ ἀπόστασις ὀκτακοσίων ἑτῶν τὸν Δάντη τοῦ 13^{ου} αἰώνος ἀπὸ τὸν Τολστοῦ τοῦ 20^{ου} τόσο τὸ πατριαρχικὸν φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ ωδῶσσον συγγραφέως προσεγγίζει πρὸς τὸν πατριαρχικὸν ἱμπεριαλισμὸν — ἃς ἐκφρασθῶ κατ' αὐτὸν τὸ τρόπον — τοῦ ποιητοῦ τῆς Θείας Κωμῳδίας.

Καὶ εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν βίον των ὁ Δάντης καὶ ὁ Τολστός εἰς πλεῖστα σημειῶσι συναντῶνται. Καὶ οἱ δύο κατάγονται ἀπὸ ἀριστοκρατικοὺς οἰκους. Καὶ οἱ δύο ἐδιάχθησαν νὰ περιφρονοῦν τὸν όχλον. Καὶ οἱ δύο ἐπαιδαγωγήθησαν πρῶτον εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολέμου καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὰ γράμματα. Ἐπολέμησεν ὁ Δάντης εἰς τὸ Καυπελδίνο καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἔφοδον κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς Καπρόνας ἐπολέμησε καὶ ὁ Τολστός εἰς τὸν Καύκασον καὶ ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Σεβαστούπολεως κατὰ τὴν ἔφοδον τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ Τούρκων. Ἡτο φανατικὸς ἡμεριαλιστής ὁ Τολστός εἰς τὴν νεότητά του, ἥτο φανατικὸς καὶ ὁ Δάντης. Ἡτο εἰς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα θεοκρατικὸς ἔκεινος, ἥτο καὶ οὗτος. Καὶ δπως μὲ τὸν χρόνον καὶ τὴν ὁρίμανσιν τοῦ πνεύματος ὁ Τολστός ἀπεγοητεύθη καθ' ὅλοκληριαν καὶ ἀπὸ τὸν ἡμεριαλισμὸν τοῦ Τσάρου καὶ ἀπὸ τὸν θεοκρατισμὸν τῆς Τερᾶς Ρωσσικῆς Συνόδου, τοιουτορόπως καὶ ὁ Δάντης ἐμίσησε τὴν τυραννίαν τοῦ πατισμού τῶν ήμερῶν του, ἐμίσησε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἡμεριαλιστὰς γονέλφους τῶν δποίων ἀποτελοῦσε ἰσχυρὸν παράγοντα. Καὶ οἱ δύο δὲ διαφωνήσαντες πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Χριστοῦ κατεδιάσθησαν ὁ μὲν Δάντης διὰ τῶν δργάνων τοῦ πάπα Βονιφατίου τοῦ 8ου νὰ καη

χωντανὸς σύμφωνα μὲ τὸν τότε Ἰσχύοντα ποινικὸν καδίκα κατὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων τὸν παπισμόν, δὲ δὲ Τολστοῖς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ρωσικῆς Συνόδου πρὸ ἐπτὰ ἑτῶν εἰς ἀφορισμὸν σύμφωνα μὲ τὰς σημερινὰς ποινὰς τῆς ὁρθοδόξου θρησκείας. Καὶ οἱ δύο λοιπὸν ἔμισθοσαν. τὸ καθεστώς καὶ οἱ δύο ὀνειροπόλησαν τὸν παλαιὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ βίου, τοῦ βίου τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰακώβ. Καὶ τὸν ἐπόθησαν μάλιστα ἀκόμη ἀγνότερον, ἀπηλλαγμένον, εἰ δυνατόν, καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἀνάγκην φυσικὴν μὲν, ἀλλὰ χριδαίαν. Καὶ αὐτὴν τὴν διαιώνισιν τοῦ εἰδούς ἀκόμη ἐσιχάθηκαν ἔξι ἵσους καὶ δὲ Τολστοῖς καὶ δὲ Δάντης ὀνειροπολήσαντες ἔνα ἄλλου εἰδούς ἔχωτα, τὸν δποίον κανεῖς ἄλλος ἐκτὸς αὐτῶν καὶ τοῦ Βούδα ἐν μέρει (δευτέρᾳ μορφῇ τοῦ ἐγωϊστοῦ Βούδα) ἥσθιάνθη σοβαρῶς ὡς ὑπερτάτην ἀνάγκην πρὸς ἔξυψωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἥθικου μας χαρακτῆρος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲ Δάντης μίαν γνωνικὰ ἐλάτρευε καθ' ὅλην τὴν

ζωήν του καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της μάλιστα, τὴν Βεατρίκην, τὴν ὄποιαν ὅμως ἀπὸ δικτὼ ἐτῶν ἐλάτερεν· ὡς προσωποποίησιν τοῦ Ἰδανικοῦ, τοῦ θείου ἔρωτος, καὶ μὲ τὴν ὄποιαν ὀνειροπολοῦσε νὰ συζῆ πνευματικῶς καὶ ψυχικῶς, ἀλλ᾽ οὐδέποτε χάριν τῆς σαρκός. Ἡ Βεατρίκη διὰ τὸν Δάντη ἦτο ἡ ἀγνή γυναικα τοῦ Παραδείσου, ποὺ ἀπέστειλε ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν ὡς δεῖγμα, πρὸς τὸ δόποντὸν ὀφείλουσι δῆλαι αἱ γυναικες καὶ δῆλοι οἱ ἀνδρες νὰ συμμορφωθοῦν. Μόνη ἡ ἀγνή συναναστοροφὴ τοῦ Δάντη πρὸς τὴν Βεατρίκην ἀρκοῦσε διὰ νὰ τοῦ ἱκανοποιῇ δῆλαις ἀπολύτως τὰς ἀνάγκας καὶ νὰ τοῦ ὑποτάσσῃ καὶ νὰ τοῦ καταδάμαζῃ τὴν φυσιολογικὴν ἀνάγκην τῆς σαρκὸς ὑπὸ τάνεκφραστα ψυχικὰ μέλιγητρα, ποὺ τοῦ γεννοῦσε. ἡ ἥθικὴ τελειότης τῆς Βεατρίκης του Συζῶν μετ' αὐτῆς εἰς τὰς σφαιρὰς τῆς ἥθικῆς συνέζουσε ὁ Δάντης ἀπολαμβάνων Ἰδανικῶς, ἀλλὰ μὲ συναίσθησιν ἀληθοῦς πραγματικότητος δῆλα τάγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου: τὴν σάρκα, τὸν πλοῦτον, τοὺς καρδοπὸν τελείουν ἥθικον χαρακτῆρος τῆς ψυχῆς καὶ τελείας πνευματικῆς σοφίας. Εἶναι ἀλλως γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν Θείαν Κωμφδίαν ἡ Βεατρίκη εἶναι ἡ προσωποποίησις καὶ τῆς ὁδαιούτητος καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης ὅπως ὁ χριστιανισμὸς τὰς ἐννοεῖ (Καθαρτήριον, ἀσμα 30^{ος} στίχος 20^{ος} καὶ ἔξης). Ἀλλὰ καὶ ὁ Τολστοῖ ἀπαράλλακτα ὅπως ὁ Δάντης τὰς ἰδίας ἀρχὰς περὶ ἔρωτος ἔχει καί, ἀν καὶ δὲν ἔχει συναντήσει καμίαν Βεατρίκην εἰς τὴν ζωὴν του αὐτοῦ, ὑποστηρίζει ὅμως ὅτι δῆλα τὰ φοβερώτερα κακὰ τοῦ βίου προέρχονται ἀπὸ τὸν γάμον καὶ τὸν σαρκικὸν ἔρωτα. Πράγματι εἰς τὴν «Σονάταν τοῦ Κρούτσερ» μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ οἰκογενειακὴ διαφθορὰ προσέρχεται ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην τῆς σαρκός, διότι, ἐὰν αὐτὴ

έχουσε πύρινα δάκρυα διὰ τὸν ἀμαρτωλὸν ἐκείνον Τρούβαδον καὶ δὲν ἐφώναξε: «Φτάνει, Δάντη! φτάνει! Δὲν θέλω ἔτσι νὰ τιμωρηθῶ στὴν ἄλλη ζωή! δὲν θέλω!» Ἀλλὰ καὶ ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς, δταν εἰς τὸ θέατρον εἶδε τὸ δρᾶμα τοῦ Τολστοῦ «Τὸ Κράτος τοῦ Ζόφου», δὲν ἐφρίξε ἐπίσης ἀπὸ συγκίνησιν καὶ ἀγανάκτησιν βλέπων τὸν Τολστοῦ μὲ δαιμονίαν, μὲ δάντειον τραγικὴν δύναμιν νὰ ζωγραφίζῃ τὸ βαθὺ ἥθικὸν σκότος, εἰς τὸ ὅπιον εἶναι ἀκόμη βυθισμένος κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς ὁ ρωσικὸς λαός; Ποία πέτρινη, ποία μαύρη ψυχὴ δταν εἶδε εἰς τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου» τὴν Ἀνίστοιαν, τὴν δευτέραν σύζυγον τοῦ γέροντος μουζίκου Πιότρου, νὰ δηλητηριάσῃ τὸν ἄνδρα τῆς συνεννοημένη μὲ τὸν μέθυσον ἐρωμένον τῆς Νικίταν, καὶ τοῦτον ἐδῶ πάλιν νὰ ἐκπαραθενεύῃ τὴν Ἀκουλίναν, τὴν κόρην τοῦ Πιότρου ἀπὸ τὴν πρόσθην τοῦ γυναίκα, καὶ τὸ γεννηθὲν ἐκ τῆς Ἀκουλίνας βρέφος νὰ τὸ σκοτώνουν, τὸ ἀθῷο πλάσμα, οἱ ἔνοχοι καὶ νὰ τὸ ἐνταφιάζουν εἰς τὸ ὑπόγειο, ποῖος θεατὴς δὲν ἐφρίξε ἀπὸ συγκίνησιν καὶ ἀγανάκτησιν διὰ τὴν σημερινὴν ἥθικὴν κατάπτωσιν τῆς κοινωνίας, διὰ τὴν ζωντανὴν αὐτὴν Κόλασιν, μέσα εἰς τὴν δποίαν βράζει καὶ τυραννεῖται ἀπὸ σαρκικὰ καὶ ἐγωϊστικὰ πάθη ὃ ἀνθρωπὸς τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνος; Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς, δταν διαβάζῃ εἰς τὴν «Ἀνάστασιν» τοῦ Τολστοῦ τὰ δεινοπαθήματα τῆς ἀθώας πόρνης Κατούχας, τὴν δποίαν, νεαρωτάτην, διέφυειρε μὲ τὸ ἔτσι θέλω ὃ πρίγκηψ Νεχλούδωφ ὥστε νὰ τὴν κατανήσῃ κοινωνικὸν κάθαρμα καὶ νὰ γίνη καὶ αἴτιος νὰ καταδικασθῇ καὶ διὰ δολοφονικὸν ἔγκλημα, ποὺ δὲν διέπραξε, εἰς ίσοβιον ἔξοριαν εἰς τὴν Σιβηρίαν, ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς, δταν μὲ τὰ μαρτυρικὰ βάσανα τῆς ἀτιμασμένης αὐτῆς ηρωΐδος, διαβάζῃ συγχρόνως καὶ τὰς φαρμακεράς, τὰς διαβολικάς, τὰς ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς Κολάσεως βγαλμένας περιγραφὰς τῶν τυραννιῶν ποὺ ὑφίστανται οἱ κατάδικοι τῆς Σιβηρίας, δὲν ἔχουσε πύρινα δάκρυα καὶ δὲν ἐφώναξε: «Φτάνει, Τολστοῦ, φτάνει! δὲν θέλω ἔτσι νὰ ζῇ ἡ σημερινὴ κοινωνία! δὲν θέλω!»

Ἄλλα μήπως δὲν ἐξέφερε καὶ τὰς θεωρίας τοῦ Τολστοῦ πρόπει νὰ ἔξαγινησθῇ ἡ ἀχρεία κοινωνία μας; Μήπως δὲν περιέγραψε λεπτομερῶς καὶ αὐτὸς τὸ κατηγορητήριόν μας; Δὲν ὑπάρχει σελὶς σχεδὸν εἰς τὰ ὠδιμώτερα καὶ βαθύτερα ἔργα τοῦ φώσου συγγραφέως ποὺ νὰ μὴν ὑποδεικνύῃ, διότι ὁ σημερινὸς ἀνθρωπὸς διὰ νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τάνομήματα του, πρόπει νὰ ὑποβάλῃ ἔσωτὸν εἰς τὴν φυσικωτέραν ποινήν: δηλαδὴ νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν ὡς δούλος αὐτῆς καὶ μόνης, διότι μόνον ἡ ἀδιάκοπος καλλιέργεια τῆς κοινῆς αὐτῆς μητέρας θὰ μᾶς κάμη μὲ τὸν χρόνον νάποβάλωμε δλα τὰ πάθη. τῆς ψυχῆς μας καὶ δλας τὰς ἐγωϊστικὰς συλλήψεις

τοῦ πνεύματός μας καὶ νὰ λησμονήσωμε δλα τὰ ἐπίκτητα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου διὰ νὰ φθάσωμε τέλος εἰς ἔνα εἶδος παραδεισίας πατριαρχικῆς ζωῆς, οὐδεμίαν πλέον ἀπόλουσιν ποθοῦντες καὶ μὴ γνωρίζοντες οὔτε τί εἶναι ἀγαθόν, οὔτε τί εἶναι κακόν, διότι θὰ ζοῦμε εἰς μίαν φυσικὴν νιφάδαν τοῦ αἰσθήματος καὶ δχι τοῦ πνεύματος τοῦ δποίου τὴν φοβεράν καὶ καταστρεπτικήν δύναμιν πρέπει νὰ ὑποτάξωμε εἰς τὰ κελεύσματα τῆς καρδίας.

Ἄλλα τότε, θὰ φωνάξετε, διατί λοιπὸν διὰ τοῦ τόσον ἐχθρεύεται τὸν Δάντη; Ἀπλούστατα: διότι νομίζει, διότι ἡ Θεία Κωμῳδία σῆμερον δημοργεῖ μὲν νὰ τέρπη καλλιτεχνικῶς, ἀλλ ὅχι νὰ διδᾶξῃ, καὶ διὰ τοῦ τόσον σχιαίνεται τὴν φόρμαν καὶ θέλει τὰ κοινωνικὰ ζητήματα νὰ συζητοῦνται δχι τεραποτούμενα μὲ τὸ μακροσκόπιον. τῆς φαντασίας, ἀλλ ἀναλυόμενα μὲ τὸν φακὸν τῆς κοινωνιολογίας. Ο Τολστοῦ δηλαδὴ ἐπειδὴ θεωρεῖ ψευδέστατον,— δπως καὶ δλοι μας— διότι εἰς τὴν Κόλασιν λόγου χάριν δι Ρουγιέρι καὶ δι Βερτράνδος Λαλμπόρνιο τιμωροῦνται μὲ τὰς φρικτὰς ἐκείνας ποινάς, τὰς δπαίας δι Δάντης διὰ τῆς φαντασίας του ἐφεῦρε, νομίζει, διότι ἡ ἀνάγνωσης τῆς Κολάσεως του δὲν ὠφελεῖ τὴν σημερινὴν κοινωνίαν καὶ δὲν συντελεῖ εἰς τὴν ἥθικοποιήσιν τῆς, ἀλλ τοῦναντίον μάλιστα, ἔξεγειρουσα τὴν φαντασίαν καὶ παρασύρουσα τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸν θαυμασμὸν τοῦ καλλιτεχνικοῦ ταλάντου τοῦ ποιητοῦ, τὸν ἐμπνέει θαυμασμὸν εἰς ψευδῆ γεγονότα καὶ δὲν τὸν παρασύρει καὶ νὰ σύρει διότι δημοργεῖ τρόπος τοῦ ζῆν εἶναι αἰσχρός καὶ αφύσικος. Διὰ τὸν Τολστοῦ εἶναι ἀδιάφορον δὲν δι Δάντης εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ μεσαιώνος ποὺ ἔγησε, δὲν ἡμποροῦσε νὰ περιγράψῃ ἀλλως ἡ δπως περιέγραψε αὐτὴν εἰς τὴν Θείαν Κωμῳδίαν. Αὐτὸς δὲλει νὰ ἥθικοποιηθῇ ἡ σημερινὴ κοινωνία μὲ τὴν ψυχολογικὴν μελέτην τῶν αἰτίων, ποὺ κατήντησαν τὸν ἀνθρωπὸν τῆς ἐποχῆς μας νὰ ζῇ ἐκφυλισμένος μέσα εἰς τὰς τερατώδεις δρεξεις καὶ τὰ ἀχρόταστα πάθη του, καὶ ἐπειδὴ τοιαύτην συστηματικὴν ψυχολογικὴν μελέτην δὲν εὑρίσκει βέβαια εἰς τὸ ἔργον τοῦ Δάντη, ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ ἔργον του— δὲν τὸ καταλαβαίνει καὶ δὲν δέλει νὰ διαβάζεται σῆμερον, διότι, ὡς ὑπερφυσικόν, τὸ θεωρεῖ καὶ ἐπικίνδυνο μὲ τὴν νευρασθενικὴν μάλιστα κατάστασιν τῆς κοινωνίας μας. Τὸ ἴδιο ἐπράξει καὶ διὰ τὸν Σαΐπηρο, πρὸς τὸν δποίον πολλάκις δμούζει εἰς τὰς περιγραφὰς τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος καὶ τόσον, ὥστε δι Βαλζάκ, δι βαθὺς συγγραφεῖς τῆς Ἀνθρωπίνης Κωμῳδίας, ἀφ’ οὗ ἀνέγνωσεν τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀγωνίας τοῦ κόμητος Βεσανχώρ, εἰς τὴν δποίαν δι Τολστοῦ περιγράψει ἀμιστούργηματικὰ τὰ αἰσχη τῆς ἀριστοκρατίας τῆς ἐποχῆς μας, εἰχεν ἀναρράξει: «Μὰ αὐτὴν τὴν περιγραφὴν μόνον

ἔνας Σαΐπηρο ἡμποροῦσε νὰ τὴν κάμη!» Καὶ δημως δι Τολστοῦ δὲν δέλει νάπονη ποτὲ διότι ἔχει καὶ τὴν παραμικρὰν δμοιότητα μὲ τὸν ποιητὴν τοῦ Μάκβεθ εἰς τὰ ἔργα του, μόνον καὶ μόνον διότι θεωρεῖ τοὺς ἥρωας τοῦ δαιμονίου ἀγγέλου τραγικοῦ ὡς μὴ συντελέσαντας μηδὲ συντελοῦντας καθόλου πρὸς μεταβολὴν τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

Ωστε λοιπὸν δπως καὶ δι Πλάτων ἀπέκλεισε τὸν Ομηρον τῆς «Πολιτείας» του, ἀφ’ οὗ τοῦ ἐπλεξε πρῶτα καλὰ-καλὰ τὸ ἐγκώμιον, διότι ἐθεωρεῖ τὴν Τίλιαδα ὡς πέτραν σκανδάλου διὰ τὸν φιλοσόφους κατοίκους τῆς Πολιτείας του, τοιουτούρπως καὶ δι Τολστοῦ αὐστηρότερος τοῦ Πλάτωνος ὡς διλγάτερον καλλιτέχνης καὶ ὡς τραχὺς

ἀμείλικτος ἀνατόμος τῆς κοινωνίας, χωρὶς νὰ ἐγκωμιάσῃ καὶ τὴν μαγικὴν δύναμιν τῆς καλλιτεχνίας τῶν στίχων τοῦ Δάντη, ἐθεωρησε τὴν Θείαν Κωμῳδίαν ὡς βιβλίον ἀχρηστον διὰ τὸν παραδειγμένους τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα. Ἀλλ ὅπως πάλιν καὶ τὸν Ομηρον καὶ τὸν Πλάτωνα δὲν ἐπαύσαμεν ἡμεῖς οἱ κοινοὶ θνητοὶ νὰ τιτλοφοροῦμεν ἐκεῖνον μὲν ποιητὴν, τοῦτον δὲ θεωροῦμεν φιλόσοφον, τοιουτούρπως καὶ τὸν Δάντη τὴν Κωμῳδίαν καὶ τὸν Πλάτωνος πρῶτας καὶ τὸν Τολστοῦ αὐστηρότερος τοῦ Πλάτωνος ὡς διλγάτερον καλλιτέχνης καὶ ὡς τραχὺς

[Αλεξάνδρεια]

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

ΣΑΝΕ ΣΑΝΕΜ

Διαβαίνω τὶς λιθόστρωτες τῆς νεκρῆς χώρας στράτες.
Η σιωπὴ ὁδηγῶντας με σὲ ἀρχοντικό, μιὰ θύρα
Ἀρούγει, καὶ ἀπιθώνοντας τὸ χέρι στὸ κατώφλι
Μοῦ δείχνει γράμματα γλυφτὰ ποὺ δὲν ἔγραφει ἡ Μοίρα.

Ἐλαχα στὴν πλατειὰ στράτεα τοῦ Φαύνου. Ἐκεῖ διαβάτες
Στοχαστικὸν νὰ ἐγύριζαν, μοῦ ἐφάνη, ἀπὸ καμάτους,
Σκυνφτὰ κορμιὰ ποὺ ἐδήλησαν τὸ πνεῦμα κάποιου ὀνείρου
Στὸ σιωπηλὸν ὡσὰν ἀρηὰ ψυχάλα πέρασμά τους.

Στὸν ἄλλο δρόμο ενώδιαζε δι ἀγέρας δαφνολάδι
Κι ἀνοιξε θύρα μοναχή της.
Κι ἀκονα τερπνὰ μιλήματα γυναικάς, ἄχρα μάρου,
Κλάμα παιδιοῦ καὶ μάννας χάδι—
Καὶ τὰ νερὰ σιγαλινὰ καὶ μυστικὰ ἐλαχτάριζαν
Ποὺ στὸ λουτρὸ δέργαντε η ψυχή της.

Διάβηκα πρὸς τὴν ἀγορὰ κ’ εἶδα τωπά τ’ ἀχνάρια
Στὸ χῶμα τοῦ λαοῦ, καὶ ἡ βουητὴ κουβέντα
Ἀκόμη κούφια ἐσάλενε μὲς σὲ στόές καὶ στῆλες.
Βώδι ἀναβόα, ως νάπορεμε φλογάτη μιὰ βουκέντρα,
Θοηρὰ ἐχλιμάντρας ἀλογο καὶ ονάζαν κάποιον σκύλλες,
Κ’ ἐφοίκιαζε τὸ διάστημα κάπι ὡσὰν μέγα θάμα.
Ἀκούω καὶ μ’ ἔσκισε κρανγή, ως νὰ οὐριαζε κοπάδι.
Λυκήσιο ποὺ λυσσομαράει μὲ τὸ δριμὺ τὸ κάμα.
Καὶ χύμηξε σκοτάδι
Στὴ χώρα, κι ἀναστεναγμὸς ἐξέφυγε στὰ πλάτεα
Ἀπὸ γαούς, καλύβες καὶ παλάτια.

Δράμω φοιγυμένα σφίγγοντας τὰ χεῖλη πρὸς τὸ δῶμα
Τοῦ ποιητῆ τῆς τραγῳδίας. Τὰ σπλάχνα
Ἐνοιαθὲ πώς μοῦ ἐθέριζε λιοβόρων ἔνα χῶμα·
Μὰ ἀπὸ τὸ δῶμα ἐχύνονταν μιὰ λαυρισμένη πάχνα.
Ἐδιάβασα τὰ γράμματα τοῦ κατωφλιοῦ:

CAVE CANEM

Kai ἐπῆρα τὴν λαχτάρα μου σὲ στράτη ἀλαογινή.

*Κυνηγημένον μὲ άκλουνθάει ἡ λιθωμένη χώρα,
Καὶ σὰν γυρίσω γιὰ τὰ ίδω, ωἷμένα, μιὰ βιονήν
Ἀνθρώπινην ἀκούω τὰ μὲ προκάνγ.
Δέρνει μὲ λαύρα πύρινη τοῦ πόνους ἡ ἄγρια μπόσα
Πλέον ἀπ' τῆς λάβας τὸ χοχλό, ποὺ μ' ἔξωνε ποτάμι.*

[Πομπήα 1907]

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ

ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ

Δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω γιατί τῇ λέγανε
κακιὰ γυναικα. Εἶχα γνωρίσει πολλές κακές
γυναικες, εἶνε ἡ ἀλήθεια, χλωμές καὶ ἀδύνατες
καὶ νευρικές, ποὺ φώναζαν ἀπὸ τὸ πρῶτ. ὡς
τὸ βράδυ, δέργανε τὰ παιδιά τους, χτυποῦσαν
τὰ πόδια τους στὸ πάτωμα καὶ τρώγονταν μὲ τὰ
οοῦνγα τους.¹ Ἡξερα μάλιστα μάλιν ἀσχημη κυρία,
ἀπέναντι ἀπὸ τὸ σπίτι μας, ποὺ τὴν είδα πολλές
φορές νὰ δέρονται τὸν ἄνδρα τῆς, νὰ τὸν τραβάῃ
ἀπὸ τὰ γένεια καὶ νὰ τοῦ τσιμπᾷ τὰ χονδρά του
χέρια μὲ λύσσα. Καθώς ἤμουν πολὺ μικρός καὶ
πολὺ κουτός, ὅπως ἀκούγα νὰ λένε, ἡ κυρία αὐτὴ
δὲ στενοχωρέθηκε ποτὲ νὰ τραβήξῃ τὰ μακριὰ
γένεια τοῦ ἄνδρός της μπροστά μου. Καὶ ὅμως
ὅλοι τὴν λέγανε ίδιοτροπη γυναικα. Καὶ αὐτὸς ὁ
ἄνδρας της, ἔνας ἀνθρωπος χονδρός, κόκκινος
καὶ ἄγριος σὰ χασάπης, ποὺ μποροῦσε, ἀνὴρ
νὰ τὴν κάμη κομμάτια, ἔτρωγε σὰ μικρὸ παιδί
τὶς τσιμπιές της, διόρθωνε μὲ ὑπομονὴ τὰ γένεια
του κ² ἔλενε:

— Δέν είδα πιο ιδιότροπη γυναικα από σένα !
Μά έκεινη, την άλλη, που καθότανε στὸ μικρὸ
σπιτάκι, ποὺ νοικιάζαμε μέσα στὸ οἰκόπεδο μας,
δὲν μποροῦσα νδ κάταλάβω γιατὶ τὴ λέγανε
κακιὰ γυναικα. "Ητανε τόσο ήσυχη, ήμερη και
καλομύητη ! Τραγουδοῦσε συχνὰ τὸ βράδυ μὲ
τὴν αιθάρα παιδητικὰ τραγούδια, δῆλη τὴν ήμέρα
πότιζε τα λουλούδια της, τα ἔβγαζε στὸν ήλιο

καὶ στὴ βροχή, τάκρυβε ἀπὸ τὸν ἄνεμο, τὰ χαϊδενε σὰν παιδάκια. Τὰ ὥραιότερα καὶ σπανιώτερα λουλούδια ποὺ εἶχα ἰδεῖ στὴ ζωή μου. Καὶ πολλὲς φορές, μὲ δλα μου τὰ χάδια ποὺ εἶχα, ζήλενα τὸ μικρό, κατάμαυρο καὶ κατσούρο σκυλλάκι της, ποὺ δὲν ἔλειπε ποτὲ ἀπὸ τὰ γόνατά της. Μ' ὅλ' αὐτὰ τὴ λέγανε δλοι κακιὰ γυναικα καί, σὰν νὰ εἶχαν κάποια ντροπὴ ποὺ ἔλεγαν τόσο μεγάλο ψέμα, τῶλεγαν πάντα μυστικά. Ἐγὼ διμως ἔτυχε πολλὲς φορές νὰ τάκρυσσω. Καὶ ἂν δὲν ἦμοντα τόσο δειλὸς καὶ ντροπαλός, καὶ ἂν τολμοῦσα νὰ πᾶ τη γνώμη μου μπροστά στοὺς μεγαλυτέρους μου, πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ κατώρθωνα ποτέ μου, θὰ ἔβγαινα στὴ μέση νὰ φωνάξω μὲ τὴ δυνατώτερη φωνή μου, πώς ή γυναικα αὐτὴ δὲν ἥτανε κακιά, κάθε ἄλλο, πώς ἥτανε ή καλλίτερη γυναικα τοῦ κόσμου...

Ἐκεῖνον τὸν καὶ ὁ εἶχ^ό ἀρχίσει νὰ πηγαίνω
στὸ σχολεῖο. Ἐκεῖ ἔκαμα καὶ τοὺς πρώτους μου
φίλους καὶ ἥμουν περήφανος γι^ά αὐτό, γιατὶ ὃς
ἐκείνη τὴν ἐποχὴν δὲν εἶχα ἀποκτῆσει ἀκόμη
κανέναν φίλο. Ο πατέρας μου δὲν ἤθελε γάχω
φίλους. Εἶχα ἔνα δάσκαλο στὸ σπίτι, ἔνα ψηλὸν
νέο, λίγο καμπούρη, ποὺ πέθανε ἀργότερα φθι-
σικός, κι^ά αὐτὸς μ^{όνος} ἔβγαζε στὸν περίπατο καὶ μοῦ
μιλοῦσε γιὰ πράγματα ποὺ δὲν τὰ καταλάβαινα.

Ἐπειδὴ δῆμος ἡ φωνή του ἦταν ὀραία καὶ ἔκανε
κατί τι παράξενες χειρονομίες, ὅταν μιλοῦσε, μοῦ
ἄρεσε νὰ τὸν ἀκούω. Τις ἄλλες ὕσεις ἔμενα μέσα
στὸ σπίτι, φυλλομετροῦσα τὰ μεγάλα βιβλία μὲ
τὶς ζωγραφίες καὶ τριγυρίζα μέσα στὸ περιβόλι
μας. Ἐκεὶ ἔκαμπνα παράξενα παιγνίδια, δύος θυ-
μάματα, πολὺ ἀνόητα καὶ πρωτάκουντα μὲ τὰ δέν-
δρα καὶ μὲ τὰ λουλούδια, καὶ ὅταν δὲν μὲν ἔβλεπε
κανένας ἔτρωγα τάγρια χόρτα, σὰν κατσίκι. Δὲν
ξέρω πῶς εἶχα καταφέρει μόνος μου νὰ γνωρίζω
τὰ καλά χόρτα ἀπὸ τὰ κακά, τὰ φραμακεμένα
ἀπὸ τάθων, θυμάμαι ἀκόμη πῶς ἔτρωγα καὶ τὰ
γαϊδουράγκαθα. Πάστρεβα μὲ προσοχὴ τάγκά-
θια καὶ υποτερα ύπερωγα ἀπὸ μέσα τὸ γουλί τους.
Ἡτανε τόσο νόστιμα καὶ εἶχαν μιὰν ὅμιορφη
ἄγρια μηρουδιά, ποὺ μοῦ μένει ἐντυπωμένη
ἀκόμα στὸ νοῦ μου. Ποτέ μου δῆμος δὲν τόλμησα
νὰ πῶ σὲ κανένα πῶς ἔτρωγα γαϊδουράγκαθα...

Τώρα καταλαβαίνω πώς δὲν είχαν άδικο μερικοὶ ποὺ μὲν εἴλεγαν ἀγρίμι; ἀγριόπαιδο καὶ κουτό. Αὐτὸ δῆμος δὲ μοῦ κάνανε ἐντύπωσι. Ἔγὼ ἔξακολουθοῦσα νὰ τριγυρίζω μοναχὸς στὸ περιβόλι μας, νὰ τῷω ἄγρια χόρτα καὶ νὰ ἔπειστρέβω τὰ γαϊδουράγκαδα. Καθὼς φοβόμουντα τὸν κόσμο καὶ περισσότερο τὶς γυναῖκες, τὸ περιβόλι μας ἦταν ἡ κρυψώνα μου, κάθε φορὰ ποὺ ἦταν ἐπισκέψεις στὸ σπίτι μας Κρυμμένος ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὰ δένδρα κύτταζα τὶς ὥραιες κυρίες μὲ τὰ πλούσια φρέματα, νὰ σηκώνουν μὲ χάρι τὶς οὐρές τους καὶ νὰ περνοῦν ἐλαφρό, σαν νὰ πετοῦσαν. Ἡτανε ἡ μόνη στιγμὴ ποὺ ἀφινα τάγρια παιγνίδια μου. Κάθε φορὰ δῆμος ποὺ ἀκούα τὸνομά μου κρυβόμουντα μέσα στὰ πυκνότερα δένδρα. Πολλὲς φορὲς οἱ ὥραιες κυρίες καὶ τὰ κορίτσια μὲ κυνηγησαν νὰ μὲ πιάσουν μέσα στὰ στεγά δρομαλάκια τοῦ κήπου. Είχα δῆμος τόση ἐπιτηδειότητα ποὺ ξεγλυνστροῦσα πάντα ἀπὸ τὰ χέρια τους. Κάποτε μάλιστα σκαρφάλωσα ἀπάνω σὲ μιὰ ἀκαία μὲ τόση βίᾳ, ποὺ ἐσχισα ὅλα μου τὰ δοῦχα. Ποτὲ δὲς τόσο δὲν κατάφερε καμία ἀπὸ τὶς ὥραιες κυρίες, ποὺ κύτταζα, κρυμμένος ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὰ δένδρα, νὰ μὲ φιλήσῃ...

Γιατί φοβόμουντα τις ὁμιφερ γυναικες κ' ἐγώ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω. Ἡταν ὅμως ἔνας φόβος παράξενος καὶ ἀλλοιώτικος. Δὲν ἔμοιαζε μὲ τὸ φόβο ποὺ εἶχα γιὰ τοὺς παπάδες καὶ τοὺς γιατρούς. Ὄταν ἔβλεπα τὸν παπᾶ ή τὸ γιατρό, ἔκρυβα τὸ πρόσωπό μου νὰ μὴ τοὺς ἴδω. Μὲ τὶς κυρίες τὸ πρᾶγμα ἦτανε διαφορετικό. Ἡθελα νὰ τὶς βλέπω δύπως εἴπα, κρυμμένος ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ δένδρα. Μοῦ ἀρέσανε πολλὰ πράγματα ἀπάνω τους. Τὸ περπάτημά τους, μὲ τὸ ἀναστηκαμένο φρουτάνι, μὲ τὰ μικρά τους ποδαράκια ποὺ χτυποῦσαν βιαστικὰ ἀπάνω στὶς πλάκες, μὲ μεθούσε. Ἐπειτα μοῦ ἀρέσανε οἱ μακροὺς πλεξούδες τῶν κοριτσιῶν, δειμένες μὲ αὐτάκια. Καὶ νὰ εἶναι μία μοναχή της, δχι πολλές, δχι μπροστά σὲ δλο τὸν κόσμο, μὰ μοναχή της, καὶ νὰ κάθεται κουρασμένη μέσα στὴ βεράντα τοῦ κήπου, κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ φύλλα τοῦ σκοτεινοῦ κισσοῦ. Κ' ἐγὼ νὰ πλησιάσω δειλά, ἔτσι σὰν νὰ μ' ἔφερε δόρυμος μου νὰ καθίσω κοντά της, νὰ πιάσω ἐλαφρὰ τὸ χέρι της, καὶ τὰ μάτια μας γὰ συναντηθοῦν μὰ βιαστικὴ στιγμή, μέσα στὴ σιωπή. Καὶ ὑστερα, ὑστερα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε, νὰ πλησιάσῃ τὸ μέτωπό μου μὲ τὸ δικό της καὶ νὰ νοιώσω τὸ ἐλαφρὸ γαργάλισμα τῶν μαλλιών της ἀπάνω στὰ δικά μου μαλλιά. Τὸ ἄλλο χέρι μου τότε θὰ γίνεται σε μοναχό του, χωρὶς νὰ τὸ θελήσω, γύρω ἀπὸ τὴ

οφεδελάκια, ποὺ κατέβαιναν σὰ μεγάλο φίδι ἀνά-
μεσα στοὺς ὄμους. Μοῦ ἀρέσαντε τὰ παχουλά,
ευκά μάγουλα ποὺ κοκκίνιζαν, σὰ χνουδωτὰ
ορδάκινα. Μοῦ ἀρέσαντε τὰ μακρύντα καὶ παιγνι-
διάρικα δάχτυλα, ὅταν ἀνέβαιναν σιγαλά πρὸς
ὅδο μέτωπο, ἀνασήκωνταν τὸ ἄπαλα μαλλάκια, καὶ
σάλευναν μὲν χάρι μέσα στὶς μεταξώτες τρίχες.
Κάτι ὄμως ποὺ μοῦ ἡλέκτριζε δῦλο μου τὸ σῶμα
καὶ μοῦ ἔκανε τὴν ἴδια ἐντύπωσι σὰ νὰ ἔπεφτα-
μια ζεστὴ καλοκαιρινὴν ἡμέρα μέσα σὲ δροσερό,
γαλανώτατο νερό, ἥτανε τὰ ξαφνικά, τρελλὰ
σέλια. Ἀκοιμποῦσα τότε ἀλάνω στὰ δένδρα σὰν
αρκωμένος ἀπὸ μία παράξενη εὐχαρίστηση
καὶ ἄκοντα, κι ἄκοντα σὰ μεθυσμένος.

Μὰ γιατί τάχα μ[᾽] ἔπιανε δὲ παράξενος αὐτὸς ρόβος, δταν ἔβλεπα τὶς ὡραῖες κυρίες νὰ τρέγουν ἀπὸ πίσω μου μέσα στὸν κῆπο, γιὰ νὰ μὲ φρίλήσουν. Πολλές φορες τὸ συλλογιζόμουν μόνος ου καὶ ήθελα νὰ πείσω τὸν ἑαυτό μου πῶς αὐτὸ ποὺ ἔκανα ήτον ἀνοησία. Καὶ ἀποφάσιζα στὸ δέκτη νὰ γίνων ἡμερος, νὰ μὴν κρύβωμαι μέσα στὸ περιβόλι καὶ νὰ κάθωμαι ἥσυχα νὰ δέχωμαι τὰ φιλιὰ τῶν ὡραίων κυριῶν. Κάτι τι δύμας ἐμπόδιζε νὰ κρατήσω τὴν ἀπόφασί μου. Τότε απατάλια, πῶς ήταν ἔνας ἄλλος λόγος, ποὺ ανανόιζε τὴν περιέργη αὐτὴ καὶ γελούν διαγωγῆ μου. Εἶχα δίκαιο. Ὁ τρόπος ποὺ μὲ κυνηγοῦσαν διὲ ἔμιορφες κυρίες δὲν ήτανε σοβαρός. Τί θὰ πῆδε μὲ κυνηγοῦν μέσα στὰ δρομαλάκια τοῦ περιβολιοῦ καὶ νὰ θέλουν νὰ μὲ φιλήσουν, ἔτσι μπροστὰ σὲ δόλον τὸν κόσμο! Αὐτὸ μοῦ πειραζεῖ ἡνὶ ἀξιοπρέπεια μου, μ[᾽] ἔξευτελις καὶ μὲ ταπείωνε. Τί ἀξία μπροσθεῖται νάχη ἔνα φιλί, ἔτσι φιλίς λόγο, ἀπὸ συνήθεια ἡ μποχρέωσι ἡ ἀστειότητα, μόνο καὶ μόνο γιατὶ φροδοῦσα κοντὰ παναλόνια καὶ δὲν εἶχα μουστάκι ἀποτάνω ἀπὸ τὸ τότομα μου; Γιατὶ δὲ φιλοῦσαν ἔτσι καὶ τοὺς αιγάλους οἱ ἔμιορφες κυρίες; Ἐξ ἐναντίας μὲ οὓς μεγάλους ήτανε ντροπαλές καὶ κατέβαζαν μὲ τόση χάρι τὰ μάτια καὶ κοκκίνιζαν κ[᾽] ἔλεγαν υικρά, σύντομα, κομμένα λόγια. Ἔτσι τὶς ήθελα ἐγώ ντροπαλές, μὲ κόκκινα, κόκκινα μάγουλα, μὲ βιαστικά καὶ κομμένα λόγια καὶ μὲ πυρωμέν[᾽] αὐτάκια. Καὶ νὰ είναι μία μοναχή της, δχι πολλές, δχι μπροστὰ σὲ δόλο τὸν κόσμο, μιὰ μοναχή της, καὶ νὰ κάθεται κουρασμένη μέσα στὴ βεράντα τοῦ κῆπου, κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ φύλλα οὐ σκοτεινοῦ κισσοῦ. Κ[᾽] ἐγώ νὰ πλησιάσω δειλά, ἔτσι σὰν νὰ μ[᾽] ἔφερε δὲ δρόμος μου νὰ καθίσω κοντά της, νὰ πιάσω ἐλαφρὰ τὸ χέρι της, καὶ τὰ μάτια μας γὰ συναντηθοῦν μιὰ βιαστικὴ στιγμή, λέσσα στὴ σιωπή. Καὶ ὑστερα, ὑστερα χωρὶς νὰ δὲ καταλάβωμε, νὰ πλησιάσῃ τὸ μέτωπό μου μὲ δικό της καὶ νὰ νοιώσω τὸ ἐλαφρὸ γαργάλιμα τῶν μαλλιῶν της ἀπάνω στὰ δικά μου μαλλιά. Τὸ ἄλλο χέρι μου τότε θὰ γλυνθοῦσε μοναχό του, γωρὶς νὰ τὸ θελήσω, γύνω ἀπὸ τὴ

λεπτή της μέση, σκλαβωμένη αύστηρά μέσα σ' ἔνα χωριτωμένο θώρακα, σάν το κλαδί τοῦ κισσοῦ ποὺ ἀγκάλιαζε τὴν μαρμαρένια πολώνα. Καὶ τότε τὸ μαγούλο μου θὰ είχε ἀκουμπήσει, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω ἀπάνω στὸ δικό της καὶ ἡ ζέστη τοῦ αἵματος θάνατοπευτανε παράξενα μέσα στὴν ψυχή μου μαζὶ μὲ τὴν ἀνάτριχίλα καὶ τὸ γαργάλισμα τῶν μαλλιῶν ἀπάνω στὸ μέτωπό μου. Κ' ἔπειτα τὰ χεῖλα μους θάγγιζαν ἀπάνω στὰ δικά της, ἐλαφρά, τόσο ἐλαφρά, δοσο ἀγγίζει τὸ φύλλο τοῦ δόδου ἐπάνω στὸ ἀκίνητο νερό, ποὺ τῶρριες ἔγα ἐλαφρότατο φύσημα. Χωρὶς κανέναν ἥχον ἡ φλοιοσθῆμα...

"Ετσι δινειρευόμουνα ἔνα φιλί, κρυμμένος πίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ δένδρα. "Οχι μὲ κυνηγητά, μὲ ταραχή, μὲ γέλια, ἔνα φιλί ποὺ νάκουσθη ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο, σάν τὰ φιλιὰ ποὺ δίδουνε οἱ γρηγορεῖς γυναικες, ὅταν ἀπαντοῦνται στὸ δρόμο, καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια, ὅταν τὰ βάζουν μὲ τὸ στανιδὸν καὶ φιληθοῦντε. Τέτοιο φιλί μ' ἔξευτελίζε, μὲ ταπείνωνε καὶ γι' αὐτὸν ἔτρεχα σάν τὸ ἀγρόιμι καὶ σκαρφάλωνα ἀπάνω στὰ δένδρα, ὅταν μὲ κυνηγοῦσαν οἱ ἔμιορφες κυρίες. Καὶ τώρα καταλαβαίνω πῶς είχα δίκαιο καὶ δικαιολογῶ τὴν διαγωγή μου.

"Εκεῖνον τὸν καιρό, δύπως εἶπα, ἀρχισα νὰ πηγαίνω στὸ σχολεῖο. "Εκεῖ ἔκαμα καὶ τοὺς πρώτους μου φίλους, ποὺ ἥμουν περήφανος γι' αὐτούς. "Οταν ἔβγαινα στὸ δρόμο μὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς δικούς μου καὶ ἀπαντοῦσα κανέναν ἀπὸ τοὺς φίλους μου, τὸν χαιρετοῦσα μ' ἐπίσημο τρόπο. Περόμενα νὰ μὲ ωρτήσουν ποιὸς είνε αὐτὸς ποὺ χαιρετῶ, καὶ ὅταν δὲν μὲ ωρτοῦσαν, ἔλεγα μόνος μου μὲ σοβαρότητα:

— Τὸν βλέπετε αὐτόν; Εἴνε φίλος μου.

Οἱ φίλοι μου στὸ σχολεῖο ἤξεραν φαίνεται πολὺ περισσότερα πράγματα ἀπὸ μένα. Καὶ μὲ ντρόπιαζαν συχνὰ μὲ τὴν κονταμάρα καὶ τὴν ἀθωότητά μου. Αὐτὸν εἶχαν φιλήσει πολλὰ κορίτσια τῆς ἡλικίας τους, μοῦ ἔλεγαν μάλιστα πῶς τοὺς τοιμποῦσαν τὰ μπράτσα τους, πρᾶγμα, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω γιατὶ τάχα τὸ κάνανε, κι' ἄλλα παράξενα πράγματα ποὺ δὲν τὰ πίστευα. "Επειτα περνοῦσαν κάτω ἀπὸ τὰ παραθύρα τῶν κοριτσιῶν, τάκιολουνθοῦσαν ἀπὸ πίσω στὸν περίπατο καὶ τοὺς ἔδιναν κρυφά λουλούδια καὶ γραμματάκια. "Εκεῖνες τοὺς ἔδιναν ἄλλα γραμματάκια, ποὺ μύριζαν ἀπὸ δυνατές μυρωδιές καὶ βάζανε μέσα τρίχες ἀπὸ τὰ μαλλιά τους, πατημένα λουλούδια καὶ δὲν ἦξεραν τί ἄλλο. Μού λέγανε πῶς πρέπει νὰ κάμω κι' ἔγω τὸ ἴδιο, μὰ κανένας δὲν μοῦ σύστησε ἔνα κορίτσι, ποὺ νὰ δέλη νὰ μοῦ γράφῃ γράμματάκια καὶ ἀρχίσαμε νὰ πετροβούλομε τὸ σπίτι. Μία πέτρα δική μου ἔπεισε ἀπάνω στὰ κεραμίδια κι' ἔνας κουφός κρότος ἥλθε ὡς ταύτια μου. Μιὰ ἄλλη πέτρα χτύπησε μὲ δύναμι ἀπάνω στὸ σιδερένιο καπνοδόχο. "Επειτα μία ἄλλη πέτρα κι' ἔνας κρότος δυνατὸς ἀκούσθηκε κι' ἔνα τζάμι πατρακύλισε κομμάτια στὸ δρόμο. "Αρχισα νὰ τρέμω. "Η θύρα ἔξαφρα ἀνοίχθηκε βιαστικά καὶ μιὰ σκιὰ πρόβαλε στὸ σκοτάδι. Δὲν μπόρεσα νὰ διακρίνω τίτοτε. Οἱ φίλοι μου σκορπίσθηκαν στὰ τέσσερα σημεῖα, ἔγειναν ἀφαντοί καὶ μ' ἀφήσαν δλοιμώγαχο. "Αρχισα κι' ἔγω νὰ τρέχω καὶ σκουντουφλῶντας χώμηκα στὴν πόρτα μας. "Η καρδιά μου χτυποῦσε δυνατά...

ὅταν μὲ κυττάζῃ κανένα κορίτσι, νὰ τὸ κυττάξω κι' ἔγω κι' ἔπειτα σιγά - σιγά νὰ πιάσωμε φιλίες, πράγματα ποὺ μοῦ ἐφαίνοντο πολὺ δύσκολα, γιατὶ ἔγω ποτέ μον δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω ἀν ἔνα κορίτσι στὸ δρόμο κύτταξε ἐμένα ἡ τὸν πλαγινό μον ἡ τὸ ἀντικρυνὸ σπίτι. "Οταν κυττάζα ἔγω, τύχαινε νὰ μὴ μὲ κυττάζῃ καμία, καὶ δταν μοῦ ἔλεγαν ὅτι μὲ κυττάζει κάποια, ἔγω τύχαινε νὰ ἔχω τὰ μάτια μου γυρισμένα στὸ χῶμα ἡ ἀλλοῦ. Δὲν ξέρω πῶς γινότανε αὐτό, ξέρω δμως πῶς ποτὲ δὲν ἔτυχε τὰ μάτια μου νὰ ἀνταμοθοῦν μὲ ἄλλα μάτια, ὡς ποὺ στὸ τέλος ἀπελπίσθηκα ἀπὸ τὸν ἔσαντο μον.

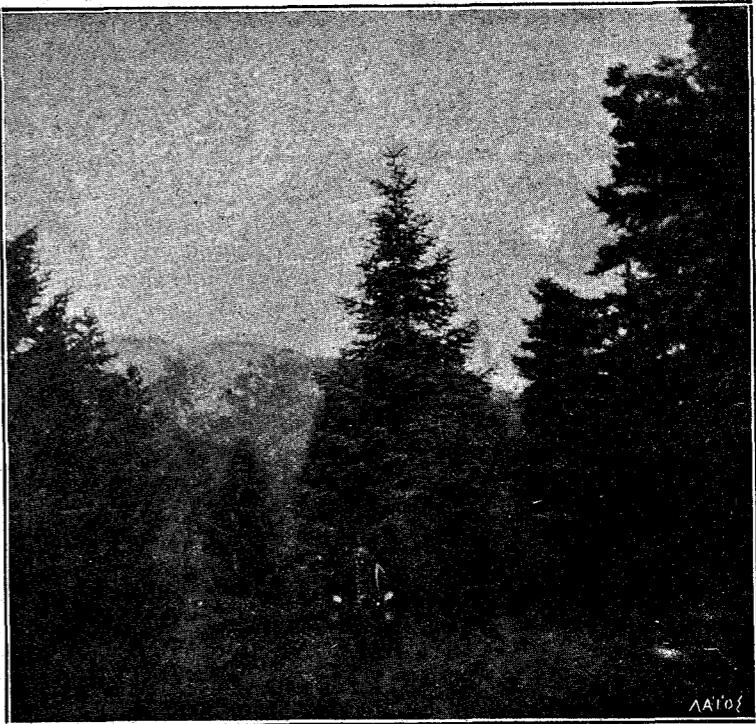
Οἱ φίλοι μου δμως είχανε καὶ ἄλλες ἰδέες. Μιὰν ἥμερα μοῦ εἶπαν πῶς θάρρουν τὸ βράδυβραδύ μὲ ταξιδιώμενο στὸ περιβόλι μας. Σὰν ἥλμαν, μοῦ εἶπαν πῶς ἀμμα σκοτεινάση λίγο, πρέπει νὰ πάμε νὰ πετάξωμε πέτρες καὶ νὰ σπάσωμε τὰ κεραμίδια καὶ τὰ τζάμια τῆς γυναικάς ποὺ καθόταν στὸ μικρὸ σπιτάκι τοῦ οἰκοπέδου μας. Στὴν ἀρχὴ τὸ πράγμα μοῦ φάνηκε παράξενο καὶ ἀνόητο. Οἱ φίλοι μου ἤξεραν περισσότερα πράγματα ἀπὸ μένα, ἔγω δμως δὲν ἥθελα νὰ τοὺς ἀκολουθήσω. Γιατὶ τάχα νὰ σπάσωμε τὰ τζάμια τῆς φτωχῆς γυναικάς; "Εκεῖνοι μοῦ εἶπαν μὲ ἀπόφασι:

— "Ετσι πρέπει. "Εσύ είσαι κουτός καὶ δὲν καταλαβαίνεις. Πρέπει νὰ τῆς σπάσωμε τὰ τζάμια γιατὶ είνε κακιὰ γυναικά...

Γιατὶ ἥτανε κακιὰ γυναικά δὲν μποροῦσα ἀκόμα νὰ τὸ καταλάβω. Τότε ἔνας ἀπὸ τοὺς φίλους μου, ποὺ ἥτανε σὲ μεγαλύτερη τάξι, μοῦ εἶπε πῶς στὴν Ιερὰ Ιστορία, ἔτσι ἥτανε καὶ τότε μιὰ κακιὰ γυναικά, καὶ πῶς ὁ Χριστὸς εἶπε νὰ τὴν πετροβολήσουν. Αὐτὸς ποὺ ἥτανε σὲ μεγαλύτερη τάξι ἀπὸ μένα καὶ εἶχε μάθει Ιερὰ Ιστορία, κατί τὸ δένδρο ποὺ τάλεγε. "Η ἀλήθεια είνε πῶς τὰ λόγια του δὲν μὲ πείσανε, καθὼς δὲν είχα δμως δική μου δέλησι καὶ μὲ περνούσανε ὡς τώρα γιὰ κουτό, ποὺ δὲν είχα καταφέρει νὰ βρῶ κι' ἔγω ἔνα κορίτσι νὰ μοῦ γράψῃ γράμματάκια μὲ μυρωδιές καὶ πατημένα λουλούδια, ἀναγκάσθηκα νὰ δεχθῶ τὴν πρότασί τους. Βγήκαμε ἔχω στὸ δρόμο, πυρφότρικαίμε ἀπὸ πίσω ἀπὸ κάτι μανδρότοιχους καὶ ἀρχίσαμε νὰ πετροβούλομε τὸ σπίτι. Μία πέτρα δική μου ἔπεισε ἀπάνω στὰ κεραμίδια κι' ἔνας κουφός κρότος ἥλθε ὡς ταύτια μου. Μιὰ ἄλλη πέτρα χτύπησε μὲ δύναμι ἀπάνω στὸ σιδερένιο καπνοδόχο. "Επειτα μία ἄλλη πέτρα κι' ἔνας κρότος δυνατὸς ἀκούσθηκε κι' ἔνα τζάμι πατρακύλισε κομμάτια στὸ δρόμο. "Αρχισα νὰ τρέμω. "Η θύρα ἔξαφρα ἀνοίχθηκε βιαστικά καὶ μιὰ σκιὰ πρόβαλε στὸ σκοτάδι. Δὲν μπόρεσα νὰ διακρίνω τίτοτε. Οἱ φίλοι μου σκορπίσθηκαν στὰ τέσσερα σημεῖα, ἔγειναν ἀφαντοί καὶ μ' ἀφήσαν δλοιμώγαχο. "Αρχισα κι' ἔγω νὰ τρέχω καὶ σκουντουφλῶντας χώμηκα στὴν πόρτα μας. "Η καρδιά μου χτυποῦσε δυνατά...

— Μή φοβᾶσαι, δὲν θὰ σου κάνω κακό, μοῦ εἶπε περνῶντας ἐλαφρά τὸ χέρι της ἀπάνω στὰ μαλλιά μου.

Αἰσθάνθηκα τότε πῶς μοῦ ἔρχοτανε νὰ κλάψω, μὰ κρατήθηκα καὶ κατάπια μὲ κόπο κάτι τι σὰ μολύβι. Φάνεται πῶς ἥμουν ἀξιολύπητος, γιατὶ κι' ἔκεινη ἔπαυσε νὰ γελάῃ κι' ἔσκυψε νὰ μὲ κυττάξῃ στὰ μάτια. "Ητανε ἡ πρότη μου φορά ποὺ τὰ μάτια μου ἀπαντήθηκαν μὲ γυναικεῖα μάτια,



ΛΑΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΑΣΗ — ΠΙΝΔΟΣ

ΦΩΤΟΓΡ. Π. Κ.

— Όλη τὴν ἄλλη ἥμερα ἥμουνα σὰ μαγκωμένος. "Εβλεπα τριγύρω μον μὲ φόβο. Κάθε φορά ποὺ χτυποῦσε ἡ θύρα, πάγωνα δλόκηρος, καὶ δταν ἔβγαινα νὰ πάω στὸ σχολεῖο, θαρροῦσα πῶς ἀκούωντα βιαστικά βήματα ἀπὸ πίσω μον καὶ πῶς οἱ κλητῆρες τρέχανε νὰ μὲ συλλάβουν. Καταλάβαινα πῶς ἔκαμα μιὰν ἀσχημη πρᾶξη καὶ πρὸ πάντων μιὰν ἀδικία. Καλὰ - καλὰ δὲν μποροῦσα νὰ ξεχωρίσω τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακό. "Η ἀδικία δμως δένδρος ἥτανε ἡ πρώτη ἀμαρτία ποὺ τὴν κατάλαβα μονάχος μον, χωρὶς κανένας νὰ μοῦ τὴν μάθη. Ναι, είχα κάμει μιὰν ἀδικία στὴν φτωχή γυναικά. Καὶ δὲν μποροῦσε νὰ χωρέσῃ ὁ νοῦς μον πῶς ὁ Χριστός, δπως ἔλεγε ἔκεινος δ συμμαθητής μον, ποὺ εἶχε μάθει τὴν Ιερὰ Ιστορία, εἶχε πη νὰ πετροβολήσουν μιὰ γυναικά.

— Υστερα ἀπὸ λίγες ἥμερες ἀρχισα νὰ ξεχωρίσω τὴν ἀμαρτία μον καὶ νὰ ξαναπεργνῶ ἀφοβα ἀπὸ τὸ μικρὸ σπιτάκι. "Ένα βράδυ καθὼς περνοῦσα σένοιαστος ἀπόξω ἀπὸ τὴν πόρτα, ἔνα χέρι μ' ἀρπάξει ἀπὸ τὸν δμο. Γύρισα καὶ είδα τὴν «κακιὰ γυναικά». Τὸ αἷμα μον εἶχε παγώσει. "Έκαμα νὰ φύγω, μὰ περισσότερο ἀπὸ τὸ χέρι ποὺ μοῦ ἔσφιγγε τὸν δμο, μὲ κράτησε ἔνα γέλιο

χωρίς νὰ τὸ θέλω. Τί παραδένει πρᾶγμα! Ποτέ μου δὲν θὰ τὸ ξεχάσω. Μου ἔσφιξε τότε τὰ μαλλιά τριγύρω στὸ λαιμό μου καὶ μοῦ εἶπε:

— Πέξ μου τώρα γιατί πετοῦσες τὶς πέτρες τὸ ἄλλο βράδυ;

Τότε σὰν κάτι νὰ ἔλυσε μέσα μου, ἔνοιωσα δύο δάκρυα γὰ κυλοῦν στὰ μάγουλά μου. Τὰ πόδια μού τρέμανε.

Ἐκείνη καθὼς ἤτανε σκυμμένη καὶ μὲ κύτταζε στὰ μάτια, ἔφερε τὸ κεφάλι μου κοντά στὸ πρόσωπό της. Ἡ μυρωδιὰ τῶν μενεξέδων γινόταν δύοντας ζωηρότερη. Ἐνοιωσα τότε νὰ κλείνουν τὰ μάτια μου καὶ δὲν δυναμέναι τίποτε ἄλλο, παρότι ἔνα γαργάλισμα σὰν ἀπὸ μαλακὸ πούπουλο στὸ μέτωπό μου, μιὰ γλυκεῖα πυράδα στὰ μάγουλά μου καὶ ἔπειτα δύο δροσερὰ χείλια ἀπάνω στὰ κλειστά, δακρυσμένα μάτια μου. Τότε τὰ δικά μου χείλια σάλεψαν καὶ φύλησαν τὸν ἀρέα... "Ολ' αὐτὰ μοῦ φανήκανε σὰν δύνειρο,

μέσα σ' ἔνα περιβόλι ἀπὸ μενεξέδες, ποὺ δὲν τὸ εἰχα ὀνειρευθῆ ποτέ μου. Καὶ πρώτη φορά μοῦ ἥλθε ἡ ἐπιμυία νὰ πεθάνω, νὰ πεθάνω τὴν ἴδια ἔκεινη τὴν στιγμή...

"Οταν βρέθηκα στὸ σπίτι ὅλα τὰ πράγματα μοῦ φάνηκαν ἄλλοιωτικα, ἀσχημα, μικρὰ καὶ στενόχωρα. Ἡ κάμαρά μου ἀκόμα ἤτανε πιὸ στενή καὶ τὰ ἐπιπλα μὲ ἐνοχλούσαν τριγύρω. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἔκεινη ἄφισα καὶ τὰ παραξένα καὶ ἀνόητα παιγνίδια μοῦ μέσα στὸ περιβόλι καὶ ἔπαυσα νὰ τρώω χόρτα καὶ γαϊδουράγκαθα. Ἄνοιγα μόνο τὸ παράθυρό μου ποὺ ἔβλεπε στὴ θάλασσα κοι, γιὰ ὥρες ἀκουμπισμένος ἀπάνω στὸ χέρι μου, κύτταζα τὸ μακρινὸ πέλαγος μὲ τὰ λευκὰ πανάκια, ποὺ φεύγανε καὶ χάνοντο, τὸ ἔνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ πολλὲς φρεδὲς ἔχονταν στὸν ἕαυτό μους καὶ νόμιζα πῶς εἶμαι ἔνας ἀπὸ τοὺς λευκοὺς γλάρους ποὺ πετοῦσαν ἐλεύθεροι μέσα στὸ γαλάζιο χάρος.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΘΕΟΔΩΡΑ¹

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΘΕΟΔΩΡΑ — ΠΕΛΑΓΙΑ ἀθηναία κιθαρίστρια.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Κάθησε καὶ διμήλησέ μου διὰ τὴν πατρόδια σου, τί εἶναι αὐτὰ! αἱ Ἀθῆναι διὰ τὰς ὁποίας δῆλοι διμιούν.

Ἡ Θεοδώρα ἔξαπλώνεται ἐπὶ τοῦ μικροῦ θρόνου. Ἡ Πελαγία κάθεται ἐμπρός εἰς τὰ πόδια της. "Υπόκρουντος.

ΠΕΛΑΓΙΑ

"Ολα εἶναι ὠραῖα ἔκεινα κάτω. Ὁ οὐρανὸς γελᾷ γαλανὸς εἰς τὰ ὑψη καὶ ἡ γῆ τοῦ στέλλει ἀνθισμένα μειδιάματα. Καὶ μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἱ ἀνθρώποι εἶνε ὠραῖοι, τολμηροὶ καὶ ὑπερήφανοι.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Οἱ ἀνθρώποι εἶναι θρασεῖς, ἀπερίσκεπτοι καὶ ἀνυπότακτοι.

ΠΕΛΑΓΙΑ

Τὸ πρῶτη ἡ Αὐγὴ ξεφυλλίζει ρόδα εἰς τὰ βουνά καὶ σκορπίζει παρθενικὰ ἔρυθρημάτα εἰς τὴν

¹ Απόσπασμα. Παρεστάθη πρώτην φορὰν εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον τὴν 8 Μαρτίου 1908.

θάλασσαν. Καὶ ὁ Φοῖβος, αἰώνιος ἔραστής, τρέχει νὰ φιλήσῃ τὴν ἀδανασίαν τῆς Ἀκροπόλεως, μὲ τὸν ἔρωτα τῆς ὁποίας δὲν ἔκουράσθη.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ο Ἡλιος, πλάσμα τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὄντων!

ΠΕΛΑΓΙΑ

Ἐκεῖ τὸ μεσημέρι ὁ τέττιξ, τραγουδιστής φαιδρὸς καὶ ἀμέριμνος, ψάλλει μέσα ἀπὸ τοὺς ιλαδούς τὸ τραγοῦδι τῆς ἐφήμερου ζωῆς καὶ τοῦ περαστικοῦ πάθους καὶ τοῦ φλογεροῦ αἰσθήματος ποὺ θὰ σβύσῃ πρὸν σβύσῃ ὁ Ἡλιος.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ο τέττιξ ἀμέριμνος τραγουδιστής ὅπως ὅλοι σεῖς ἔκεινα κάτω!...

ΠΕΛΑΓΙΑ

Καὶ τὸ βράδυ ὅταν ὁ Ἡλιος πηγαίνει νὰ κοιμῇ πίσω ἀπὸ τὸν Αἴγαλεω, ἀόρατα χέρια ἔσφυλλίζουν ἵα ἐπάνω εἰς τὸν Ὑμηττὸν καὶ τὰ βουνά φοροῦν τὴν πορφύραν τῶν παλαιῶν μας βάσιλεων διὰ τὸ ἀποχαιρετίσουν ὅπως ἀρμόζει τὸν βασιλέα τοῦ φωτός.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Τὸν Ἡλιον, πλάσματοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὄντων!

ΠΕΛΑΓΙΑ

Ο ἀνεμός μέσα ἀπὸ τοὺς ιλαδούς τοῦ ἐλαιῶνος τῶν Ἀθηνῶν, τραγουδεῖ τοὺς στίχους τοῦ Θεοκρίτου, καὶ κάτω ἀπὸ τὰς πλατάνους τοῦ Πλισσοῦ οἱ γλυκεῖς διδάσκαλοι ἀφίνουν νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὸ στόμα των τὸ μέλι ποὺ ἔσυνασαν αἱ μέλισσαι εἰς τὴν ἀπαλήν πλευράν τοῦ Ὑμηττοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Οἱ σοφισταὶ μαγεύονται μὲ τὰ λόγια τῶν τοῦ ἀπατηλὰ τοὺς νέους.

ΠΕΛΑΓΙΑ

Καὶ μέσα εἰς τὰς παλαίστρας οἱ ἔφηβοι ὁρθώνονται τὰς ὠραίας γραμμάς τῶν σωμάτων, καὶ μέσα εἰς τὰ ἐργαστήρια ὁ Νοῦς πλάττει εἰς μάρμαρον κατάλευκον τοὺς φαιδροὺς θεούς καὶ τὰς ὠραίας θεάς τοῦ Ὁλύμπου.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ο ἀνθρωπος πλάττει τοὺς ψευδεῖς θεούς. Καὶ ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἔπλασε τὸν ἀνθρωπον.

ΠΕΛΑΓΙΑ

"Ολα εἶναι ὠραῖα ἔκεινα κάτω, καὶ τὰ χρώματα εἶναι ἀρμονικὰ καὶ αἱ γραμμαὶ εἶναι εὐγενεῖς καὶ τ' ἀρωματικὰ εἶναι λεπτά. Καὶ εἶναι ἔκεινη ἡ γαλήνη καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ ὁρμὴ καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ δόξα. Ο κόσμος δλόκληρος μᾶς ἐπῆρε ἀπὸ ἔκεινη τὰ μάτια τῆς ψυχῆς καὶ τὸ φῶς τοῦ πνεύματος. Πετὴ τὴν λύφαν της καὶ γονάτιζε. "Ω, δέσποινα Θεοδώρα, δεῖξε τὴν εὔνοιάν σου σὺ ἡ παντοδύναμος εἰς τὴν Ἀθηναίαν κιθαρίστριαν.

ΘΕΟΔΩΡΑ

μὴ κατορθώνουσα νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν της.

Ζήτησε διὰ την θέλεις. Δὲν θὰ σῶ ἀρνηθῶ. "Εχεις μέλι τῆς πατρίδης σου εἰς τὴν γλῶσσαν σου. Ζήτησε διὰ την θέλεις...

ΠΕΛΑΡΙΑ

Χάριν θέλω, Δέσποινα! Χάριν διὰ τὸν Ιωάννην!...

ΘΕΟΔΩΡΑ κλαίουσα.

"Ω!...

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΜΕΡΣΟΝ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Ἐνα παράδειξο παιδί, τρελλὰ φρόνιμο. Άκολουθον τὸ παιγνίδι μὲ τὰ ὀλόχαρα μάτια τον, Ποὺ, οὖν μετέωρα, διητοῦσαν τὸ δόρυ τους Κ' ἔσχαζαν τὴν ρύκτα μὲ τὴ μυστικὴ των ἀκτινοβολλα: Σπεριούσαν τὰ ὄρα τοῦ δρίζοντος, Ποὺ τὸν ἐρευνοῦσαν μὲ τὸ προσόντιο τὸν Ἀπόλλωνος· Μέσ' ἀπὸ τὸν ἀνδρα, τὴν γυναικα, τὴν θάλασσα καὶ τὸ ἀστέρι, Εβλεπαν μακριὰ τὸν χρόνον τῆς φύσεως εἰς τὸ μέλλον· Μέσ' ἀπὸ τὸν κόδωνας, τὰς φυλάς, τὰς λέξεις καὶ τὸν χρόνον, Εβλεπαν τὴν μονοκή τάξι καὶ τὸν ταιριασμένους στίχους.

Βάροις ὀλύμπιοι, ποὺ ἔφαλλαν
Τὰς θεάς ὑδάς ἐδῶ κάτω,
Ποὺ μᾶς βρίσκονται καὶ μᾶς κρατοῦν πάντα νέους.

Εκεῖνοι, τοὺς ὅποιους λαμβάνει κανεὶς ὡς κριτής τῆς καλαισθησίας, εἰνε συχνὰ ἀνθρώποι ποὺ ἀπέκτησαν κάποιαν γνῶσιν τῶν περιφήμων εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων, καὶ ἔχουν κλίσιν διὰ κάθε τι κομψόν ἀλλ' ἀν ἐρωτήσετε, ἀν εἰνε ὠραῖαι ψυχαῖ, καὶ ἀν αἱ πράξεις των εἰνε ὅπως τὰ

ώραια ἔργα τῆς τέχνης, μανθάνετε, δι τε εἶνε ἔγωγες ταῖς κατασταὶ καὶ ἀνθρωποῖς τῶν αἰσθήσεων. Ἡ ἀνατοφή των εἶνε μερική, καὶ δπως τὸ ξύλον ἔκεινο, τὸ δποῖον προστριβόμενον μὲ ἔνα ἄλλο εἰς ἔνα μόνον σημεῖον, παράγει σπινθήρα, δλόκληρος ἡ ψυχὴ των εἶνε ἀνίκανος νὰ φλογισθῇ.

Ἡ τῶν ὠραίων τεχνῶν γνῶσις των συνισταὶ εἰς τὴν σπουδὴν μερικῶν κανόνων καὶ μερικῶν λεπτομερεῖδων, ἡ εἰς μίαν περιωρισμένην κρίσιν τῶν χρωμάτων καὶ τῶν σχημάτων, ἔξασκουμένην χάριν ἀναπαύσεως ἡ ἀπὸ μοταίστητα. Ἀπόδειξε τῆς μικρολόγου θεωρίας τοῦ δράστου εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἔραστην μαρτυρίαν μας, εἶνε, δι τε φαίνεται πώς ἔχασαν αὐτήν τὴν ἀντίληψιν: δι τε ἡ μορφὴ ἔξαρτηται στενῶς ἀπὸ τὴν ψυχήν. Δὲν ὑπάρχει θεωρία τῆς μορφῆς εἰς τὴν σύγχρονον φιλοσοφίαν. Αὐτή φαίνεται πώς πιστεύει, δι τε ἔρριψθη μέσα εἰς τὰ σώματά μας, δπως ἡ φωτιά ποὺ δύπτουν μέσα εἰς τὴν πεποίθησην διὰ τὴν μετακομίσουν: δι τε δὲν ὑπάρχει ἀντός μας καμία ἀκοιβήσις ἐφαρμογή.

τοῦ δργάνου εἰς τὸ πνεῦμα, — καὶ, γενικῶς τού-
λαχιστον, ὅτι τὸ δργάνον εἶνε ἀκόμη διλγώτε-
ρον ἢ ἄνθησις, ἢ βλάστησις τοῦ πνεύματος.
Ωσαύτως, ὅσον ἀφορᾶ ἄλλας μορφάς, νοήμονες
ἄνθρωποι δὲν πιστεύουν ὅτι ὁ ὑλικὸς κόσμος
ἔξαρταται ἀπὸ τὴν σκέψιν ἢ ἀπὸ τὴν βούλησιν.
Θεολόγοι ενδίσκουν, ὅτι ἡ συμβολικὴ σημασία
ἐνὸς πλοίου, ἐνὸς νέφους, μιᾶς πόλεως ἢ ἐνὸς
συμβολαίου εἶνε σχῆμα διακοσμητικῆς μετα-
φορᾶς (*decorative metaphor*): ἀλλὰ προτι-
μοῦν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸ στερεόν ἔδαφος
τῆς ἴστορικῆς ἐνεργείας καὶ αὐτὸι ὅι ποιηταὶ
ἀρκοῦνται νὰ ζουν κατὰ τρόπον ἀστικὸν καὶ
δικοιόμορφον μὲ ἐκεῖνον τῶν γειτόνων των,
καὶ κατασκευάζουν εὐχαρίστως τὸ πόλημά των
κατὰ τὴν φαντασίαν των, εἰς μίαν σωτηρίαν
ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν ἰδίαν των πεῖραν. Ἀλλὰ τὰ
ὑψηλότερα πνεύματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου δὲν
ἔπαυσαν ποτὲ νὰ ἔξερενον αὐτὰ τὰ ἴδια τὴν
διπλῆν σημασίαν, — τί λέγω; τὴν τετραπλῆν, τὴν
ἐκπονταπλῆν σημασίαν κάθε αἰσθητικοῦ γεγο-
νότος: μάρτυρες ὁ Ὁφεύς, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ
Ἡράκλειτος, ὁ Πλάτων, ὁ Πλούταρχος, ὁ Δάν-
της, ὁ Σβένδεμβογχ καὶ ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τῆς
γλυπτικῆς, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς ποιήσεως. Διότι
δὲν ἐμέδθα πύρινα ἀρματα, οὔτε ἀκόμη δαδοῦ-
χοι, ἀλλὰ τέκνα τῆς φωτιᾶς, κατασκευασμένα ἀπὸ
τὴν οὐσίαν της ἐπλάσθημεν ἀπὸ αὐτήν, εἴμεθα
αὐτὴ ἢ ἴδια θεότης, δὲν ἔχομεν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ
αὐτὴν εἰμὴ κατὰ δύο ἢ τρεῖς βαθμοὺς ἵσως, τὴν
στιγμὴν δπού τὴν σκεπτόμενα διλγώτερον. Καὶ
ἡ κρυμμένη αὐτὴ ἀλήθεια, — ὅτι αἱ πηγαὶ, ἀπὸ
τὰς ὄποιας ἔσουν ὁ χρόνος καὶ ὅλα τὰ πλάσματά
του, εἶνε ἐσωτερικῶς ἴδαινικαὶ καὶ ὀραῖαι, —
μᾶς δῦνηε εἰς τὸ νὰ ἔξετάσωμεν τὴν φύσιν καὶ
τὰς λειτουργίας τοῦ Ποιητοῦ, — ἢ τοῦ ἀνθρώ-
που τοῦ Ωραίου — τὰ μέσα καὶ τὰ ὑλικά, ποὺ
μεταχειρίζεται εἰς τὴν γενικὴν ἀποψιν τῆς τέχνης
κατὰ τὴν ἐπονήν πασ.

Τὸ πρόβλημα εἶνε εὐδύ, διότι ὁ ποιητὴς εἶνε
ἔνας ἀντιπρόσωπος. Μεταξὺ ὅλων ἀτελῶν ἀνθρώ-
πων, εἶνε ὁ τέλειος ἀνθρώπος καὶ δὲν μᾶς πλη-
ροφορεῖ μόνον περὶ τοῦ ἴδιου πλούτου του,
ἀλλὰ περὶ τοῦ κοινοῦ πλούτου. Ὁ γενίας σέβε-
ται τοὺς μεγαλοφυεῖς ἀνθρώπους, διότι διὰ νὰ
εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸς εἶνε περισσότερον
αὐτός, παὶ δόσον εἶνε αὐτὸς δὲν ἴδιος. Σύμμετέ-
χουν εἰς τὴν παγκόσμιον ψυχήν, δπως αὐτός,
ἀλλὰ περισσότερον ἀπό αὐτόν. Εἰς τοὺς ἀγαπῶν-
τας ἡ φύσις φαίνεται ὠραιοτέρα, ὅταν νομίζουν
ὅτι ἔνας ποιητὴς τὴν ἀπολαμβάνει συγχρόνως
μὲν εἰκείνους. Ὁ ποιητὴς εἶνε ἀπομονωμένος μέσα
εἰς τοὺς συγχρόνους του διὰ τῆς ἀληθείας καὶ
διὰ τῆς τέχνης του, ἀλλ᾽ ἥμπορει νὰ παρηγορῇ
ἀπὸ τὴν σκέψιν του, ὅτι ἡ τέχνη του γρήγορα ἡ
ἄργα, θὰ προσέλκυσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι
ὅλοι ἀνθρώποι ζοῦν μὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ αἰσθά-

νονται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφρασθοῦν. Εἰς τὸν
ἔρωτα, εἰς τὴν τέχνην, εἰς τὴν φιλαργυρίαν, εἰς
τὴν πολιτικήν, εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὸ παιγνύδι,
προσπαθοῦμεν νἀρμόδιωσαμεν τὸ δυσχερές μυστι-
κόν μας. Ο ἄνθρωπος δὲν εἶνε παρὰ τὸ ήμισυ
τοῦ ἑαυτοῦ του. Το ἄλλο ημίσυ εἶνε η ἔκ-
πομπή του.

Παρόλ τὴν ἀνάγκην αὐτὴν τοῦ νὰ δημιουσιευθῇ, ἡ ἀκριβῆς ἔκφρασις εἶνε σπανία. Δὲν ἦξενώρ πῶς συμβαίνει νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην ἐνὸς διερμηνέως· ἀλλὰ θὰ ἔλεγε κανεὶς, διτὶ ἡ μεγάλῃ πλειοψηφίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀγνῆλους, οἱ διποῖοι δὲν εἶνε ἀκόμη κάτοχοι τῆς περιουσίας των, ἡ ἀπὸ βωβίους μῆδ συναμένους νὰ ἔξηγήσουν τὴν συνομιλίαν των, μὲ τὴν φύσιν. Δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπος, διποῖος δὲν περιμένει νάνα-καλυψη εἰς τὸν ἥλιον, εἰς τοὺς ἀστέρας, εἰς τὴν γῆν, εἰς τὸ νερόν, μίαν ὑπερφυσικὴν χρησιμότητα. Φαίνεται πῶς αὐτὰ τὰ ποάγματα μέλλουν νὰ τοῦ παράσχουν μίαν ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν.¹ Ἀλλ' ἔνα ἐμπόδιον διποιονδήποτε, κάποια ὑπερβολὴ φλέγματος εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας τὰ ἐμποδίζουν νὰ ἐπιφέρουν τὸ ἀποτελεσμά των. Αἱ ἐντυπώσεις τῆς φύσεως μᾶς συγκινοῦν πολὺ δλίγον, ὕστε νὰ μᾶς κάμουν καλλιτέχνας. Κάθε πτύπος ἔπρεπε νὰ μᾶς κάμνῃ νὰ δονούμεθα. Κάθε ἀνθρώπος ἔπρεπε νὰ εἴνε ἀρκετὰ καλλιτέχνης διὰ νὰ ἀποδώσῃ διὰ τῆς συνομιλίας διτὶ τοῦ συνέβῃ. Καὶ ἐν τούτοις ἡ πεῖρα μας μᾶς ἀποδεικνύει, διτὶ ἀκτῖνες ποὺ ἔχουν ἐπαρκῇ δύναμιν διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, δὲν ἔχουν ἀρκετὴν διὰ νὰ μᾶς συγκινήσουν ζωηρῶς καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάσουν νὰ τὰς ἀναπαράστησωμεν διὰ τοῦ λόγου. Ὁ ποιητὴς εἶνε ἐκεῖνος εἰς τὸν διποῖον αἱ δυνάμεις αὐταὶ εἴνε ἐν ἴσορροπίᾳ, διὰ ἀνθρώπος, τὸν διποῖον καμία ὀδυναμία ἢ ἐλάττωμα δὲν ἐμποδίζει νὰ ἔκφρασθῇ, διποῖος βλέπει καὶ γειοῖται τὰ ποάγματα τὰ διποῖοι

ἄλλοι δινειρεύονται μόνον, ὁ δποῖος ἀνεβαίνει
ὅλην τὴν κλίμακα τῆς πείρας, ὁ δποῖος ἀντιπρο-
σωπεύει ὀλόκληρον τὸν ἀνθρώπον, διότι κατέχει
τὴν μεγίστην δύναμιν νὰ λαμβάνῃ καὶ νἀποδίῃ.
Διότι τὸ Σύμπαν ἔχει τοία παιδιά, γεννηθέντα
τὴν Ἰδίαν ἡμέραν, τὰ δποῖα ἀναφαίνονται ὑπὸ^τ
διάφορα ὄντατα εἰς κάθε σύστημα σκέψεως,—
εἴτε τὰ ὄντατα εἰς κάθε σύστημα σκέψεως,—
εἴτε ποιητικά τερον Δία, Πλούτωνα, Ποσειδῶνα,
εἴτε θεολογικῶς Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἀγιον Πνεῦμα:
ἀλλὰ τὰ δποῖα θὰ ὄντατα σωμεν ἐδῶ, ἔκεινος ποὺ
γνωρίζει, ἔκεινος ποὺ ἐνεργεῖ, ἔκεινος ποὺ λέγει.
Ἀντιπροσωπεύει ἔκαστος ἀπὸ αὐτοὺς τὸν ἔρωτα
τοῦ ἀλληδοῦς, τὸν ἔρωτα τοῦ καλοῦ, τὸν ἔρωτα
τοῦ ὡραίου. Τὰ τοία αὐτὰ πράγματα εἰνε ἵσα.
Καθένα ἀπὸ αὐτὰ εἰνε ὅ,τι εἰνε, δυνάμει τῆς
οὐσίας του, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἥμπορει κανεὶς
οὐτε νὰ τὸ υπερβῇ οὔτε νὰ τὸ ἀναλύῃ: καὶ
καθένα ἀπὸ τὰ τοία αὐτὰ πράγματα πεοίενται

λεληθότως τὴν δύναμιν τῶν δύο ἄλλων καὶ τὴν
ἰδικήν του ἐπιβεβαίωσιν.

Ο ποιητής είνε έκεινος που λέγει, έκεινος που δύνομάζει και αντιπροσωπεύει τὸ ὕδαιον. Είνε κυρίαρχος, κατέχει ένα κέντρον. Διότι δύναμος ούτε έξωγραφή θή, ούτε έκοσμη θή, ήτο γάρ ούτε ένθυς ἀπό τὴν ἀρχήν. Καὶ δύνατος δὲν ἔπλασε πολλὰ πράγματα γάρ, ἀλλὰ τὸ κάλλος ήτο δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος. Εἰς τρόπον γάρ τε δύναμις δὲν είνε σύνταγματικὸς ἀρχῶν, είνε αὐτοκράτωρ, δυνάμει τοῦ ίδιου δικαιωμάτος του.¹ Η κοιτικὴ καταλαμβάνεται ἀπό μικρολόγον ὑλισμόν, δύναμις φαίνεται δτὶ ἐπιβεβαιώνει, δτὶ ή ἐπιδεξιότης καὶ ἡ δραστηριότης τῶν χειρῶν είνε ή μεγαλειτέρα ἀξία ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ καθενὸς ίδιαιτέρως καὶ περιφρόνει δύσους δὲν ἔχουν τὴν ἐπιδεξιότητα αὐτῆν καὶ δύσους δὲν κάμνουν τίποτε ὄγνοει τὸ γεγονός, δτὶ μερικοὶ ἀνθρώποι — οἱ ποιηταὶ — είνε φυσικὰ οἱ λέγοντες, ἀπεσταλμένοι εἰς τὸν κόσμον διὰ σκοπὸν ἐκφράσεως τοὺς συγχρέεις² μὲν έκεινοις τῶν δύοιων δύολος ήτο ἡ πρᾶξις, ἀλλὰ οἱ δύοι τὴν ἀφήσαν διὰ νὰ μιμηθῶν τοὺς λέγοντας. Ἄλλος εἰς τὸν Ὀμηρον, αἱ λέξεις τοῦ Ὀμήρου ἐφαινόντο επίσης πολύτιμοι· ἐπίσης θαυμασταῖ, δύως αἱ νίκαι τοῦ Ἀγαμέμνονος είνε τοιαῦται διὰ τὸν Ἀγαμέμνονα. Ο ποιητής δὲν περιμένει, διὰ νὰ γράψῃ, νὰ ἔχῃ ίδῃ τὸν ἥρωα καὶ τὸν σόφον, ἀλλά, δύως αὐτοὶ ἐνεργοῦν καὶ σκέπτονται σύμφωνα μὲ τὸ πρῶτον ἐνστικτὸν τῶν, γράφει κατὰ τὸ πρῶτον. ἐνστικτὸν τῶν δτι θέλει νὰ γραφῇ, δτι πρέπει νὰ γραφῇ κρίνων, δτι τὸ ἐνστικτὸν τῶν ἀλλιών, ἀν καὶ πρῶτον καὶ αὐθόρυμπτον ἐπίσης, δὲν είνε δύον ἀφορᾶ αὐτόν, εἰμη δευτερεύοντος καὶ παρεπόμενον τὰ θεωρεῖ ὁς πρότυπα εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐνδὸς ζωγράφου ή ὡς βοηθόνς σοφός γνωσίζει, λέγει μόνος αὐτὸς μαζίνει κατὰ νέον, διότι ήτο μόνος παρών εἰς τὰς μιστικὰς ἐκδηλώσεις τῶν πραγμάτων που περιγράφει. Είνε ένας ἐνατενιστής ίδεων: ἀναφέρει τὰ πράγματα που ὑπάρχουν κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην δύως καὶ τὰ ἐνδεχόμενα πράγματα. Διότι δὲν διμιλῶ ἐδῶ περὶ τῶν ἀνθρώπων που ἔχουν ποιητικὸν τάλαντον ή ποὺ ἔχουν κάποιαν ἐπιδεξιότητα νὰ ταιριάζουν τὰς δύμας, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀληθοῦς ποιητοῦ. Ἐλαβα μέρος ἐσχάτως εἰς μίαν συνομιλίαν περὶ τοῦ συγχρόνου μερικῶν συγχρόνων λυρικῶν ποιημάτων, ἀνθρώπου λεπτοῦ πνεύματος, τοῦ δύοιον ή κεφαλῆ, θαρρεῖς δτε είνε ένα κιβώτιον μουσικῆς γεμάτον ἀπὸ δύομονς καὶ ἥχους χαριτωμένους καὶ ὀβρούς: δὲν είχαμει λόγους ἀρκετούς νὰ ἐπαινέσωμεν τὴν τέχνην τῆς γλώσσης τού. Ἀλλά, δταν ἔχειασθμημεν νὰ δοίσωμεν ἐάν ήτο ὅχι μόνον λυρικός ἀλλὰ καὶ ποιητής, ἥναγκάσθμημεν νὰ διμολογήσωμεν δτι δὲν δύολωπος αὐτὸς ήτο διαφορείς ὀλίγων μόνον ήμερων, δτι δὲν ήτο ἀνθρωπός αἰώνιος. Δὲν διερράβαίνει τὸ σύγχρονες δριον τοῦ δρίζοντός μας. Δὲν είνε γιγάντιοι βουνόν, τοῦ δύοιον οἱ πόδες είνε σκεπασμένοι μὲ τροπικὴν χλωρίδα, καὶ τὸ δύοιον δια λίματα τῆς σφαίρας περιστοχίζουν διαδοχικῶς μὲ τὰ φυτά των, ἀποτελοῦντα μίαν ξώνην ἀπὸ χόρτα καθέ πλάτους εἰς τὰ τραχέα πλευρά του ὅχι, τὸ πνεῦμα του είνε δικῆπος ή τὸ πάροκον ἐνὶς συγχρόνου σπιτιοῦ, στολισμένον ἀπὸ βρύσεις καὶ ἀγάλματα καὶ γεμάτον ἀπὸ ἀνθρώπους καλῆς ἀνατοροφῆς. Διακρίνομεν, κατὰ ἀπὸ τὴν ἀδμονίαν τῆς ποικίλης αὐτῆς μουσικῆς, τὸν κυριαρχοῦντα τόνον τῆς κατὰ συνδήκην ζωῆς. Οἱ ποιηταὶ μας είνε ἀνθρώποι μὲ τάλαν-

φέροντας ίnlικά oίκοδομής είς ένα άρχιτεκτονα.
Διότι κάθε ποίησις έγραφη πρὸν ή υπάρχει ο
χρόνος, καὶ δταν ένας ἀπὸ ήμᾶς είνε άρκετὰ
καλά διοργάνωμένος διὰ νὰ εἰσδύσῃ είς τὰς
σφαιράς ἐκείνας, δπον ὁ ἀηδεί είνε μουσική,
ἀκούει καὶ έννοει τὰ πρωτογενῆ αὐτά κελαδή-
ματα, δοκιμάζει νὰ τάποδώσῃ ἀλλὰ χάνει ἔδω
κέκει μίαν λέξιν ή ένα στήχον, υποκαθιστᾷ είς
αὐτά κάτι τι προερχόμενον ἀπὸ αὐτῶν καὶ τὸ
ποίημα είνε παθάτονον, καταστρέφεται. Όσοι
έχουν λεπτότερον τὸ αὐτὸν γράφουν πιστότερα
τοὺς ρυθμοὺς αὐτούς, — καὶ αἱ ἀντιγραφαὶ
αὐτῶν, ἀν καὶ ἀτελεῖς, γίνονται τὰ τραγούδια
τῶν ἔθνων. — Διότι ή φύσις είνε τόσον ὡφαία
ὅσον είνε καλὴ καὶ ισορροπημένη, καὶ πρέπει νὰ
φαίνεται — νὰ βλέπεται καὶ θαυμάζεται — ὅσον
είνε γνωστή καὶ είνε ἐν ἐνεργείᾳ. Τὰ γεγονότα
καὶ οἱ λόγοι είνε ἀδιαφόρως τρόποι πράξεως
τῆς θείας ἐνεργείας, οἱ λόγοι είνε ἐπίσης πράξεις
καὶ αἱ πράξεις είνε εἶδη λόγων.

Τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ ὅποιον ἀναγνωρίζει κανεὶς

νὸι λέγουν δτὶ ἡ μεγαλοφυῖα εἰχεν ἐμπνεύσει τὸν γείτονά μου εἰς τὸ τραπέζι, ἔναν νέον. Εἶχεν ὄφησει τὴν ἐργασίαν του καὶ εἶχεν ἔξελθει, περιπλανώμενος, ἀγνωστὸν ποῦ εἴκε γράψει ἑκατοντάδας στίχων, ἀλλὰ δὲν ἥμποροῦσε νὰ εἴπῃ, ἐὰν ἔξεφραζαν δτὶ ἡτο μέσα του δὲν ἥμποροῦσε νὰ εἴπῃ τίποτε, εἰμὴ δτὶ ὅλα εἴχαν ἀλλάξει, ἀνθρωπος, ζῶον, οὐρανός, γῆ καὶ θάλασσα. Πόσον ἥμεδα εὐτυχεῖς νὰ τὸν ἀκούωμεν! Πόσον ἥμεδα εἴπιστοι! Μᾶς ἐφαίνετο δτὶ ἡ Κοινωνία ἡτο εἰς τὸ ἔξῆς καταληπτή. Ἐβλέπαμεν τὴν αὐγὴν ἐνὸς ἀστέρος ποὺ ἔμελλε νὰ σβύσῃ ὅλα τὰστέραια. Η Βοστόνη μᾶς ἐφαίνετο δύο φοράς μακρύτερα ἀπὸ ἡμᾶς, παρ' ὅσον ἐφαίνετο τὴν προσεραίαν πολὺ μακρύτερα ἀκόμη, τι ἡτο ἡ Ρώμη; Ο Πλούταρχος καὶ δ Σάικστηρ ἦσαν μεταξὺ τῶν νεκρῶν φύλων καὶ δὲν θὰ ἤκουε πλέον κανεὶς ποτὲ νὰ ὅμιλοῦν περὶ Ὀμήρου. Εἰνε μέγα πρᾶγμα νὰ σκέπτεται κανεὶς, δτὶ ἀληθινὴ ποίησις ἔγραφη σήμερα, πλησίον σου, κάτω ἀπὸ τὴν στέγην σου. Πῶς! τὸ θαυμάσιον ἀντὸ πνεῦμα τῆς ποιήσεως δὲν ἀπέθανε! Αἱ στιγμαὶ αὐταὶ ποὺ μᾶς ἐφαίνοντο ἀπολιθωμέναι ἀπὸ τὸσον χρόνον ἔξωντάνευσαν τούναντίον καὶ στινθροβίολον! Ἐνόμιζα δτὶ ὅλα τὰ μάντεια εἴχαν διὰ παντὸς σιωπῆσει, ἀλλ' ἡ φύσις διαχύνει τὰ πυρά της, καὶ ἴδετε! Ὁλην τὴν νύκτα αἱ ὁραιοὶ αὐταὶ αὐγαὶ ἀνεπήδησαν ἀπὸ δλους τοὺς πόρους της. "Ολος δ κόσμος ἐνδιαφέρεται δπωσδήποτε εἰς τὴν ἀνάρρησιν ἐνὸς ποιητοῦ καὶ κανεὶς δὲν γνωρίζει πόσον ἥμπορει νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τούτου. Γνωρίζομεν δτὶ τὸ μυστικὸν τοῦ κόσμου εἰνε βαθὺ ἀλλὰ ποῖος ἀνθρωπος, τι πρᾶγμα θὰ εἴνε διερμηνεύς μας; Δὲν τὸ γνωρίζομεν. "Ενας περίπατος εἰς τὸ βουνόν, εἴνας νέος τύπος μορφῆς, εἴνα πρόσωπον ἀκόμη ἀγνωστού ἥμποροῦν νὰ μᾶς δώσουν τὸ ζητούμενον κλειδί.

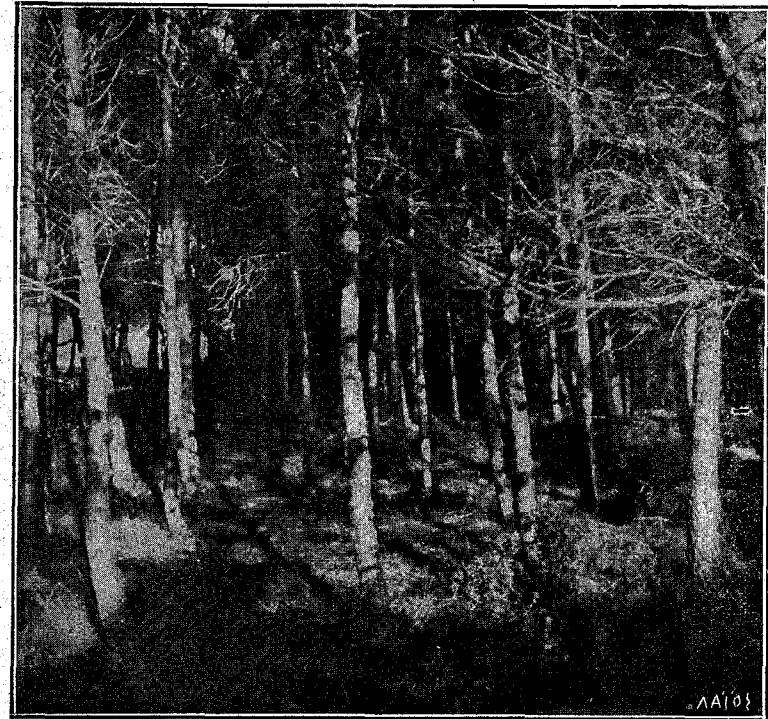
Εἰνε εὐνόητον δτὶ ἡ ἀξία ποὺ ἔχει μία μεγαλοφυῖα δι' ἡμᾶς, ἔγκειται εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν ἐρμηνεῶν της. Τὸ τάλαντον ἥμπορει νὰστεινεύεται καὶ νὰ ταχυδαπτύλουργῇ ἡ μεγαλοφυῖα πραγματοποιεῖ καὶ προσδέτει. Η σκεπτομένη ἀνθρωπότης ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον ἀντὸ τῆς αὐτογνωσίας, ὥστε διὰ μᾶλλον προσχρημένος πρόσκοπος ἀναγγέλει δτὶ ἀνεκάλυψε. Λέγει τὸν ἀληθέστερον λόγον — μεταξὺ δλων τῶν λόγων ποὺ ἐπροφέρθησαν — καὶ ἡ φράσις του θὰ εἴνε ἡ καταλληλοτέρα, ἡ μουσικωτέρα, ἡ πλέον ἀλάνθαστος ἀπὸ τὰς φωνάς τῆς γῆς τὴν στιγμήν ἐκείνην.

Πᾶν δτὶ δινομάζομεν ιερὰν ἵστορίαν, μαρτυρεῖ δτὶ ἡ γέννησις ἐνὸς ποιητοῦ εἰνε τὸ κύριον γεγονός τῆς χρονολογίας. "Ο ἀνθρωπος, τόσον ἐν τούτοις συχνὰ ἀπατηθείς, περιμένει πάντοτε τὴν ἔλευσιν ἐνὸς Ἀδελφού, δ δοποῖς νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν προσκολλήσῃ εἰς μίαν ἀλήθειαν καὶ νὰ τὸν συγκρατήσῃ ἐκεῖ ἔως δτὸν τὴν προσοι-

κειωθῇ. Μὲ ποίαν χαρὰν ἀρχίζω τὴν ἀνάγνωσιν ἐνὸς ποιήματος, δπου ἐλπίζω νὰ εὔρω ἐμπνεύσιν! Η ἀλυσίδες μου θὰ σπάσουν θάνεβω ὑψηλότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ νέφη, ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν αὐτὸν ἀερά δπου ζῶ — σκοτεινόν, ἀν καὶ φαίνεται διανγκής — καὶ ἀπὸ τὸ ὑψος τούρανοῦ τῆς ἀληθείας, θὰ ἴδω, θὰ ἐννοήσω πᾶν δτὶ μὲ περιστοιχεῖ, πᾶν δτὶ συνδέεται μαζί μου. Αὐτὸ δὰ μὲ συμφιλιώθῃ μὲ τὴν ζωήν, αὐτὸ δάνανανεώσῃ τὴν φύσιν μου, νὰ ἴδω ὅλα αὐτὰ τὰ τίποτε ποὺ ζωογονεῖ μία τάσις καὶ νὰ γνωρίζω δτὶ κάμνω. Η ζωὴ δὲν θὰ εἴνε πλέον ἔνας μάταιος θόρυβος τοῦ λοιστοῦ θάνατονωράζεις τοὺς ἀληθείας, τὰς ἀληθείας γυναικάς, θὰ εἴξενω ἀπὸ ποια σημεία ἥμπορος νὰ τὸς διαφρίνω ἀπὸ τὸν τρέλλον καὶ τὸν κακούν. Η ἥμερα ἐκείνη θάλασσῆς θαλλείται ἀπὸ ἐκείνη τῆς γεννήσεως μου: τότε ἔγεινα ζῶον σήμερον προσκαλοῦμαι νὰ γευθῶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ πραγματικοῦ. — Τοιαύτη τούλαχιστον εἴνε ἡ ἐλπίς μου, ἀλλὰ ποσάκις ἡ πραγματοποίησίς της ἀνεβλήθῃ!

Συμβαίνει πολὺ συχνά, τὸ πτερωτὸν αὐτὸ πνεῦμα, τὸ δποῖον θὰ ἐπειθυμεῖ νὰ μὲ σύρῃ ἔως τοὺς οὐρανούς, νὰ μὲ σύρῃ εἰς τὴν διμήλην καὶ πηδᾷ μαζί μου ἀπὸ ἔνα σύννεφον εἰς τὸ ἄλλο, διαβεβαιῶν πάντοτε, δτὶ διευθύνεται πρὸς τὸν οὐρανόν κενῷ, ἀπειρος ἀκόμη, ὀργὰ παρατηρῶ, δτὶ δὲν τὸν γνωρίζω, τὸν δρόμον αὐτὸν τούρανοῦ, καὶ δτὶ προσπαθεῖ μόνον νὰ μοῦ δείξῃ τὴν ἐπιδειξιότητά του εἰς τὸ νάνεβη εἰς τὸν ἀέρα, ἀπαράλλακτα, δπως μία χήρα, ἡ ἔνα πτερωτὸν ψάρι, ὑπερήφανον νὰ ὑψωθῇ ὀλίγον ἐπάνω ἀπὸ τὴν γῆν ἀλλ' δ ἀνθρωπος αὐτὸς δὲν θὰ κατοικήσῃ ποτὲ εἰς τὸν διαφανῆ, τὸν διαπηγή καὶ θερπιτικὸν ἀέρα τούρανοῦ. Πίστω πάλιν μετ' ὀλίγον εἰς τὰς παλαιὰς μανίας μου, περινῶ δπως κατὰ τὸ παρελθόν μίαν ζωὴν γεμάτην ἀπὸ υπερβολὰς καὶ ἔχασα τὴν πίστιν μου εἰς τὴν πιθανότητα νὰ εἴρω ἔνα ὄδηγὸν διὰ νὰ μὲ δοῦλησῃ, ὅπου ἐπειθύμουν νὰ εἴμαι.

"Αλλ' ἀς ἀφήσωμεν τὰ θύματα αὐτὰ τῆς ματαιότητος: ἀς παρατηρήσωμεν μὲ μίαν νέαν ἐπίδια πόσον ἡ φύσις, διὰ παρόρμησεων ἰσχυροτέρων καὶ καλλιτέρων, ἔξησφαλισε τὴν πίστιν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸ δόλον του ὡς προφήτου καὶ ἐπιβεβαιωτοῦ: ἔξασφαλίζει τὴν εἰλικρίνειάν του, περιστοιχίουσα αὐτὸν μὲ ὁραιότητα, μίαν ὁραιότητα ποὺ ἔξευγενίζεται ἀπὸ τὴν ἔκφρασιν. Η φύσις τοῦ προσφέρει ὅλα τὰ πλάσματα τῆς διὰ νὰ εἴνε εἰκόνες τῆς γλώσσης του. Τὸ ὡς τύπος χρησιμεῦνον ἀντικείμενον ἀποκτᾶ μίαν δευτέραν καὶ θαυμασίαν ἀξίαν: παρόμοια τὸ τεντωμένον σχοινὶ τὸν λεπτούργον, θωπευόμενον ἀπὸ τὴν αὐγαν, δίδει ἔνα μουσικὸν ἥχον, δτὰν πλησιάσετε εἰς αὐτὸ τὸ αὐτή σας. «Πράγματα ἀξιολογώτερα ἀπὸ τὰς εἰκόνας, εἴτε δ τὸ Ιαμβίλιχος, ἔκφραζονται διὰ τῶν εἰκόνων». Τὰ πράγ-



ΛΑΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΑΣΗ — ΤΑΤΟΥ

ΦΩΤΟΓΡ. Π. Κ.

ματα ἥμποροῦν νὰ λαμβάνωνται ὡς σύμβολα, διότι αὐτὴ ἡ ίδια φύσις εἴνε σύμβολον ὀλόκληρον καὶ εἰς καθένα ἀπὸ τὰ μέον της. Κάθε γραμμὴ ποὺ χαράσσομεν ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον ἔχει τὴν ἔκφρασίν της καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ τὸ πνεῦμα του ἡ τὴν ίδιαν τοῦ μεγαλοφυῖαν. Κάθε σχῆμα εἴνε ἔνα ἀπὸ τὰ ποτελέσματα τοῦ χαρακτήρος ἐνὸς πράγματος καθάδειρον, καὶ ποτελέσματα τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν: κάθε ἀρμονία, ἀποτελέσματα ὑγιείας, (καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ ἀντίληψις τοῦ Ωραίου θὰ ἡτο ἀισθητὴ μόνον εἰς τοὺς καλούς). Τὸ Ωραίον εἴνε ἔνα τὰς βάσεις τοῦ Αναγκαίου¹.

"Η ψυχὴ κάμνει τὸ σῶμα, δπως λέγει δ γέρων Σπένσερ. «Οσον κάθε πνεῦμα εἴνε ἀγνότερον, δσον περισσότερον θείον φῶς περιέχει, τόσον καθαρότητος τῶν διάνοιαών συλληφεων: διότι κινεῖται ἐν συνδέσμῳ μὲ τὰς ἀοράτους συλλήψεις τῶν διανοητικῶν φύσεων». Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιστήμη βαδίζει πάντοτε παραλλήλως μὲ τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου, δ δποῖος βαδίζει μὲ τὸ ίδιον βῆμα, τὸ δποῖον καὶ ἡ θρησκεία καὶ ἡ μεταφυσικὴ ἡ, ἐὰν θέλετε, ἡ κατάστασις τῆς ἐπιστήμης δεικνύει τὸν βαθμὸν τῆς γνώσεως ἡμῶν τῶν ίδιων. Αφοῦ τὸ πᾶν εἰς τὴν φύσιν ἀνταποκρίνεται εἰς μίαν ἡθικὴν δύναμιν, ἀν ἔνα φαινόμενον μένει κτηνῶδες καὶ σκοτεινόν, εἴναι

"Ιδοὺ ἔξαίφνης δτὶ ἐφθάσαμεν δχι εἰς μίαν περισσότερον τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ εἰς ἔνα ιερὸν μέ-

¹ Ωραίον εἴνε ἡ κάθαρσις παντὸς περιπτοῦ. (Μίχαηλ Αγγελος)

διότι, εἰς τὸν παρατηρητήν, ἡ δύναμις ποὺ ἀνταποκρίνεται εἰς αὐτὸν τὸ φαινόμενον, δὲν εἶνε ἀκόμη ἐνεργητική.

Δεν είνε λοιπόν έκπληκτικόν, ἀφοῦ αὐτὰ τὰ νερά είνε τόσον βαθυά, νὰ τὰ παρατηρούμεν μένα τόσον σεβαστὸν δισταγμόν. Ἡ ὁραιότης τοῦ μύθου ἀποδεικνύει εἰς τὸν ποιητὴν τὴν σπουδαιότητα τῆς σημασίας του· ἡ, ἀν̄ προτιμᾶτε, κἀθε ἀνθρωπος εἶνε ἀρκετὰ ποιητῆς διὰ νὰ εἴνε εὐοίσθητος εἰς αὐτὰς τὰς γοητείας τῆς φύσεως διότι ὅλοι οἱ ἀνθρωποι ἔχουν ἐντὸς των τὰς σκέψεις, τῶν δποίων τὸ σύμπαν εἶνε ὁ δοξασμός. Ενδίσκω ὅτι ἡ γοητεία ἐδρεύει μέσα εἰς τὸ σύμβολον. Ποιος ἀγαπᾷ τὴν φύσιν; ἡ μᾶλλον, ποιος δὲν τὴν ἀγαπᾷ; Οἱ ποιηταί, οἱ ἀνθρωποι τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς ἐπιλέπτου ἀνατροφῆς, οἱ δποῖοι ζοῦν μαζί της, εἶνε τάχα οἱ μόνοι ποὺ τὴν ἀγαποῦν; Ὁχι· οἱ κυνηγοί, οἱ γεωπόνοι, οἱ ἀμαξηλάται, οἱ κρεωπῶλαι τὴν ἀγαποῦν ὠσαύτως, ἀν̄ καὶ ἐκφράζουν τὴν ἀγάπην των διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπαγγέλματος των καὶ ὅχι διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν λέξεών των. Ὁ συγγραφεὺς ἔρωτῷ τί εἶνε ἐκεῖνο ποὺ ὁ κυνηγός ἡ ὁ ἀμαξηλάτης ἐκτιμᾷ εἰς τὴν ἵππασίαν, τοὺς ἵππους καὶ τοὺς σκύλους. Δὲν είνε ἰδιότητες ἐπιτόλαιοι. Ἀν διμιλήσετε μαζί του θὰ τὰς διατιμήσῃ εἰς μίαν ἀξίαν ἐπίσης ἀσήμαντον, ὅπως καὶ σεῖς. Ἡ λατρεία του είνε ὅλη συμπάθεια· δὲν ἔχει κανένα δρισμόν, ὅλλα ἐπιτάκτιως προσελκύεται ἀπὸ τὴν φύσιν διὰ τῆς ζωντανῆς δυνάμεως ποὺ οὐδισθάνεται παροῦσαν μέσα εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα. Καρμία μίμησις, καρμία ἀναπαράστασις αὐτῶν τῶν πραγμάτων δὲν θὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ. Ἀγαπᾷ τὴν σοβαρὰν πραγματικότητα τοῦ βορείου ἀνέμου, τῆς βροχῆς, τῆς πέτρας, τοῦ ἔντονου καὶ τοῦ σιδήρου. Μία ὁραιότης ποὺ δὲν ἥμποδοιμεν νὰ ἐξηγήσωμεν μᾶς εἴνε προσφιλεστέρα ἀπὸ μίαν ὁραιότητα, τῆς δροίας γνωρίζομεν τὸν δρισμόν. Είνε ἡ φύσις — σύμβολον, ἡ φύσις ἐπιβεβαιώνουσα τὸ πνερφυσικόν, — σῶμα πλημμυρισμένον ἀπὸ ζωὴν — ποὺ λατρεύει διὰ βαναύσου δόγματος, ὅλλα εἰλικρινοῦς.

γνωρίσωμεν ὅτι θεῖον ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνωτέραν αὐτὴν ἔρμηνειαν τῶν πραγμάτων, ἡ δροία κάμνει τὸν κόσμον ἔνα ναὸν ἐμβλημάτων, εἰκόνων καὶ ἐντολῶν τῆς θεότητος· εἴμεθα ὀναγκασμένοι εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένα πρᾶγμα εἰς δλόκηρον τὴν φύσιν ποὺ νὰ μὴ φέρῃ μαζί του, ἐντός του, τὴν ἔννοιαν δλοκλήρου τῆς φύσεως· καὶ αἱ διακρίσεις ποὺ ἐφαρμόζομεν εἰς τὰ συμβάντα καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις μεταχειρίζομενοι αὐτὰς ὡς πράγματα ὑψηλὰ ἡ ταπεινωτικά, τίμια ἡ ἀτιμα, ἐξαιφανίζονται, ὅταν λαμβάνομεν τὴν φύσιν ὡς σύμβολον. Ἡ σκέψις χρησιμοποιεῖ τὸ πᾶν. Τὸ λειλόγιον ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ θὰ ἐγνωρίζει τὸ πᾶν, θὰ περιεῖχε τὰς λέξεις καὶ τὰς εἰκόνας, αἱ δροῖα εἶνε ἐξορισμέναι ἀπὸ τὴν εὐγενῆ συνομιλίαν. Ὅτι θὰ ἐφαντεῖται ταπεινὸν ἡ καὶ αἰσχρὸν ἀκόμη εἰς τὰ αἰσχρὰ πνεύματα, γίνεται μέγα καὶ ἐνδοξον, ἐὰν κανεὶς τὸ κάμην ἀντικείμενον μιᾶς νέας σκέψεως. Ἡ εὑσέβεια τῶν ἐβραίων ποιητῶν κάμνει νὰ λησμονοῦμεν τὴν βαναυσότητά των. Ἡ περιτομὴ είνε ἔνα παραδείγμα τῆς δυνάμεως ποὺ κατέχει ἡ πόλησις νάννυψων πράγματα βάναυσα ἡ ἐπαίσχυντα. Πράγματα μικρὰ ἡ τετριμένα χοησιμέουν τόσον δύσον μεγάλα σύμβολα. Ὅσον είνε ἐντελέστερος δύορος ποὺ διατυπώνει καὶ ἐκφράζει τὸν νόμον, τόσην περισσοτέραν δύναμιν ἔχει καὶ περισσότερον χρόνον διαφρεῖ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἐκλέγωμεν τὸ μικρότερον κιβώτιον εἰς τὸ δροῖον νὰ ἥμπορῃ νὰ εἰσέλθῃ ἔνα ἀναγκαῖον ἐργαλεῖον. Ἀρκεῖ καποτε εἴνας ἀπλοῦς κατάλογος λέξεων διὰ νὰ διεγείρῃ ἔνα γόνιμον πνεῦμα, καὶ λέγουν, ὅτι ὁ λόρδος Chatam ἀρχίζει νὰ διαβάζῃ τὸ λεξικὸν τοῦ Baileya πρὸιν ἀπαγγείλῃ τοὺς λόγους του εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Ἡ πτωχοτέρα μνήμη ἀρκεῖ, ἐξ ἄλλου, ὅταν πρόκειται νὰ δώσωμεν σῶμά εἰς μίαν σκέψιν. Διατί νὰ φιλονοῦμεν καὶ νὰ ἐπιθυμοῦμεν τὴν γνῶσιν τῶν νέων γενοντῶν: Ἡ

Ἡ μυστηριώδης ἔννοια τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ πρὸς τὴν φύσιν σπρώχνει τὸν ἄνθρωπον κάθε τάξεως νὰ μεταχειρισθῇ ἐμβλήματα. Αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ καὶ οἱ ποιηταὶ δὲν ἐναβρύνονται περισσότερον διὰ τὰ σύμβολά των παρ’ ὅσου ὁ λαὸς διὰ τὰ ἴδια του. Ἰδετε τὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως τῶν ἐθνικῶν ἐμβλημάτων! Μερικὰ ἀστρα, κρίνοι, λεοπαρδάλεις, μία ἡμιοεληνος, ἔνας λέων, ἔνας δετὸς ἢ κάθε σημεῖον καθιερωμένον, ὁ Θεὸς γνωρίζει διατί, τυπωμένον ἐπάνω εἰς ἕνα ράκος κυματίζον εἰς κάθε ἀνεμον, ἐπάνω εἰς ἔνα φρουρίον, εἰς τὸ ἄλλο ἀκρον τοῦ κόσμου, θὰ κάμη νὰ βράσῃ τὸ αἷμα εἰς τὸς φλέβας τοῦ πλέον βαναύσου ἢ κατὰ συνθήκην ἄνθρωπου. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ φαντάζονται, διτι μισοῦν

τὴν ποίησιν καὶ εἶνε ὅλοι ποιηταὶ ἢ μυστικισταί!

Ἄφοῦ ἐβεβαιώσαμεν τὴν παγκόσμιοτητα τῆς συμβολικῆς γλώσσης, εἰμεδα ἀναγκάσμενοι νάναγνωρίσωμεν διτι θείον ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνωτέραν αὐτήν ἔρμηνείν τῶν πραγμάτων, ή διοια κάμνει τὸν κόσμον ἕνα ναὸν ἐμβλημάτων, εἰκόνων καὶ ἐντολῶν τῆς θεότητος εἰμεδα ἀναγκασμένοι εἰς τούτο ἀπὸ τὸ γεγονός, διτι δὲν ὑπάρχει κανένα πρᾶγμα εἰς διλόγιηρον τὴν φύσιν ποὺ νὰ μὴ φέρῃ μαζί του, ἐντός του, τὴν ἔννοιαν διλοκήρου τῆς φύσεως καὶ αἱ διακρίσεις ποὺ ἐφαρμόζομεν εἰς τὰ συμβάντα καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις μεταχειρίζομενοι αὐτὰ δι πράγματα ὑψηλὰ ἡ ταπεινωτικά, τίμια ἢ ἀτιμα, ἔξαφανίζονται, διταν λαμβάνομεν τὴν φύσιν ὡς σύμβολον. Ἡ σκέψις χρησιμοποιεῖ τὸ πᾶν. Τὸ λεξιλόγιον ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ θὰ ἐγγνωρίζει τὸ πᾶν, θὰ περιεῖχε τὰς λέξεις καὶ τὰς εἰκόνας, αἱ διοια εἰνες ἐξορισμέναι ἀπὸ τὴν εὐγενή συνομιλίαν. Ὁ, τι θὰ ἐφαινετο ταπεινὸν ἢ καὶ αἰσχρὸν ἀκόμη εἰς τὰ αἰσχρὰ πνεύματα, γίνεται μέγα καὶ ἐνδοξον, ἐὰν κανεὶς τὸ κάμην ἀντικείμενον μιᾶς νέας σκέψεως. Ἡ εὑσέβεια τῶν ἐβραίων ποιητῶν κάμνει νὰ λησμονοῦμεν τὴν βαναυσότητά των. Ἡ περιτομὴ εἰνες ἔνα παραδείγμα τῆς δυνάμεως ποὺ κατέχει ἡ ποίησις νάνυψώνη πράγματα βάναυσα ἢ ἐπαίσχυντα. Πράγματα μικρὰ ἢ τετριμένα χρησιμεύοντα τόσον δσον μεγάλα σύμβολα. Ὅσον εἰνες ἐντελέστερος δ δρος ποὺ διατυπώνει καὶ ἐκφράζει τὸν νόμον, τόσην περισσοτέραν δύναμιν ἔχει καὶ περισσότερον χρόνον διαφορεῖ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἵδιον ὡς νὰ ἐκλέγωμεν τὸ μικρότερον κιβώτιον εἰς τὸ διποιον νὰ ἥμπορη νὰ εἰσέλθῃ ἔνα ἀναγκαῖον ἐργαλείον. Ἀρκεῖ μάτιτοε ἔνας ἀπλοὺς κατάλογος λέξεων διὰ νὰ διεγείρῃ ἔνα γόνιμον πνεῦμα, καὶ λέγοντ, διτι διόρδος Chatam ἀφίζει νὰ διαβάζῃ τὸ λεξικὸν Bailey πρὶν ἀπαγγείλῃ τοὺς λόγονς του εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Ἡ πτωχοτέρα μενήμη ἀρκεῖ, ἐ ἄλλου, διταν πρόκειται νὰ δώσωμεν σῷμα εἰς μίαν σκέψιν. Διατι νὰ φιλονοῦμεν καὶ νὰ ἐπιθυμοῦμεν τὴν γνῶσιν τῶν γένων γεγονότων: Ἡ

μέρος, ἡ νύκτα, τὸ σπίτι, ὁ κῆπος, μέρικα βιβλία, αερικαὶ πρᾶξεις ἡμιποροῦν νὰ μᾶς χοησιμεύσουν πάπως καὶ κάθε ἄλλο θέαμα. Εἶμεθα μακρὰν ἀπὸ οὐ νὰ ἔχωμεν ἔξαντλήσει τὴν σημασίαν τῶν δλί-
ων συμβόλων ποὺ μεταχειρίζομεθα. Ἡμπορού-
μενιν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ τὰ μετα-
χειρίζομεθα μὲ μίαν φοβερὰν ἀπλότητα. Ἔνα
σούμημα δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ εἶνε μακρόν. Κάθε
ἔξις ἄλλοτε ἦτο ἔνα ποίημα. Κάθε γενίκευσις,
άμε νέα σχέσις τῶν πραγμάτων μεταξύ των
ημιουργεῖ μίαν νέαν λέξιν. Μεταχειρίζομεθα
ἄλιστα ἐλαττώματα καὶ δυσμορφίας διὰ νὰ συμ-
πολίσωμεν ιερὰ πράγματα, ἐκφράζοντες τοιουτο-
ούπως τὸ ἔσωτερον αἰσθήμα μας, τὸ διοῖον
αἷς λέγει, διτὶ τὰ ἐλαττώματα δὲν φαίνονται τοι-

ῦτα παρὰ εἰς τὸ ἐλαττωματικὸν μάτι. Παρατη-
εῖ κανέὶς ὅτι εἰς τὴν παλαιὰν μυθολογίαν
ερικὰ ἐλαττώματα ἀποδίδονται εἰς τοὺς θεούς,
πως ἡ τυφλότης εἰς τὸν ἔρωτα, ἐνα χωλὸν πόδι
εἰς τὸν Ἡφαιστόν, διὰ νὰ σημάνῃ τὴν ὑπερα-
θονίαν αὐτῶν τῶν πραγμάτων.

Διότι, δπως είνε ένας ἐκτοπισμός, ένας χωρι-
μός ἀπό τὴν θείαν ζωὴν ποὺ κάμνει, τάσχημα
ράγματα, δι ποιητῆς ποὺ συνάπτει τὰ πάντα μὲ
ἡν φύσιν καὶ μὲ τὸ σύνολον,—συνδέων ἀκόμη
αὶ τὰ τεχνητὰ πράγματα καὶ τὰς παραβιάσεις τῶν
όμων, μὲ αὐτοὺς τούτους τοὺς νόμους διὰ μιᾶς
αμυτέρας ὁράσεως,— δι ποιητῆς καθορίζει πολὺ⁸
ὑπέκλως τὰ μᾶλλον δυσάρεστα πράγματα.⁹ Ανα-
νῶσται ποιησεων βλέπουν τὰ ἔργοστάσια καὶ
νῦν σιδηροδρόμους νὰ διασχίζουν τὴν ἔξοχήν,
αἱ φαντάζονται, δτι ἡ ποιησις τοῦ ἀγροτικοῦ
επίου κατεστράφη, διότι τὰ ἔργα αὗτὰ τῆς
ἔχνης δὲν είνε ἀκόμη καθιερωμένα ἀπὸ τοὺς
υγγραφεῖς ποὺ διαβάζουν.¹⁰ Άλλο δι ποιητῆς βλέ-
ει, δτι αὐτὰ τὰ πράγματα, εἰσέρχονται εἰς τὴν
εγάλην τάξιν, ἀπαράλλακτα δπως ἡ κυψέλη τῶν
ελισσῶν ἡ δι γεωμετρικὸς ἴστος τῆς ἀράχνης.¹¹ Ή
ὕσις ταχέως παρεδέχηται αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ
αἱ εἰσήγαγε εἰς τοὺς ζωντανοὺς κύκλους της καὶ
γαπᾶ ἀντὴν τὴν ὀλισθανούσαν ἀμαξοστοιχίαν
σὰν νὰ τῆς ἀνήκεν.¹² Επὶ πλέον, δι ἔνα πνεῦμα
υγκεντρωτικόν, δι ἀριθμὸς τῶν μηχανῶν ἡ τὸ¹³
ολύπλοκον αὐτῶν δὲν σημαίνει τίποτε. Τὸ γεο-
δις τῆς μηχανουργικῆς μένει πάντοτε τὸ ἴδιον,
νε ἀνάλλοιώτων ὑπὸ τὰς χιλιάδας τῶν ἐφαρμο-
ῶν της. Τὸ πνευματικὸν γεγονὸς είνε ἐκεῖ, καὶ
αἱ ὑψος κανενὸς βυσοῦ δὲν ἥμπορει νὰ μετα-
ἄλῃ τὴν καμπύλην τῆς σφαιρᾶς.¹⁴ Ἔνας νοήμων
ικός χωρικός ἔχεται εἰς τὴν πόλιν διὰ πρώ-
την φορὰν καὶ πειρᾶζει τὸν πρόδυμον κάτοικον
ἥς πόλεως μὲ τὸν ὀλίγον ἐνθουσιασμόν του. Δὲν
νε, δτι τὸ παιδὶ περιφρονεῖ τὰ ὠραῖα αὗτὰ
πίτια, γνωρίζει, δτι δὲν είδε ποτέ του παρόμοια,
λλὰ τὰ καθορίζει εἰς τὸ πνεῦμα του μὲ τὴν
ὑττὴν αἴτιολογίαν μὲ τὴν δποίαν δι ποιητῆς
ανθορίζει τὸν σιδηρόδρομον.¹⁵ Η μεγαλειτέρα
ξία ἐνὸς νέου γεγονότος είνε νὰ δοξάσῃ καὶ νὰ
ἀράῃ τὸ μέγα αὐτὸ σταθερὸν γεγονὸς τῆς ζωῆς,
λησίον τοῦ δποίου κάθε περίστασις, δποια-
ήποτε καὶ ἀν είνε, σμικρύνεται πολύ, καὶ πλη-
ίον τοῦ δποίου τὸ πανὶ τοῦ ἀγρίου καὶ τὸ
πιπόριον δλοκλήρου τῆς Ἀμερικῆς είνε πράγ-
ατα σγεδὸν ἵσα.

Ἐπειδὴ ὁ κόσμος διὰ τὸ πνεῦμα εἶνε ὡς ἔνας
ῳδὸς ἐγημάτων καὶ ὄνομάτων, ὁ ποιητὴς εἶνε
αεῖνος ποὺ ἡμπορεῖ νἀρθρώσῃ ταῦτα τὰ ὄν-
ατα καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα. Διότι, ἀν καὶ ἡ ζωὴ
ναι μεγάλη, ἀν καὶ μᾶς γοητεύει καὶ μᾶς ἀπορ-
οφᾶ, — καί, ἀν καὶ οἱ ἀνθρώποι ἔννοοῦν τα
ύμβιολα ποὺ τὴν ἐκφράζουν, — ὅλοι δὲν ἡμπο-
ροῦν κατ' ὅρχας νὰ μεταχειρισθοῦν αὐτὰ τὰ σύμ-

λα. Εἴμεθα σύμβολα, καὶ κατοικοῦμεν σύμβολα ἐργάται, ἔργα, ἐργαλεῖα, λέξεις καὶ πράγματα, γεννησίς καὶ θάνατος, τὸ πᾶν εἶνε ἔμβλημα· λα δὲν θέλομεν νὰ ἔχωμεν συμπάθειαν παρὰ τὰ σύμβολα καὶ ἐναβρουνόμενοι μὲ τὴν οἰκουμὴν ἢ ἡμεροσίαν χρῆσιν τῶν πραγμάτων, βλέπομεν δτι εἶνε σκέψεις.

Ο ποιητής, διὰ μᾶς διανοητικῆς ἀντιλήψεως
ωτέρας, δίδει εἰς τὰ πράγματα μίαν δύναμιν,
ὅποια κάμει νὰ λησμονῆται η ἀρχαία των
ἥστις καὶ δίδει μάτιο, γλῶσσαν εἰς κάθε ἄνθρω-
πον καὶ βωβὸν ἀντικείμενον.³ Αντιλαμβάνεται
νὰ ἀνεξαρτησίαν τῆς σκέψεως ἀπέναντι τοῦ
υμβόλου, τὴν εὐστάθειαν τῆς σκέψεως, τὸ φευ-
λέον καὶ τὸ εὐθραυστὸν τοῦ υμβόλου.⁴ Ομοιος
ὅς τὸν Λυγκέα, τοῦ ὁποίου τὰ μάτια διέσχι-
ν τὸν ὅγκον τῆς σφρίδας, ὁ ποιητής βλέπει
σύμπαν ὡς νὰ ἥτο διαφανὲς καὶ μᾶς δει-
νεῖ τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀληθινήν των ταξιν.
ὅτι, χάρις εἰς τὴν λεπτοτέραν ἀντίληψιν του,
ίζει τὰ πράγματα πλησιέστερον, καὶ τὰ βλέ-
πει ἀναλυόμενα καὶ μεταμορφούμενα· ἀντιλαμ-
βεται διτὶ ἡ σκέψις εἶνε πολύμορφος διτὶ εἰς
ν μορφὴν κάθε πλάσματος ὑπάρχει μία δύνα-
μη; ποὺ τὸ σπρώχνει νὰ ὑψωθῇ εἰς μίαν μορ-
φὴν καλλιτέραν καὶ ἀκολουθῶν τὴν ζωὴν μὲ τὰ
τια; μεταχειρίζεται μορφᾶς ποὺ ἐκφράζουν
τὴν τὴν κυκλοφοροῦσαν ζωὴν καὶ ἡ δυμιλία
της πηγάδει ἀπὸ τὸ δεῦμα τῆς φύσεως.⁵ Όλα
γεγονότα τῆς ζωὴς οἰκονομίας, — φῦλον,
έψις, κύνησις, γέννησις, αὖξησις, — συμβολίζουν
πέρασμα τοῦ κόσμου εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ
θρώπου, μεταβάλλονται ἐκεῖ εἰς ἕνα γεγονός
ν καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὑψηλόν.⁶ Ο
ποιητής λαμβάνει τὰς μορφὰς δι⁷ δύσην ζωὴν
τιέχουν καὶ ὅχι δι⁸ αὐτὰς τὰς ίδιας.⁹ Ιδοὺ ἡ
θρινὴ ἐπιστήμη.¹⁰ Ο ποιητής μόνος γνωρίζει
τὰς ἀστρονομίαν, τὴν χρηματά, τὸ φυτικὸν ζωϊ-
κὸν βασιλείον, διότι δὲν σταματᾷ εἰς αὐτὰ τὰ
ονότα, ἀλλὰ τὰ μεταχειρίζεται ὡς οημεῖα.
ωρίζει, διατί ἡ πεδιὰς ἡ ὁ λειμῶν τοῦ δια-
γμάτου εἶνε σπαριμένος ἀπὸ τάνηθ αὐτὰ ποὺ
μαζούμεν ἥλιος, σελήνας καὶ ἀστέρας διατί
βιβύσσος εἶνε στολισμένη ἀπὸ ζῶα, ἀνθρώπους
θεούς διότι εἰς κάθε λέξιν ποὺ προφέρει,
τείνει ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα ποὺ γίνον-
ται κέλυτες τῆς σκέψεως του.

Δυνάμει αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης, ὁ ποιητὴς εἶνε
τοῦ πονὸς πονὸν ὀνομάζει, ὁ γλωσσοπλάστης, ὀνομά-
ν τὰ πρόγραμματα κάποτε σύμφωνα μὲ τὴν ἐπι-
νειάν των, συχνὰ σύμφωνα μὲ τὴν οὐσίαν
ν, καὶ δίδων· εἰς καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὸ Ἰδικόν
ο ὄνομα καὶ ὅχι ἐκεῖνο ἐνὸς ἄλλου, εὐφραίνων
τὸ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ πνεῦμα τὸ ὅποιον
απᾶ τοὺς δρισμούς, τοὺς χωρισμούς, τὰς δια-
στοις ἢ δρια. Ὁ ποιητὴς ἐδημιουργήσεν δλας
λέξεις, πρᾶγμα τὸ ὅποιον κάμνει, ὥστε αἱ

γλῶσσαι νὰ είνε ἀρχεῖα τῆς Ἰστορίας, καὶ, ἀν πρέπη νὰ τὸ εἶπωμεν, ἔνα εἶδος τάφου τῶν Μουσῶν. Διότι, ἀν καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ περισσότερου μέρους τῶν λέξεων ἐλήισμον ἥθη, κάθε λέξις ἡτο ἀρχικῶς μία λάμψις μεγαλοφυῖας καὶ ἐκυκλοφόρησε, διότι πρὸς στιγμὴν ἐσύμβολιζε τὸν κόσμον (ἢ μέρος τοῦ κόσμου) εἰς τὰ μάτια τοῦ ὅρτορος καὶ τοῦ συναγορητοῦ τοῦ. Ὁ ἐτυμολόγος ἀνακαλύπτει ὅτι αἱ μᾶλλον νεκραὶ λέξεις ἦσαν τὸ πᾶλαι λαμπραὶ ζωγραφίαι. Η γλῶσσα είνε ποίησις ἀπολιθωμένη. Ὅπως ἡ ἀσβεστος τῆς ἡπείρου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἀπειρίαν ζωϊκῶν κογχυλίων, τοιουτορόπως ἡ γλῶσσα ἔγεινεν ἀπὸ εἰκόνας, τρόπους, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν δευτερεύουσαν χρῆσιν τῶν ἔπανσαν πρὸς πολλοὺς νὰ μᾶς ἐνθυμίζουν τὴν ποιητικὴν καταγωγὴν των. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς ὀνομάζει τὰ πράγματα, διότι τὰ βλέπει ἡ διότι τὰ πλησιάζει ἔνα βῆμα περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἐκφρασις αὐτὴ ἡ πρᾶξις τοῦ νὰ ὀνομάζῃ δὲν είνε ἡ τέχνη, ἀλλὰ μία δευτέρᾳ φύσις, ἔξελθοῦσα ἀπὸ τὴν πρώτην, δπως ἔνα φύλλον ἀπὸ τὸ δένδρον. Ὅτι ὀνομάζουμεν φύσιν είνε κάποια κίνησις ἡ μεταβολὴ αὐτοκανονιζομένη (self-regulated change or motion) καὶ ἡ φύσις κάμνει κάθε πρᾶγμα μὲ τὰ ἴδικά της χέρια, μὴ ἀφίνουσα νὰ βιαπισθῇ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ βαπτιζομένη αὐτὴ ἡ ἴδια, καὶ τοῦτο διὰ νέων μεταμορφώσεων. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι κάποιος ποιητὴς μου τὴν περιέγραψε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον:

«Ἡ μεγαλοφυῖα είνε ἡ δραστηριότης ποὺ θεραπεύει τὸ ἐφήμερον τῶν πραγμάτων, εἴτε είνε αὐτὰ διλικῶς εἴτε μερικῶς εἶδος ὑλικὸν ἡ τελειωμένον. Ἡ φύσις εἰς δла τῆς τὰ ἐδάφη ἐνασχολεῖται μόνη τῆς περὶ τῆς «ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς ζωῆς της». κανεὶς δὲν καταδέχεται νὰ σπειόῃ τὴν πτωχὴν πτέρην μένα μόνον φύλλον τῆς ἡ φύσις τινάζει ἀναρίθμητα καψύλια γεμάτα ἀπὸ μίαν ποσότητα σπόρων, οἱ ὁποῖοι θὰ βλαστήσουν σήμερον ἡ αὔριον. Οι τελευταῖοι σπόροι ἔχουν ἐπιτυχίαν, τὴν δποίαν οἱ γονεῖς των δὲν είχαν ποτέ. Μεταφέρονται δλίγα βήματα μακρύτερα, ἐκεὶ δπου μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς είνε ἐξησφαλισμένοι ἀπὸ τὰ τυχαῖα γεγονότα, τὰ ὁποῖα κατέστρεψαν τὸ μητρικὸν φυτόν. Ἡ φύσις κάμνει τὸν ἀνθρωπον, καὶ δταν φθάσῃ εἰς τὴν ὠριμότητα, διὰ νὰ μὴ διακινθεύῃ διὰ μᾶς τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ τοῦ θαύματος, ἀποσπᾷ ἀπὸ αὐτὸν

[Τὸ τέλος προσεχῶς].

Μετάφρ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΗ

μίαν νέαν προσωπικότητα διὰ νὰ προφυλάξῃ τὸ εἶδος ἀπὸ τὰ συμβάντα ποὺ ἡμποροῦν νὰ προσβάλλουν τὸ ἄτομον. Καὶ δταν ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ περιέχη μίαν ὁρμιν σκέψιν, ἔξερχονται ἀπὸ αὐτὴν ποιήματα, τραγούδια, μία βλάστησις χωρὶς φόβον καὶ χωρὶς ἀνάπτανσιν, ἀδάνατος, ἡ ὁποία δὲν είνε ἐπεθειμένη εἰς τὰ συμβάντα τοῦ ἀνονσίου αὐτοῦ βασιλείου τοῦ χρόνου βλαστοὶ τολμηροί, ζωηροί, ἐνδυμένοι πτερά, τὰ δποῖα (τοιαῦτη ἡτο ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς ποὺ τὰ ἐγέννησε) τοὺς φέρουν μακριά, ταχέως καὶ τὰ δποῖα τοὺς φυτεύουν ἀμετακλήτως μέσα εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων. Τὰ πτερά αὐτὰ είνε: ἡ ὁραιότης τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητοῦ. Τὰ τραγούδια, πτερυγίζοντα ἀθάνατα μακρὰν ἀπὸ τοὺς θνητοὺς γονεῖς των, καταδικούνται ἀπὸ ἔνα σμήνος χλευαστικῶν κραυγῶν, αἱ ὁποῖαι είνε πολὺ περισσότεροι ἀπὸ τὰ παιδιά τοῦ ποιητοῦ καὶ αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν νὰ τὰ καταβροχθίσουν. Ἀλλὰ αὐταὶ δὲν είνε πτερωταί. «Υστερό» ἀπὸ ἔνα μικρὸν πήδημα, πίπτουν πάλιν βαρέως, διότι αἱ ψυχαὶ ποὺ τὰς ἐγέννησαν δὲν είχαν τὴν δύναμιν νὰ δώσουν εἰς αὐτὰς πτερά. «Ἀλλ' αἱ μελῳδίαι τοῦ ποιητοῦ ἀνεβαίνουν, σκιρτοῦν καὶ σχίζουν τὰ βάθη τοῦ ἀπειρού χρόνου».

Ἐτσι διμήλησεν ὁ Βάρδος εἰς τὴν ἔλευθεραν τοῦ γλῶσσαν. Ἀλλ' ἡ φύσις, παράγουσα ἔνα νέον ἄτομον, ἔχει ἔναν ὑπέρτερον σκοπὸν ἀπὸ τὴν διατήρησιν τοῦ εἶδους, καὶ ὁ σκοπὸς αὐτὸς είνε ἡ ἀνάβασις ἡ τὸ πέρασμα τῆς ψυχῆς εἰς ὑψηλοτέρας μορφάς. Ἔγνωρισα ἔνα γλύπτην, ἀνίκανον νὰ εἴπῃ ἀμέσως τί τὸν ἔπαμεν εὐτυχῆ ἢ δυστυχῆ, ἀλλ' ἡδύνατο νὰ τὸ ἐκφράσῃ θαυμασίως μ' ἔμμεσον τρόπον. Μίαν ἡμέραν, δποι, κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐσηκώθη πρὸ τῆς ἀνγῆς, εἴδε νὰ χαράζῃ ἡ ἀνγή, μεγάλη δπως ἡ αἰωνιότης ἀπὸ τὴν δποίαν ἐξήρχετο· ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐδοκίμασε νάποδώσῃ αὐτὴν τὴν ἡρεμίαν καὶ ἰδού! ἡ σμήλη του ἔκαμε νάναπαθήσῃ ἀπὸ τὸ μάρμαρον ἡ μορφὴ τοῦ ὥραιον ἐκείνου ἐφήβου, τοῦ Φωσφόρου, τοῦ δποίου ἡ θέα είνε τοιαύτη, ὡστε, λέγουν, δτι δσοὶ τὴν βλέπουν γίνονται, σιωπηλοί. Ο ποιητὴς καὶ αὐτὸς ἐπίστης, πρέπει νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν ἴδικὸν του τρόπου τοῦ εἶνε, καὶ ἡ σκέψις αὐτὴ ποὺ τὸν ἐτάραξε, δηλαδή τέλος, ἀλλὰ alter idem, κατὰ τρόπον δλως διόλου νέον.



ΜΑΝΟΥΗΛ Β', ο νεος βασιλευς της πορτογαλλιας

ΑΠ' ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗΝ—ΤΑ ΦΙΛΙΑΤΡΑ

Εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς Τοιφυλιακῆς πεδιάδος, τὸ δραστηριότερον καὶ πλέον ποιητικόν, ἐκεὶ ποὺ ἡ χλωρὶς τῆς σταφιδαμπέλου ἀπλούται θαλερὰ καὶ ἀτελείωτη, σὰν δλοπόδασιν δλοστρικόν, σὰν θάλασσα σμαράγδου ἀπαλή, τὴν δποίαν δ ἀνεμος συγκυκά καὶ συνταρδάσσει εἰς μινθοβόλα κύματα, ἐκεὶ μέσα εἰς ἓν λεκανοπέδιον κατάφυτον καὶ σύνδενδρον, ἐκδιπλοῦται νωχελῶς μία εύμορφη ζωγραφία— τὰ Φιλιατρά.

Τὰ Φιλιατρὰ είνε μία νέα — ἀναγεννηθεῖσα ὡς φοῖνιξ μέσα ἀπὸ τὴν τέφραν καὶ τὰ ἐρείπεια τοῦ καταστρεπτικωτάτου σεισμοῦ τοῦ 1886 — καὶ ὥραια πόλις, μὲ ὥραιάν ὑμιτόμιαν καὶ κομφάς οἰκοδομάς, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῆς ὥραιο-

τέρας τοποθεσίας· τὰ νῶτα καὶ τὴν κεφαλὴν στηρίζουσα ἐπὶ ἐλαφροῦ ὑψώματος, ἐφαπλοῦται είτα ἡρέμα, ἐφαπλοῦται είτα μαγευτικά ἐπὶ μᾶς λεκάνης ἀβαθοῦς. Ἀπ' ἑδῶ καὶ ἀπ' ἐπικρατεῖ, δεσπόζει, δογιάζει, θαρρεῖς, τὸ πράσινον ἐντὸς καὶ πέραν καὶ πέριξ, τόσον ὡστε πολλάκις τὰ σπίτια νὰ φαίνωνται δτι ἀναδύονται καὶ φυτρώνον γοητευτικά μέσα σὲ κήπους θαλερούς καὶ ὑλομανεῖς, σὰν φωλεαὶ ποιητικά, ἐνῷ κάτωθεν τὰ κράσπεδα τῆς πόλεως θωπεύει καὶ στολίζει τῆς ἐλαίας ἡ ἀργυρόχρονος θωπεία καὶ κατωτέρω τοῦ γαλανοῦ καὶ που μενεξεδένιου, καὶ που γαλακτώδους Ιονίου τὸ κύμα σπεύδει δλόχαρο, τρελλὸ νὰ ἐμπιστευθῇ τὰ μυστικά του

ἢ νὰ τονίσῃ τὰς μελωδίας του τὰς τρελλάς . . .

“Υπεράνω μεγαλοπρεπής καὶ ἀτέρῳν ὑψώνεται δὲ Υμηττός τῶν Φιλιατρῶν — τὸ πολυκόρυφον Αἴγαλέον διαγράφον μὲν ἐντόνους, ἀλλ’ ἄρμονικὰς καὶ κρυσταλλίνας γραμμάς, τὴν αὐστηρὰν σιλουέτταν τον εἰς τὸ ἀσπιλον καὶ κατακύανον φόντο τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔγειρον προστατευτικὸν τὸ μεγαλεῖον τον ὑπερθεν τῶν Φιλιατρῶν σὰν φρούριον φυσικὸν καὶ ἀπροσμάχητον ἐναντίον ἐνὸς ἔχθρου φοβεροῦ — τοῦ παγεροῦ Βορρᾶ, αἰωνίως ἀδρὸν καὶ ἐπιβλητικόν, αἰωνίως ὁμεβῶδες καὶ μενεξεδένιο... Μόνον κατὰ τὰς πλήρεις ποιῆσεως καὶ γλυκύτητος ἐσπερινὰς ὅρας — ὅρας κατὰ τὰς ὅποιας ἡ δύσις ἐξάκοντιζε τὰς δνειροπλάστους καὶ φευγαλέας μαγείας της, μόνον τότε ἀλλάσσει χρῶμα κ’ εὐμορφιά καὶ μεταβάλλεται εἰς ἕνα χρυσοφόροδινον δνειρον, ἢ σβύνει καὶ χάνεται εἰς μίαν λεπτήν καὶ αἰθερίαν ἀβεβαιότητα πορφύρας βασιλικῆς ...

Δεξιά οι Γαργαλιάνοι, άφοτερά ή αντίσηλος τῶν Φιλιατρῶν. Κυπαρισσία καὶ κατωτέρω τὸ Ἰόνιον μὲ τὰ δαντελωτὰ ἀκρογιάλια του καὶ μὲ τὰ καταγάλαζα νερά του ποὺ ἀγκαλιάζονται καὶ συγχέονται ἐκεῖ κάτω μὲ τῶν αἰδέρων τὰ μάκρη πιὸ πέρα ἡ μυροβόλος καὶ ποιητικὴ Ζάκυνθος, καὶ κοντά — πολὺ κοντά, σὰν ὅνειρο γοητευτικὸ καὶ πλάνο ὅνειρο ἡ Κεφαλληνία ἡ δευτέρως...

Ἐπάνω δὲ καὶ ἀλόγυρα ἀπὸ ὅλοῦ ἀντὰ ἔνας
ὅρίζων εὐρὺς καὶ ἀκανόνιστος ἔδω, κανονικός
καὶ διαυγής ἔκει, μακρινός καὶ ἀσήληπτος πα-
ρέκει περιβάλλει καὶ στεφανώνει τὴν δόλην εἰκόνα
—τὴν μάγον εἰκόνα τῶν Φιλιατρῶν, προσδιόδων
εἰς αὐτὴν κάλλος ἀφίστουν ὁραιότητος καὶ ἀρρή-
του γλυκύτητος — κάλλος ἐλκυστικόν, γοητευτι-
κόν, δειμβάδες . . .

* * *

Ἡ δύσις Ἰδίᾳ τῶν Φιλιατρῶν εἶνε κάτι τι ἐκπληκτικόν, μοναδικόν, θεῖον εἶνε κάτι, τὸ ὅποιον δὲν λέγεται, δὲν περιγράφεται — ἔνα ἀληθινὸν ὅπτικὸν θαῦμα... Ὁ βασιλεὺς τῆς φύσεως καὶ τῶν αἰθέρων ἐδῶ κατεβαίνει σιγά - σιγά καὶ ἀπαλά, μὲ νωχέλεια ἀνατολίτικη, σὰν ταξιδιώτης κουρασμένος, σκορπίζων ἄνω καὶ κάτω, γύρω καὶ πέραν ὀλοχρύσους μαρμαρυγάς — μαρμαρυγάς τρελλάς καὶ γοργάς ἐναλλασσούσας ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θέσιν καὶ ἔντασιν, ἐνῷ κάτω ἡ γαλανὴ Ἀμφιτρίτη ἀπλώνει καὶ ἀνοίγει στοργύιτην τὴν ἀφρώδη ἀγκάλην της, ἵνα ὑποδεχθῇ τὸν ἀνακτα συγκινημένη δῆλη, ὑποτρέμουσα δῆλη, φρικιώδα δῆλη... Ἡ γαλάζια ἐμιορφιὰ τοῦ οὐρανοῦ ἀποσυντίθεται ἐδῶ καὶ ἱδιομένη σκορπίζεται ἀτακτα εἰς ἀντανακλάσεις κυανές καὶ μενεέδενίες, παρέκει ἀρχίζει νὰ παίρνῃ ὑφος θλιβερὸν καὶ νὰ ἐναρμονίζεται μὲ τοὺς ἔβασιμους καὶ ἀλαμπεῖς τόνους τοῦ πελάγους... Ἄλλ' ἔξαφνα ἔκει κάτω ἀνάπτει

μία πυροκαΐα ουδανομήκης — ἔνα τοελλὸ πανηγῦρι χρωμάτων, τὸ δποῖον μάτην ἀγωνίζεται νὰ σβήσῃ ἡ θάλασσα φλεγομένη καὶ αὐτὴ ἔως τὰ κροσσωτὰ καὶ κοραλλινα βύνθη τῆς καὶ ἐκλελυμένη, θαρρεῖς, ἀπὸ τὴν λαχτάραν τοῦ πόδου ἢ τῆς ἥδονῆς... Ἐνα σύντεφο, ἐδιπλούμενον φαντασμαγοριῶς καὶ μετασχηματιζόμενον αἰθερίως, τολμᾶ κάποτε, σὰν φθονερὸς ἀντίτεχνος, νὰ σκεπάσῃ ἡ νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν ὑπέροχὸν σκηνογραφίαν, ποὺ φιλοτεχνεῖ καὶ ἐκτυλίσει ἐκεῖ ὁ ὑπέροχος καλλιτέχνης ἄλλ ἵδου πυρπολεῖται καὶ αὐτὸ εἰς τὴν προσέγγισιν του, κουρελιάζεται καὶ καταρρέει εἰς ὁάκη πορφυρᾶ, μὲ φευγαλέας καὶ χρυσώμενας παρυφάς...

Καὶ δὲ βασιλεὺς κατεβαίνει δόλονέν, — κατεβαίνει σιγά - σιγά καὶ ἀπαλά, μὲ τὴν βραδύτητα καὶ τὴν μεγάλοτρέπειαν δύνοντος μεγαλείου, μὲ νωχέλεια ἀνατολίτικη, σὰν ταξιδιώτης κουρασμένος...

Τώρα ἐγγίζει τὴ θάλασσα· τὸ μέρος ἐκεῖνο
μεταβάλλεται ἀμέσως — μεταβάλλεται ὡς διὰ
μαγειας εἰς ἕνα ὑγρὸν Πακτωλὸν χυτοῦ καὶ
ἀργύρου, μὲ ἀπειρούς ἀποχρώσεις καὶ ἐναλλο-
γάς, ἐνῷ δὲ οὐρανός σκορπίζει ἐναλλάξ γαλάξια
καὶ κόπινη ἀπτυνοβολία καὶ τὰ βουνὰ σκεπά-
ζονται ἕως κάτω μὲ τὴν πιὸ λεπτὴν καὶ τὴν πιὸ
διαφανῆ τοιανταφυλλένια καλύπτονται...

Καὶ οἰτεβάνειν ὀδούνεν ὁ βασιλεὺς σιγὰ - σιγὰ
καὶ ἄπαλά, δμοιάζων τῷρα μὲ χρυσοῦν νόμισμα
κομμένον δλίγον, ἔπειτα μὲ πίθον ἀνεστραμμέ-
νον, κατόπιν μὲ ἀγρεῖνον ἀρχαῖνόν, ὕστερα μὲ
στεφάνην, σὲ λίγο μὲ γραμμῆν καὶ ἔξαφνα διο-
λισθανεῖ εἰς τὸ σιωπῆλον μυστήριον τοῦ πόντου
καὶ χάνεται σὰν ὅνειρο νυκτὸς θεοινῆς, ἐν ᾧ
ὅλογυρο καὶ δπισθέν του ἔξακοντίζει ἔνα φωτει-
νὸν ὠκεανόν, ἀπὸ τὸν δποιὸν ἔξερεύγονται, σὰν
ἀπὸ κρατῆρα ἡφαιστείου, χείμαρροι ἀπίνων καὶ
δέσμαι χρωμάτων καὶ φαεινοτήτων ἐν γραφικω-
τάτῃ ποικιλίᾳ καὶ γοργῇ ἀντιθέσει καὶ ἐναλλαγῇ...

Καὶ ἡ φύσις γύρω, ἐπὶ τῇ ἐκπνοῇ τοῦ ἀληθινοῦ
βασιλέως της θαμβοῦται, συγχλονίζεται, αἰματώ-
νεται... τὰ βουνά κλίνουν, νομίζεις, μελαγχο-
λικά τὰς κορυφάς των τὰς ὑδοθάφεις, οἱ ἄγροι
ἀπλοῦνται ἀλλοι, ὥχροι καὶ τὰ δένδρα φρικῶσι
θορηωδῶς...

* * *

Καὶ εἰς ἄλλα μέρη ὁ ἥλιος δύει εἰς τὴν θάλασσαν ἀλλὸν ἢ δύσις τῶν Φιλιατρῶν ἔχει κάτι τὸ ξεχωριστόν. Κάποια πρωτοτυπία ἐπληκτική, κάποια γονητεία ἐλκυστική, κάτι τέλος ποὺ δὲν παρουσιάζεται ἀλλοῦ. Καὶ τὸ κάτι αὐτὸν εἶνε ὅτι καμία δύσις των δὲν εἶνε δῆμοια μὲ τὴν ἄλλη διότι πάντοτε κάτι θὰ ἔχῃ νὰ προσθέσῃ, κάτι νὰ μεταβάλῃ εἰς τὰς εἰκόνας του ὁ μάγος, ὁ ὑπέροχος, ὁ ἀνεξάντλητος καὶ μοναδικὸς τῶν Φιλιατρῶν ποιητὴς καὶ καλλιτέχνης . . .

ΔΕΙΠΝΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Ἐν Ἀθήναις, καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα πιθα-
νῶς—πλήν, ἵσως, τῆς Σπάρτης—τὸ κύριον
γεῦμα τῆς ἡμέρας ἐλαμβάνετο τὴν ἑσπέραν
(δεῖπνον). Δεν εἶχεν δύμας οὕτω καὶ εἰς τοὺς
Ὀμηρικοὺς χρόνους, ὅτε ἡσθίετο τὴν μεσημ-
βριαν, τὸ δὲ ἑσπερινὸν γεῦμα ἦτο δευτερευού-
σης σπουδαιότητος (δόρπον, δαῖτα). Τὰ ἔδιμα
τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς διέφερον ἐν πολλοῖς τῶν ἐν
τοῖς νεωτέροις χρόνοις. Ἰδίως ἔσχον τότε τὸ ἔδι-
μον νὰ κάθηται ἐπὶ ἕδραν, καὶ πράγματι
δὲν ὑπῆρχε μεγάλη κοινὴ τραπέζα δι' ὅλους,
ἀλλ' ἔκαστος δαιτιμὰν εἶχε πρὸ αὐτοῦ τὴν ἰδίαν
μικρὰν τραπέζαν του, ἐφ' ἣς οἱ ἀμφίτολοι ἦ-
θεράποντες ἔθετον ἐπὶ δίσκουν τὴν δαῖτα, ἥτοι
τὸ φαγητόν. Ἀλλῃ διαφορὰ εἶνε ὅτι, καίτοι οἱ
ἡρωϊκοὶ ἥρωες, σύμφωνα μὲ τὴν κατάστασιν
τοῦ καιροῦ των, ἡτις ἀπέδιδον ἴδιαζουσαν σημα-
σίαν εἰς τὰς σαρκικὰς ἥδονάς, πολὺ ἐφρόντιζαν
δι' ἀφθονον τραφῆν καὶ πότον, καὶ πλήρη πο-

οι αφονον τριθοί καὶ ποτε, καὶ πάλιν τοῦτο τῇρια ἔκαυλορθόουν συνεχές εἰς τὰ δεῖπνα, τὰ τακτικὰ ὅμιλοις συμπόσια τὰ δποῖα ἥσαν συχνότατα εἰς γεωτέρους χρόνους, καὶ τὰ δποῖα ἐπηκολούθουν τὸ κυρίων δεῖπνον, ἥσαν δὲ λιώς ἀγνωστα εἰς τὴν ἡρῷακήν ἐποχήν. Θεωροῦντες τὰ γεύματα τῆς ἴστορικῆς περιόδου, Ἰδίως ἐν Ἀθήναις, ὀφελούμεν νὰ ἔχωμεν κατὰ νοῦν ὅτι πραγματεύμεθα Ἰδίᾳ περὶ μεγάλων κοινῶν συμποσίων, τὰ δποῖα ἥσαν συχνότατα μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὅχι περὶ τοῦ συνήθους οἰκογενειακοῦ γεύματος, τὸ δποῖον δ ὁ οἰκοδεσπότης ἥσθιεν εἰς τὸν κύλλον τῆς οἰκογενείας του. Ὄλγιστα γνωρίζομεν περὶ τῶν οἰκογενειακῶν τούτων γευμάτων, καὶ ταῦτα μόνον ἔξι ἔργων καλλιτεχνικῶν, Ἐπὶ ἐλληνικῶν ἀναγλύφων ἐπιτυμβίων πλακῶν συγχάνειν εὐδίσκουμεν, ἀπὸ τῆς κλασσικῆς μέχρι τῆς αὐτοκρατορικῆς περιόδου, παραστάσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ γεύματος, δπου δ ὁ οἰκοδεσπότης κείται ἐπὶ τῆς κλίνης του, τῆς συμβίας

ουσιούτης κείται επειδή της λαντης του, της ουρμάς του καθημένης ἐπ' αὐτῆς παρὰ τοὺς πόδας του, διότι δὲν ἔνομιζετο πρόπειρον διὰ τὰς γυναικας ν' ἀνακλίνωνται κατὰ τὰ δεῖπνα ὡς ἔκαμνον οἱ ἄνδρες, καὶ ὅταν βλέπωμεν ἐπὶ ἔργων τέχνης γυναικας ἀνακειμένας μετὰ τῶν ἀνδρῶν, δυνάμεδα νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι αὗται εἰνὲ ἑταῖροι, αὕτινες δὲν ἐδέσμενόντο ὑπὸ τῶν αὐτῶν κανόνων τῆς ἐθνικοτάξιας. Τὰ τέκνα τῆς οἰκίας ἐκάθηντο κύκλῳ τῆς τραπέζης ἐπὶ ἐδράνιων. Ἀλλά, κατὰ κανόνα, ἡ γυνὴ καὶ τὰ παιδία μόνον ἐδείπνουν εἰς στενώτατον οἰκογενειακὸν κύκλον ὅταν δαιτυμόνες ἦσαν προσκεκλημένοι, ἐδείπνουν μόναι εἰς τὸν γυναικωνίτην, καὶ μόνον εἰς δλιγύ-

¹ Ἀπό τὸ βιβλίον τοῦ H. Blümner. Ο οἰνιακὸς βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

στας περιστάσεις, μάλιστα κατὰ τοὺς γάμους καὶ τὰς οἰκογενειακὰς ἔσοτάς, ἐπειρέπετο εἰς τὰς γυναικας νὸν ἐμφανίζωνται ἐνώπιον τῶν ἀνδρῶν.

Τὸ ἔδος τῶν συναναστροφῶν διὸ ἄνδρας μόνον ἡτο πολὺ κοινότερον κατὰ τὴν ὀχαιούτητα ἢ ὅσον εἶνε σῆμερον, διότι τὰ συμπόσια ταῦτα ἥσαν ὅχι μόνον ἀντὶ τῶν συναναστροφῶν μας καὶ ἄλλων κοινωνιῶν συναθροίσεων, ἀλλ' ἔδιδον εἰς τοὺς ἄνδρας εὐκαιρίαν, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν πότον τὸν ἐπακολουθοῦντα, νὰ συζητῶσιν ἀνέτως σπουδᾶτα καὶ ἐλαφρὰ θέματα. Υπῆρχον δὲ πλεῖσται ἕσσατα παρέχουσαι ἀφορμὴν διὰ τὰ κοινὰ ταῦτα συμπόσια: θυσία τις δημοσία ἢ ἴδιωτική ἡτο κοινοτάτη πρόσφασις, ἔστω καὶ διότι τὸ κρέας τοῦ σφαγίου — τοῦ δποίου μόνον τὰ σπλάγχνα ἐκαίοντο — ἤδυνατο κάλλιστα νὰ χορηγιμεύσῃ πρὸς τοῦτο. Προσέστι γενέθλια, κηδεῖται, νίκαι εἰς τινὰ ἄμιλλάν ἢ ἀγῶνα, ἀναχώρησις ἢ ἐπάνοδος φίλου, κτλ.

Ολαι αι ευκαιριαι ανται εορταζοντο δι' έστιασεων, και υπηρχον προσετι μεγάλα δημόσια συμπόσια, τα δποια ήσαν συνήθως απλουτερού χαρακτηρος, ενεκα τον ἀριθμοῦ τῶν δαιτυμόνων και τον γεγονότος δτι αι δαπάναι ἐπληρώνοντο ἀπδ κοινοῦ. Έκτός τῶν γευμάτων τούτων, εις τὰ δποια ἀτομα ἐπροσάλουν τους φίλους και συγγενεῖς των, τὰ ἔξ ἐράνων δείπνα ήσαν λιαν κοινά. Συχνότατα δλοι οι συμμετέχοντες ἔστελλον κάνιστρα τροφίμων εις την οἰκίαν ἐνδς δστις παρείχε τους θαλάμους του πρὸς τὸν οκοπὸν τοῦτον ἀλλ ἡτο ἀκόμη κοινότερον τὸ νὰ συνεισφέρῃ ἔκαστος ποσόν τι χρημάτων, και οὗτω νὰ ἐπαρκέσσωσιν εις τὰ ἔξοδα τοῦ δείπνου, τὸ δποιον παρετίθετο εις την οἰκίαν ἐνδς τῶν συμμετέχοντων, ή εις φιλόφρονός τυνος ἑταίρας. Δὲν γνωρίζουμεν ποια διαφορύθμισις ἐγίνετο ὡς πρὸς τὸν οἶνον, και ὃν ή δαπάνη και ταύτου ἐπληρώνετο ἐκ τοῦ κοινοῦ ἐράνου.

Ἐν γένει, κατὰ τὸν Ε' καὶ Δ' αἰδῶνα π. Χ. ὑπῆρχε μεγάλη πλησμονὴ ἀπλῶν καὶ τερπνῶν κοινωνικῶν συναθροίσεων, φίλοι ἐκαλοῦντο ἄνευ ἔθιμοτοπίας, κατὰ τὴν ἡμέραν, νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸ δεῖπνον τῆς ἑσπέρας.³ Εάν δὲν ἔνεφαν ζονταὶ τὴν τακτικὴν ὥραν, τὸ δεῖπνον ἥρχιζεν ἀνεύ αὐτοῦ, καὶ ἀν δὲ κεκλημένος ἥρχετο ἀργότερα, τὸ τοιοῦτον ἔνομίζετο ὡς σύνηθες πρᾶγμα. Φαίνεται διτὶ δὲν ἦτο σπάνιον νὰ ὑπάγῃ τις ἀπρόσκλητος εἰς τὸ δεῖπνον ἢ τὸ συμπόσιον τὸ ἐπακολουθοῦν, καὶ ἐν τῶν προσώπων τοῦ διαλόγου τοῦ Πλάτωνος *Συμπόσιον* προτείνει τὴν⁴ ἔξῆτην ἔρμηνείαν εἰς ἔνα στίχον τοῦ Ὁμήρου «Ἐσθλῶν παρὰ δόρπον ἀκλητοὶ ἐσθλοὶ ἔσοι», (εἰς τὰ γεύματα τῶν ἀγαθῶν οἱ ἀγαθοὶ πηγαίνουν ἀπροσκάλεστοι).

Πολλάκις ἄεροις ἀνθρωποί, δπως οι παιά-
σιτοι οἵτινες πάντοτε ἐνήρευν ἐν γεῦμα, ἔκα-
μνον παραπολὺ ἐλευθέριον χρῆσιν τῆς ἔνειας
ταύτης, ἢ ἐνεφανίζοντο πρόσωπα τὰ δποία δὲν
ἔταιριαζαν μὲ τὸ λοιπὸν τῆς συντροφίας, καὶ
ἥσαν ἴκανοι νὰ διαταράξωσι τὴν γενικὴν ἀρμο-
νίαν. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, δι υπωρδὸς οἰκέ-
της ἐλάμβανε διαταγὴν ν' ἀποτέμπῃ τινὰς λέ-
γων «Θυραῖος δι δεσπότης». (δ ἀφέντης μου
ἔξηλθεν) ἢ ἀλλως «ήδη κεκοίμηται» (ἐπλάγιασε).

Τὸ συνηθὲς πρόγραμμα εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν συμποσίων τούτων εἶχεν ὡς ἔξης: Οἱ κεκλημένοι δαιτυμόνες, οἵτινες κατὰ τὸ ἔθος εἰσήρχοντο πρότερον εἰς τὸ λοιπόν, πρῶτοι ἐλάμβανον τὰς θέσεις των καθεξόμενοι ἐπὶ τῶν κλινιδίων τῶν παρεσκευασμένων δι' αὐτούς. Οἱ δοῦλοι τοῦ ἔστιν τοῖς ἔφερον μαζί των διὰ νὰ βοηθήσωσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς τραπέζης, ἔλυνον τότε τὰ πέδιλα τῶν κυρίων των, καὶ ἐπειδὴ ἡ κόνις τῆς δόδου δυνατὴν νὰ ἐσπίλωσε τοὺς πόδας των, ἀτελῶς καλυπτομένους ἀπὸ τὸ ὑπόδημα, ἐπλύνοντο καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν δούλων, δπως μὴ ὁυπάνωσι τὰς τιμαλφεῖς πολλάκις ὅθόνας δι' ὧν ἦσαν ἐπιστρωμένα τὰ κιλινίδια. Τότε ἀνεκλίνοντο, συνήθως δύνο δαιτυμόνες ἐπὶ ἐνὸς κιλιντῆρος, ἀλλὰ τὰ μημεῖα πολλάκις μᾶς δεικνύουσι καὶ τοία ἥ καὶ περισσότερα πρόσωπα ἐπὶ ἐνὸς ἀνακλίντρου, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ πειθῶμεν ὅτι ὁ τεχνίτης εἰσήγαγεν αὐθαιρέτως τοῦτο. Ἀνακελιμένοι ἥσειδοντο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος, ἥ καὶ ἐπὶ προσκεφαλαίων εἰς τὰ νῶτα των διεξιός βραχίων ἔμενεν ἐλεύθερος, διὰ νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφὴν καὶ φέρῃ αὐτὴν εἰς τὸ στόμα· ἀλλὰ πινάκια, τρύβλια, ποτήρια ἐλαμβάνοντο καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Ὅταν δῆλοι οἱ δαιτυμόνες εἶχον κατακλιθῆ, καὶ εἶχον πλύνη τὰς χεῖρας εἰς λεκάνας περιφερομένας πρὸς τοῦτο, εἰσεκομίζοντο αἱ μικραὶ τράπεζαι μὲ τοία σκέλη (τρίποδες), αἵτινες ἦσαν πάντοτε δλίγον τι χθαμαλώτεραι τῶν κιλιντῆρων. Ἐπ' αὐτῶν τὰ φαγητὰ ἦσαν παρατεθεῖμένα εἰς πινάκια ἥ παροψίδας, καὶ πάντοτε μικρὰ κομμένα, διότι περόνια δὲν μετεχειρίζοντο ποτὲ εἰς τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ μαγειρεῖον οἱ ὄφοποιοι διὰ νὰ κόπτωσι τὰ κρέατα, οἱ δὲ δαιτυμόνες μετεχειρίζοντο ἀντὶ τούτων κοχλιάριον, ἥ ἐνίοτε τεμάχιον ἀρτου βαθυνλωμένον, καὶ πολὺ σπανίως μαχαίριον. Τραπέζιμανδηλα καὶ μάκτρα ἦσαν ἀγνωστά. Τὴν θέσιν τῶν τελευταίων ἐλάμβανεν ψίχες ἀρτου, ἐφ' ὧν ἐσπόγγηζον τοὺς δακτύλους. Εἰς μεγάλα συμπόσια, ἐνίοτε προσόψια καὶ ὑδωρ πρὸς πλύσιν τῶν χειρῶν προσεφέροντο κύκλῳ μεταξὺ τῶν διαφόρων ὅψων, τοῦτο δὲ ἐγίνετο πάντοτε κατὰ τὸ τέλος τοῦ γεύματος. Ἡ χρῆσις τῶν δακτύλων πρὸς τὸ ἐσθίειν τὸ καθίστα ἀπαραίτητον.

Τὸ πολυτελὲς τοῦ βίου, ὅπερ ἦτο ὡς εἰκὸς ἀγνωστον ἐν Σπάρτῃ, ἦτο πολὺ ὀλιγώτερον κοινὸν καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἥτις εἰς πολλὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς πολιτείας, δπως ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ Ἰδίως ἀνά την Σικελίαν καὶ Μέγαλην Ἑλλάδα. Εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἡ γαστρονομικὴ τέχνη ἐκαλιεργεῖτο εἰς μέγιστον βαθμόν, καὶ ὑπῆρχον βιβλία ἐν οἷς τὰ διάφορα εἴδη τῶν καρυκευμάτων, τραγημάτων κτλ., κατηγοριθμοῦντο εἰς ἔμμετρον λόγον. ἀλλοτε κωμικῷ τῷ πούπῳ καὶ ἀλλοτε μετά

λογίου, αποτελούμενοι τῷ ιρωτῷ καὶ αλλοτε μετά τῆς δεούσης σοβαρότητος. Οἱ Βοιωτοὶ ἀφ' ἑτέρου εἰχον τὴν κακὴν φήμην τῆς πολυνφαγίας καὶ βαναυσολογίας. Ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν κλασικὴν περίοδον, τὰ ὅψη ἦδαν ἐν γένει ἀπλᾶ καὶ μέτρια. Οὐδαμοῦ τῶν συγγραφέων γίνεται μνεία περὶ τοῦ τρόπου τῆς μαγειρικῆς, καὶ η λιτότης τῆς διαίτης τοῦ Πλάτωνος συμπεριλέγεται ἐκ τοῦ παροιμιώδους λογίου, διτι, δοτις μετὰ τοῦ Πλάτωνος ἔφραγε θάξεζυπνηση τὴν ἐπαύριον ὑγιαίνων.

Τὸ μάλιστα ἐν̄ χρήσει κρέας ἦτο τὸ τῶν ἱερείων τῶν θυσιῶν, βοῶν, προβάτων, τράγων καὶ χοίρων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο λίσιν δημιῶδες, εἴτε ὀπτὸν καὶ ἀλατισμένον, εἴτε καπνιστόν, καὶ ἔχοντισμενούντος ἐπίσης καὶ διὸ ἀλλάντας. Οἱ ἀρχαῖοι ἐγγνώριζον διάφορα εἰδῆ ἀλλαντοποιίας, μνεῖαι δὲ τούτων γίνονται καὶ παρὸς Ὁμήρου. Ἔγγνώριζον ἐπίσης τὴν νοθείαν τῶν ἀλλάντων διὰ κρεῶν κυνῶν καὶ ὅνων. Ἐκ τῶν οἰκοβίων πτηνῶν ἔτρωγον δρυνιθας, χῆνας καὶ νήσσας, ἐκ τῶν ἀγρίων πέρδικας καὶ περιστεράς. Εἰς τὴν ἀγορὰν αἰσχροκερδεῖς μεταπράται ἔφρουσκωναν τὰ σφαγμένα πτηνὰ διὰ νὰ φαίνωνται παχύτερα καὶ ἀκμαιότερα. Ἐξετίμων πολὺ τὸ κρέας τοῦ λαγωοῦ, περὶ οὐνὸν ὑπῆρχε καὶ παροιμία «ἐν δπτοῖς λαγωοῖς ξῆν», σημαίνουσα τὸ νὰ ξῆ τις ἐν ἀφθονίᾳ. Οἱ ἵκιθης ἐπίσης ἔτρωγοντο εἰς μεγάλας τοσότητας. Εἰς τοὺς Ὁμηριους χρόνους ἡ κλίσις πρὸς τὴν ἵκιθην φαγάιαν δὲν ὑπῆρχεν ἀιώμη, ἀλλ᾽ εἰς τοὺς ὑστέρους χρόνους, τὸ ὄφον τοῦτο ἐντεῦθεν δψάριον) ἦτο περιζήτητον. Ἰδιαίτερον ὑπόρφημα ἦσαν οἱ ἐγχέλυες τῆς Κωπαΐδος, ὑνοούμενοι παρὰ πᾶσι τοῖς Ἀθηναίοις λαιμάροις. Ἀλλώς, οἱ θαλάσσιοι ἵκιθης προετιμῶντο ὧν τοῦ γλυκεός ὑδατος. Καὶ δὲν ἔχουν τέλος τὰ λαγόφορα μνημονεύμενα εἰδη, τὰ δποῖα καὶ παροικεάζοντο κατὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους.

Ο ἀνεξάντλητος πλοῦτος τῆς γείτονος θαλάσσης ἐπέτρεπε καὶ εἰς τοὺς πτωχοτέρους νὰ ἔχων ἄφθονα ἰχθύδια· ἴδιας αἱ εὐγενεῖς μαρίδες αἱ ἀφύαι τοῦ Φαλήρου, εὐθῆναι καὶ προχείως παρασκευαζόμεναι, ἀπετέλουν κυριωτάτην οφήν διὰ τοὺς Ἀθηναίους. Υπῆρχε προσέτι λησμονὴ ἀλατιστῶν καὶ καπνιστῶν ἰχθύων, αρασκευαζομένων παρὰ τὸν Εὔξεινον καὶ ἐν Ἱθηριῇ χερσονήσῳ, καὶ κομιζομένων πρὸς πυροίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ θυντοί, ἀφύαι κτλ., σαΐδετοι καὶ εὐθύνονται ἡδονὴν κυριωτάτην τρόπους.

λαοῦ. Εἰς τὰς οἰκίας τῶν πλουσιωτέρων ἐγίνοντο ἐμβάμματα καὶ καιρύκαι ἐξ φοταρίχων, διτρει-
βίων καὶ καραβίδων, τὰ δποῖα ἐποιεῖλλον ἐπίσης
τὰ διάφορα γεύματα.

Μεταξύ τῶν φυτικῶν τροφῶν πρέπει νὰ κατα-
λέξωμεν ποῦτα τὸν ἄρτον καὶ τὸ ἀλφίτα. Εἴδη
δημητριακῶν καρπῶν μετεχειοῦσαντο πρώτιστα
τὸν σῖτον καὶ τὴν κριθήν, διὸ δὲ ἐν σικάλεως ἄρτος
ἔθεωρετο βάρβαρος παρός Ἑλλησι. Οὐ σίτινος
ἄρτος ἦτο πότε λευκός πότε υπομέλας, ἀλλ' ὁ
κοινὸς λαὸς δὲν ἔτρωγε πολὺν σίτινον ἄρτον· ἡ
τινωτέρα καθημερινὴ τροφὴ τοῦ πτωχοτέρου
λαοῦ ἦτο εἶδος κριθίνου πλακοῦντος, καλουμένου
μάζα, βρεχομένου καὶ διαλυομένου εἰς τὸ ὕδωρ. Ἡ
ιαζα αὖτη φαίνεται νὰ ἀμοιάζει μὲ τὴν πολέντα,
τὴν συνειδήσομένην ἀκόμη εἰς τὰ μεσημβρινὰ
μέρη, ἀλλὰ δὲν ἔτρωγετο βεβαίως πολὺ ἀπὸ τὰς
τλουσιωτέρας τάξεις. Ἐσυνειδήσον ἐπίσης τὰ
γλωρὰ λαχανικὰ καὶ χόρτα, σπαράγγια, ὕδνα,
τικιδαλίδες (ἔδαδίνα), ἀμανίτας, φακήν, πῆσα, ἐρε-
βίνθους κτλ. Ταῦτα ἐπωλούντο καθ' ὅδὸν βρα-
χμένα ἀπὸ ἀγοραίους μαγειρόους. Ἐπίσης ἔτρω-
γον κρόμμια καὶ σκόρδοδα, δπως καὶ νῦν τὰ
μεσημβρινὰ ἔθνη, ωμὰ μὲ τὸν ἄρτον. Ἐκτὸς τοῦ
λατος, τοῦ πιπέρεως καὶ δέξους, μετεχειοῦσαντο
διάφορα ἀλλα ἀρτύματα, οἷον σήσαμον, σινάπι
(μισταρόδαν) κτλ., δπως καὶ σύλφιον δαπανηρὸν
εκ τῆς Κυρηνῆς τὸ διποίον ἔξελπιε περὶ τὰς ἀρχὰς
ἡς Χριστιανικῆς ἐποχῆς. Τὸ ἔλαιον μετεχειοῦ-
σαντο ὡς ἀρτυμα τῆς μαγειρικῆς, καὶ τὰς ἔλαιας
τεμειάδας ἢ νωπάς ἢ ἀλμυράς, καὶ τὸ καρδαμον
καραγράσων ὃς διερκτικόν.

¹ Η δευτέρα παροψίς (ἢ παράθεσις δευτέρου ραγητοῦ) συνίστατο ἀπὸ τυρίον (τὸ βούτυρον δὲν τὸ ἔτρωγον ὡς φαγητόν), ἀπὸ διαφόρους βπώρας καὶ πλακούντια ἢ τρυγήματα. Εἰς Ἀδηνας τὸ ἔξαιρετον μέλι τοῦ Υμηττοῦ παρεῖχε αιλὸν ὑλικὸν πρὸς κατασκευὴν πλακούντιων. Οἱ ψυφοποιοὶ ἤζειραν πῶς νὰ κατασκευᾶσι τὰ διά-

ρορα είδη τῶν τραγημάτων η ἐπιδορπιῶν, καὶ πολλάκις τὰ ἔπλαττον εἰς σχῆμα ζώων, ἀνθρώπων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων.

Κοινῶς ὑποτίθεται, δτι οἱ Ἑλλήνες οὐδόλως ἔπινον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος, πλὴν εοῦστο εἶνε ἀστήρικτος γνώμη. Τὸ πολὺ τοῦ ἄλλας καὶ τῶν ἀφωμάτων τὰ ὅποια προσέδεθεν τοῖς τὸ ὄψα των, βεβαίως ἡρέθιζε τὴν δίψαν. Φαίνεται δῆμως ἀπὸ τὰς μνείας τῶν συγγραφέων, δτι ἐπ' ἐλάχιστον βαθμὸν ἔπινον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ συμτόσιον τὸ ὅποιον διεδέχετο τὴν βρῶσιν, καὶ μόνον πρὸς πρόχειρον κατάσβεσιν τῆς δίψης. Ὄπως καὶ ἀν ἔχῃ, δταν ή τελειταία παροψίς ταρετίθετο, ἔπινον κύλικα ἀκρότου πρὸς τιμῆν τοῦ «ἀγαθοῦ δαίμονος». Τότε ἀπέκομιζοντο οἱ τριπόδες καὶ ἀν δὲν ἐπηκολούθει πότος, οἱ δαιμονίνες ἀνίσταντο ἀπὸ τοῦ κλινιδίου των, ἀφοῦ

πτον ἄπαξ ἀκόμη τὰς χεῖρας. Συνήθως ὅμως
εἰ τὸ δεῖπνον ἐπικολούθει τὸ συμπόσιον.

Γό πρόγραμμα τοῦ συμποσίου εἶχεν ἐν γένει
ἔξης: Οἱ παριστάμενοι οἰκέται ἀποκομίζοντες
ὑς μεγάλους τρίποδας, ἔφερον ἄλλους μικρο-
ους, μετὰ κυκλοτερούς πλακός. Ἐπ', αὐτῶν
ετον τοὺς κύλικας, τοὺς κρατῆρας, πινάκια μὲ
ἀφορα εἰδὴ ἐπιδορπίων, καὶ μικρῶν ἀρτυμά-
ν προκαλούντων τὴν δίψαν. Είτα ἐδίδοντο
ἱματά εἰς τοὺς δαιτυμόνας πρὸς διακόσμησιν
κεφαλῆς των, ἐνίστε καὶ τοῦ τραχήλου των,
ι μύρα εὐώδη διενέμοντο. Ἐνῷ οἱ δαιτυμόνες
χολοῦντο νὰ ἀναδήσωσι τὴν κόμην των, οἱ
εἴκεται εἰσέφερον τὸν οἶνον εἰς μεγάλους κρα-
τας, συνήθως τρεῖς κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ συμ-
σίου, καὶ ἀργότερα δύως θὰ ἀπῆτε ή περί-
ασις. Τὸ σύνηθες ποτὸν εἰς τὰ συμπόσια ταῦτα
ο δ οἶνος μὲ νῦδωρ κεκραμένος. Μέχρι τῆς
μερον ἀκόμη τὰ μεσημβρινὰ ἔθνη σπαγίως
ουσιν ἵσχυρὸν οἶνον ἀμιγῆ μὲ νῦδωρ, καὶ εἰς
ις ἀρχαίους χρόνους ἀκρατος ἐπίνετο εἰς ἑλα-
τας ποσδήτηας. Εἰς τὸ συμπόσιον, εἶχον μό-
ν κεκραμένον οἶνον, πότε ἔξ ἵσων μερίδων
ου καὶ νῦδατος, πότε δύερ καὶ συχνότερον,
α μέρη νῦδατος πρὸς δύο οἶνουν. Ἐν γένει, εἰς
ι ἀρχὴν παντὸς συμποσίου, διωρίζετο εἰς
ιποσίᾳρχος, διὰ κλήρου ή κύβου, δύως διευ-
η τὰ τοῦ πότου, καὶ τούτου χρέος ήτο νὰ
ονίσῃ τὴν ἀναλογίαν τοῦ νῦδατος πρὸς τὸν
ον, ητις ἔφθανεν ἐνίστε μέχρις ἐνὸς μέρους
ου πρὸς πέντε νῦδατος, τὸ δύοιον κατήντα
δὸν ἀχμιον ποτόν, καὶ ἐκαλεῖτο κοινῶς βατρά-
ος οἶνος. Εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους ήτο σύνη-
ις νὰ ἐγκένωσι τὸν οἶνον ἐντος τοῦ κρατῆρος,
οῦ καὶ τὸ δνομα τοῦ ἀγγείου), κ' ἐκεῖθεν νὰ
ακενῶσιν εἰς τὰ ποτήρια ή τοὺς κύλικας βραδύ-
ον ἐπεκοάστησεν. ή ἐγιὸς τοῦ ποτοποίου κρατᾶς.

Τὰ κοινότερα εἶδη τοῦ οἴνου ἥσαν πολὺ εὐ-
νά, καὶ ἡτο παθολικὸν ποτόν, ἀπὸ τοῦ ὅποιον
τείχον καὶ οἱ πτωχότεροι ἀστοὶ ὡς καὶ οἱ
ἄλοι τὰ ἐκλεκτότερα εἶδη ἥσαν ἀκοιβάτερα,
οἱ δὲ ἀριστοὶ οἶνοι ἥρχοντο ἐκ νήσων, μά-
τα ἐκ τῆς Λέσβου καὶ Χίου· ὁ Ρόδιος καὶ
Θάσιος οἶνος εἶχον ἐπίσης εὐδεῖαν ἔξαγωγήν.
ζῦθος δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν ἀρχαιό-
τα ἐν Αἰγύπτῳ, Ιστανίᾳ, Γαλατίᾳ καὶ Θρᾳκῃ,
τεσκευάζετο τοιοῦτον ποτόν, τὸ διποιὸν ὅμως
φιεφρόνον τοῦ Ἑλλήνες. Τὸ δῶρον τοῦ Διο-
σοῦ ἔμεινε τὸ ἔθνικὸν ποτὸν τῶν Ἑλλήνων,
ἀλλὰ διάφορον πολὺ ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς εὐ-
παικοὺς οἴνους, καὶ πρέπει νὰ ώμοιάζε-
ται γενεσιν μὲν τὸν σημερινὸν ὄντινίτην οἴνον
τοῦ Ἐλλάδος καὶ Αἰγύπτου, διότι προσετίθετο
τοτε ὄντινη εἰς τὴν κατασκευήν του. Δὲν
ώριζον δὲ οἱ ἀρχαῖοι πῶς νὰ καθαρίζωσι
οἴνον των ἦτο συνήθως πυκνός, καὶ δη-
μάτο δι’ ἀριαᾶς ὅθινης ποιν γίνη κοχσίς αὐτού.

ΤΟ ΔΕΚΔΑΤΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Οι Ἀγιοι δέχονται

Η ειρά τραγωδία τῶν μεγάλων Παιδῶν, ποὺ ἐπαναλαμβάνεται κάθε χρόνον, μέσα εἰς τὰ σύννεφα τοῦ λιβανωτοῦ, ἀνοίγει πάλιν τὰς ἡμέρας αὐτὰς τὰς πύλας τῶν λησμονημάνων ναῶν. Οἱ ἄνθρωποι οἱ ἔχοντες ὅλον τὸν χρόνον τὰς διλγότερας σχέσεις μὲ τὸν Θεόν, εἰς τὸ ὑπαίθρον ἡ ὑπὸ στέγην — καὶ εἶνα τόσον λυτηρὸν νὰ περιμένῃ κανένας ίδιαιτέρων πρόσκλησιν διὰ νὰ συγκοινωνῆσῃ πρὸς τὴν θεότητα—ἀποφασίζουν ἐπιτέλους τὰς ἡμέρας αὐτὰς νὰ πλησιάσουν τοὺς βωμούς. Ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ κωδωνοστάσια διανέμονται κάθε πρῶτη καὶ κάθε βράδυ αἱ προσκλήσεις. «Ολοι οἱ Ἀγιοι δέχονται τὰς ἡμέρας αὐτὰς.

Διὰ νὰ μεταβληθῇ ὁ Οἶκος τοῦ Κυρίου εἰς οἶκον ἐμπρόσιον δὲν ἔχοιασθη πολὺς καιρός. Ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἡησοῦ οἱ ἄνθρωποι φαίνεται ὅτι ἡσάν πειστέορον ἔμποροι παρὰ ποιηταί. Ἀλλὰ διὰ νὰ μεταβληθῇ εἰς αἴνουσαν ὑποδοχῆς, ἀπὸ τὴν ὅποιαν λείπει μόνον τὸ τεῖχον τῆς πέμπτης ὥρας, ἔχειασθη ὅχι τόσον πολὺς χρόνος, ὃσον πολλὴ ἀγένεια καὶ πολλὴ βαναστήση. Ἔπι τέλους καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κυριωτάνη προσευχήν, ὃτην ὅποιαν ἔδιδαξεν ὁ Θεός, ἐπετράπη εἰς τοὺς ἄνθρωπους νὰ ἤγιον τὸν ἄρτον αὐτῶν τὸν ἐπιτύσιον. Καὶ ἵσως ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως οἱ ἄνθρωποι ποὺ προσπαθοῦν νὰ τὸν κερδίσουν ὑπὸ τὸν ὄντες τὸν νότον τῶν ναῶν, ἵσως συγχωρήσουν διὰ τὴν ὑπέρβασίν των. Ἀλλὰ τὸ νότην ἤηται κανένας εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου ὅτι ενδιοίσκει εἰς τοὺς οἶκους τῶν ἄνθρωπων καὶ εἰς κάθε ὕδρον καὶ στιγμήν, ἀποτελεῖ ἀμάρτημα τὸ ὅποιον ὑποθέτει ὅτι δὲν διὰ συγχωρήση ποτὲ ἡ μεγάλη αἰσθητική τῆς θεότητος. Διότι ἐπὶ τέλους δὲν ὑπάρχει καὶ λόγος νὰ κτίσωνται καὶ κτίσια, μὲ ώριμενην ὁρικεντονικής. Καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τοποθετοῦνται ὅχοις ἀγιοι, καὶ μάρτυρες «μὲ πρόσωπα χλωρά». Οἱ ὅποιοι ἔθυσισαν τὴν ζωὴν τους πολεμοῦντες τὸν πειρασμόν, διὰ νὰ παραγούντων τὰς μεταλλαγάς τῶν γυναικείων συμμών, νάτεντον μὲ τὰπλανῆ βλέμματά των τὰ τεράστια πτερά τῶν κατειλόν, που σκετάζουν τὰς ὁραιαίς θήμας τῶν πονηρῶν αἰνιγμάτων καὶ νὰ δσφαμιστούν καρακτηκάς, τὰς ὅποιας μετανοεῖ ὁ Διάβολος, ὅτι δὲν ἔφευροκεν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου. Καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ὑψώνεται τὸ θυμαρια πρὸς τὸν οὐρανόν, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ παρασύῃ καὶ μίαν σκέψην μαΐ του, ἀφοῦ διὰ τὴν βαναστήσην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. «Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον ἀπὸ τὴν τύρην τοῦ κόσμου. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπὸ δὲ τὸ δινομάζομεν χρῆσιμον, ἀναγκαῖον ἡ πρακτικόν. Ολα ἐκεῖ μέσα εἰκάντων τὴν Ἱεράνη στην τῶν ὄλων τῶν ὥρων καὶ ἴδιαν καταγάτων. Ο πολιτισμὸς ἐσταματοῦσεν εἰς τὰς πύλας του καὶ δὲν είχεν εἰσόδον εἰς αὐτὸ παρ’ ὅτι εἶνε φῶς, θυμίαμα, ὑμνός, ψλήψις, μελαγχολία, κατάνυξις. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔσυρον τὰς ἀσχημάτις των μέχοι τοῦ θυμαστῆρος, μέσα εἰς τὴν παραφοροῦντην τῶν μηχανῶν, ἔξεχωρίζαν τὰ σεμνά οἰκοδομῆματα, ὃπου κάθε ψυχὴ θέλουσα νάνυινθη πρὸς τὸν οὐρανόν, εὑρισκεν ἓν ἀσυλὸν σιωπηλὸν καὶ μακρούσμενον

Ράσο», τὸ δποῖον ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἀκρόπολις». Ἀντιθέτως πρὸς τὰ πρῶτα περὶ ποιήματα, τὸ νέον τὸν ἔργον εἶναι γραμμένον εἰς τὴν δημοτικήν. Ο. κ. Σουλιώτης - Ροδοκανάκης δὲν χειρίζεται ἀκόμη τὴν γλώσσαν αὐτῆν μὲν τὴν ἐντέλειαν ποὺ ἔχειριζετο τὴν ἄλλην. «Ἡ ἀρμονικὴ καὶ καλαισθητικατάτη ποιηματικῶς καθαρεύουσα τοῦ Δε. Profundis ἀποτελεῖ ἐν τῶν μεγαλητέρων προτερημάτων τοῦ βιβλίου. ᩴ δημοτικὴ τοῦ «Φλογισμένου Ράσου» δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ ἔκτακτον, παρὰ μόνον ἵσως μερικούς διαλεκτικούς τύπους, ἀδυνηθίσταντος εἰς τὸ γραπτὸν δημοτικὸν ἰδίωμα, (τός π. χ. ἀντὶ τοῦ κοινᾶς γραφομένου τούς) ποὺ δὲν βλέπω καὶ τὸν λόγον τῆς εἰσαγωγῆς των εἰς τὴν φιλολογικὴν γλῶσσαν, ἀφοῦ ἐπεκράτησαν πλέον τίτοι γενικώτεροι.

Ως ἔργον ὅμως τὸ «Φλογισμένο Ράσο» εἶναι ἀξιοταρησμένον. Προστάντων διὰ μερικάς τοῦ λεπτομερεσίας. Διότι εἰς τὸ σύνολον φάνεται κάπως βιαστικὸν καὶ δὲν ἔξειλισσεται ψυχολογικῶς μέχρι τοῦ σημείου ποὺ θὰ ἔδιδεν εἰς τὸν ἀνηγνώστην διοκλητηρικῶς τὴν ἐντύπωσιν ἕνος πράγματος φιλογισμένου ράσου, τὸ δποῖον ὃ σφριγγήλος ἔφριζε, ὃ εἰς στιγμὴν πλάνης ἀποφασίσας νότισμανη τὴν ζωήν, δὲν βλέπει τὴν ὧδαν νά τὸ πετάξῃ.. Αἱ περιγραφαὶ τοῦ ὅμως, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, εἶνε πολὺ ζωηραὶ, καὶ αἱ παρατηρήσεις τοῦ ἀπρόσποτοι καὶ δραϊαι. Κάτι παρομοιώσεις μάλιστα προσωποποιοῦσαι τὰ ἄρχυα, εἶνε ἀξιαὶ ἀληθινοῦ ποιητοῦ. Ἀλλὰ τὸ σχεδίσμα τοῦ δράματος, μὲ τὸ δποῖον τελειώνει τὸ ἔργον, ντενθυμίζει πολὺ, εἰς τάπτοστάσια του, τὴν «Σαλώμην» ξεινού Όσκαρ Ουάιλδ καὶ ἐν μέρει τὴν «Ἐλισάβετ» τοῦ Χορητομάνου. Ο νεαρός συγγραφεὺς ενρισκεται ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς μιμησεως. ᩴ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι ξεύρει νὰ μιμηθῇ, — καὶ δλοι αὐτὸ δὲν τὸ ξεύρουν! . . .

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΖΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Νέον θεσσαλικὸν ἄγαλμα ἐν Δελφοῖς¹

Είναι γνωστὸν τὸ ἐν Δελφοῖς ἀνάθημα τοῦ Θεσσαλοῦ τετράφου Λαοχοῦ τοῦ ἐκ Φαρσάλου, δοτὶς ἡτοι ιερομημάτων ἐν τῷ Ἀμφικτυονικῷ συνεδρίῳ τῷ 338 - 334 π. Χ., ενοούμενον καὶ θιασότης τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξανδροῦ.

Πλούσιος ὁ δάσκαλος καὶ ἐπιδεικτικός, ἴδουσεν ἐν Δελφοῖς τὸ ἀνάθημα ἐκεῖνο, ἀποτελούμενον ἐξ ἐννέα ἀγαλμάτων, παριστανόντων αὐτὸν, τὸν υἱὸν καὶ τοὺς προγόνους αὐτοῦ, διαπρέψαντας ἄλλους μὲν ὡς πολικούς καὶ στρατηγούς, ἄλλους δὲ ὡς ἀθλητάς. Οἱ πρῶτοι παρίσταντο ἐνδεδυμένοι, οἱ δευτέροι ἐν ἀθλητικῇ γυμνότητι.

Ἡσαν ἡδη γνωστά, ἀνευρεθέντα μᾶλλον ἡ ἥττον βεβλαμένα, ἐπειδὸν ἄγαλματα ἐκ τῶν ἐννέα: τοῦ Ἀκνίδου, τοῦ Ἀγίας, τοῦ Τηλεμάχου, τοῦ Ἀγελάου, τοῦ Δαοχοῦ Α', τοῦ Σισύφου Α' καὶ τοῦ Σισύφου Β'. Ταῦτα εἶναι πολύτιμα. Θησαυρίσματα, κοσμοῦντα μίαν αἴθουσαν τοῦ μουσείου τῶν Δελφῶν.

Ἐπει τοῦ ἀγαλμάτος τοῦ ἀναθέτου Δαοχοῦ Β' εὐρέθη μόνη ἡ πλίνθος μετά τῶν ἀκρων ποδῶν, ἐξ ὧν γίνεται φανερόν, ὅτι οὗτος ἡτοι ἐνδεδυμένος καὶ ἔφρος, ὡς καὶ τίνα τῶν ἄλλων ἀγαλμάτων τοῦ ἀναθήματος, σανδάλια προσόμοια πρὸς τὰ τῶν σημερινῶν ἀγροτικῶν πληνησμῶν τῆς Θεσσαλίας. Τὴν αὐτὴν ὁμοιότητα ἔχει διαφανής καὶ ἔλαφος διὰ λωρίδος ἔξωσμένος χιτὼν τοῦ Σισύφου Α' πρὸς τὴν ἔλαφον τὴν θερινὴν στολὴν τῶν Θεσσαλῶν γεωργῶν τῆς σήμερον.

Τὰ ἀγαλματα ταῦτα, ὡς καὶ τὸ ἐλλείπον ἐνατον, ἥσαν ἐν σειρᾷ τοποθετημένα ἐπὶ λιθίνων βάσεων, εὑρεθεῖ-

σάνων καὶ ἀποκειμένων κατὰ χρόαν, φερουσῶν δὲ ἐπάνω κοιλότητα ἀνομάλου μεγέθους καὶ περιγράμματος. Ἐντὸς τῶν κοιλοτήτων τούτων ἐνεσφηνοῦντο αἱ πλευραὶ τῶν μαρμαρίνων ἀγαλμάτων διότι τὰ ἐκ μαρμάρου ἀγάλματα εἰργάζοντα οἱ τεχνίται οὐτως, ὡς τε μέρος τοῦ μαρμάρου ἔμενε χάριν στερεότητος ἥπτης τῶν μόρων τοῦ πόδας ὡς πλάξις αὐτῆι εἶναι ἡ πλίνθος ἀναλόγως δὲ τοῦ σχήματος αὐτῆς ἡνοίγετο ἐπὶ τῆς βάσεως ἡ κοι-

τῆς δόλης σειρᾶς, δὲν ἔχει ἐπιγραφήν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γνενεαλογία εἶνε φανερά ἐκ τῆς προηγούμενης, δοιζούσης τὸν Ἀκνίδην ὡς υἱὸν τοῦ Ἀπάρου, ὑποδεικνύεται οὐτω, ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς ἐπομένης ἀνεπιγράφου βάσεως ἴδρυμενον ποτὲ ἀγάλματα ἦτο τοῦ Ἀπάρου, γενάρχου τῆς δόλης οἰκογενείας.

Ἐπει τὸν πάντων τῶν ἀνώτερων ἀγαλμάτων τὸ μόνον σφῦρον τὴν κεφαλὴν εἶνε τὸ τοῦ Ἀγία (εἰκ. 1). Είναι δὲ τοῦτο

ἐν τῇ ἀποθήκῃ καὶ κνήμη τις, ἢν υπέλαβον ὃς ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἀγάλμα, ἀλλὰ δὲν εὑρόντες τεμάχια τοῦ δεξιοῦ μηροῦ, ἵνα πεισθῶ περὶ τούτου ἀσφαλῶς.

Ἐπειδὴ τὸ ἀποτελούμενον γυμνὸν καὶ ἀντιόδητον ἀγάλμα εἶναι καταφανός τοῦ ἀντού ἀναθήματος, οὐδὲν δέ ἀγάλμα ἀλλο, συμφώνως πρὸς τὰς περὶ τοῦ ὄλου ἀναθήματος μελέτας τοῦ κ. Homolle, λείπει ἐξ αὐτοῦ πλὴν τοῦ τοῦ Ἀπάρου, πειθόμενα, ὅτι τὸ ἀπαρτιζόμενον νέον ἀγάλμα εἶναι τὸ τοῦ Ἀπάρου, ζήσαντος κατὰ τὸ πρῶτον ἡμίου τοῦ ε' αἰῶνα π. Χ. πάντες οἱ νέοι ἐθεράπευτον τὰς ἀγανακτικὰς ἔξεις, ἥρκεσεν ἡ ἀπεικόνισις αὐτοῦ γυμνοῦ ὡς ἀνθητοῦ.

Ἐπει τὸ μαρμάρον χρόνου, δοτὶς ἔχωριζε τὸν γενάρχην τούτον ἀπὸ τοῦ ἐπιγόνου Λαοχοῦ Β', τοῦ ἰδούσαντος τὸ ἀνάθημα, ὑποιθέται ἐν τοῖς χρόνοις τούτου Ἑλλειψις γνώσεων περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ἴστορίας τοῦ παλαιοῦ προγόνου, οὐτω δὲ ἔξηγεται ἡ ἔλλειψις ἐπιγράμματος ἀπὸ τῆς προσηκουσῆς αὐτῷ βάσεως. Ἰσως ἡγνοεῖτο μάλιστα καὶ τὸ πατρωνυμικόν τοῦ Ἀπάρου. Περὶ τούτου λοιτὸν δὲν ὑπῆρχον ἀσφαλεῖς ἴστοριαι καὶ, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ε' καὶ σ' αἰῶνα π. Χ. πάντες οἱ νέοι ἐθεράπευτον τὰς ἀγανακτικὰς ἔξεις, ἥρκεσεν ἡ ἀπεικόνισις αὐτοῦ γυμνοῦ ὡς ἀνθητοῦ.

Ομοίως περὶπτον λόγων ὑπηρόρευσε τὴν ἀναγραφὴν τοῦ αὐτοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Ἀγία επὶ τῆς βάσεως ἐτέρου ἀγάλματος αὐτοῦ,

χαλκοῦ τούτου καὶ ἐργοῦ τοῦ Λυσίππου, ἰδρυμένου δ' ἐπὶ τῇ πατρὶ Φαρσάλῳ.

Ο Ἀγίας ἔζησεν ἐπίσης κατὰ τὸ ε' αἰῶνα π. Χ., δι τοῦ δέ ἡτοι γνωστὸν περὶ αὐτοῦ, εἰχε περιληφθῆναι εἰς τὸ ἐπίγραμμα ἐκεῖνο.

Οτε δὲ δὲ δάοχος παρήγειλε τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐν Φαρσάλῳ ἀναθήματος, ἔδωκε τῷ καλλιτέχνῃ ἡ τοῖς καλλιτέχναις πρὸς χαραξεῖν τὰ προσόντα ἐπιγράμματα, συντεθειμένα, ἡδη χάριν τῶν δελφικῶν ἀνδριανῶν ὑπὸ ἐγγραμμάτου τινὸς Φαρσαλοῦ ἢ δὲλλου γνωστοῦ τῷ Δαόχῳ ποιητοῦ καὶ περιλαμβάνοντα τὰς περὶ τῶν εἰκόνιζομένων γνωστάς ἡ δεξιὰς λόγον εἰδήσεις. Τοῦ Ἀγίας ἡ ἴστορία περιλαμβάνεται εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς ἐπίγραμμα, διότι ἀνεγράφη καὶ ἐν Φαρσάλῳ.

Ἄν πειοτῆτος ἐνταῦθα διαφορά τις, αὐτὴ μαρτυρεῖ τὴν ἀκόρεστον φιλοδοξίαν ἡ τὴν ἀστάθειαν τῶν ἐκ τοῦ παλαιοῦ χρόνου οἰκογενειακῶν παριστάντον.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων γλυπτῶν λευφάνων τοῦ ἀναθήματος εὑρεθῆ καὶ κεφαλὴ τις σύγχρονος καὶ ὁμοία πρόσωπος την τοῦ Ἀγίας. Ο κ. Homolle ἔξηρε τὴν διμοιότητα την ταυτηνη δημοσιεύσας τὴν κεφαλὴν, ὥν οὐτω εἶναι τὸ θεσσαλικὸν ἀνάθημα.

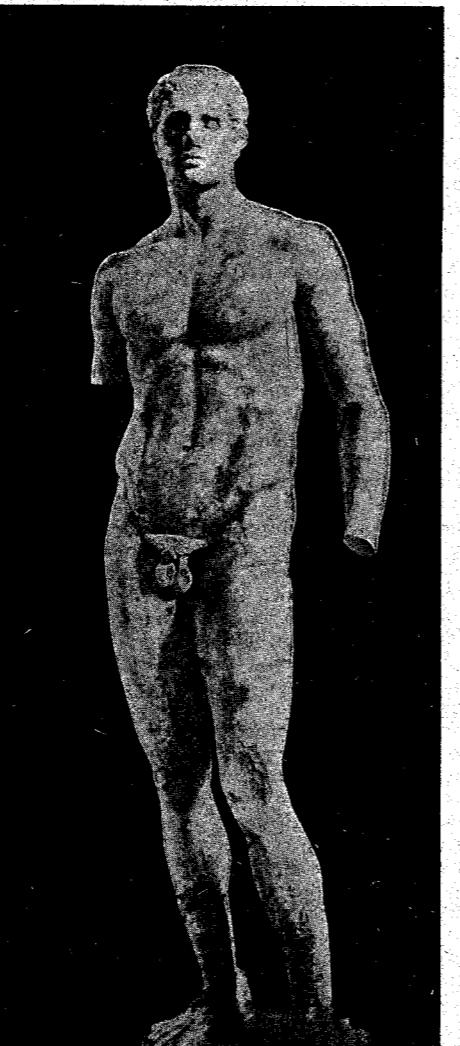
Ἡδη κατ' εὐτοῦ σύμπτωσιν εὑρον πρὸς Ν. τοῦ τεμένους τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς ὑπὸ αὐτῷ ἀμάξειτον εἰς τὸν κατωφερη ἐλαύαν καὶ ἐντὸς τοίχου, ὑποστροφῆς τοῦ ἀγαλμάτος παλαιᾶς ἐλαύας, κορμὸν ἀγάλματος μαρμαρίνου τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ τεχνης πρὸς τὰ γυμνὰ ἀγάλματα τῶν Θεσσαλῶν. Ἀδιστάκτως ἀπέδωκα εὐθὺς τὸν κορμὸν τούτου εἰς τὴν θεσσαλικὴν συστάδα, μετὰ πρόσχειρον δὲ ἔφευγαν ἡδυνήτην τὸν θεσσαλικὸν συστάδα, ὃς ἀναμφισθήτως ἀνήκοντα εἰς αὐτὸν τὴν κεφαλὴν ἔκεινην καὶ τὸ ἀριστερὸν σκέλος, ἀποκειμένον ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ μουσείου. Τὰ τοια ταῦτα τεμάχια τοῦ ἀγαλμάτος ἀπεικονίζουσιν αἱ εἰκόνες 2 καὶ 3. Υπάρχει

τὸ βεβλατίταν ὃς ἀνῆκον εἰς ὕδρισμένην βάσιν τοῦ ἀναθήματος, ἐπειδὴ ὅχι μόνον ἡ πλίνθος αὐτοῦ προσαρμόζεται εἰς τὴν κοιλότητα τῆς οἰκείας βάσεως, ἀλλὰ καὶ εὑρέθη πρὸς αὐτῆς κεκλιμένον.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων γλυπτῶν λευφάνων τοῦ ἀναθήματος εὑρεθῆ καὶ κεφαλὴ τις σύγχρονος καὶ ὁμοία πρόσωπος την τοῦ Ἀγίας. Ο κ. Homolle περιλαμβάνεται εἰς τὸ ἐπίγραμμα, διότι ἀποσεκτικὴ ἔξεται τῶν ἀπιγραμμάτων τῶν δελφικῶν βάσεων καὶ μόγη πειθεῖ, δι το ἐν Δελφοῖς ἀνάθημα προτιγήθη τοῦ Ἀπάρου.

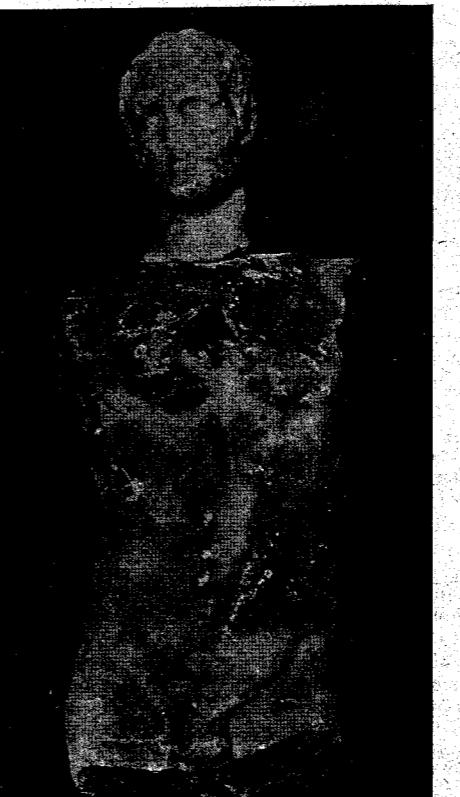
Τὰ εἰλημένα, ὡς ἐλέγχθσαν, προϋποθέτουσιν (ἐναντίον τῆς γενικῶς κρατούσης γνώμης), δι το ἀνάθημα τῶν Δελφῶν εἶναι παλαιότερον τοῦ της Φαρσαλοῦ. Ἀλληθῆς δὲ προσεκτικὴ ἔξεται τῶν ἀπιγραμμάτων τῶν δελφικῶν βάσεων καὶ μόγη πειθεῖ, δι το ἐν Δελφοῖς ἀνάθημα προτιγήθη τοῦ Ἀπάρου.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦ ἀναθήματος Δαόχου λέγον, δι το ἀνάθημας γίνεται τῷ ἀνακτι Φοίβῳ κ.τ.λ., μαρτυρεῖ, δι το ἐποιήθη μόνον διά τοὺς Δελφούς. Ἀναφερόμενον δὲ εἰς τὰς προηγούμενοις ἐπιγραμμασι καταλεγομένας ἀριστερὰς τῶν προγόνων, συνδέεται ὁργανικῶς



1. Ἀγίας. — Μονοελον Δελφῶν.

λότης, ἐν ἥ ἐστερεοῦτο καὶ διὰ μολύβδου τὸ ἀγάλμα. Προσέτι αἱ θεσσαλίαι βάσεις σχεδὸν πᾶσαι φέρουσαι καὶ ἐπιγραφάς, δηλούσας τὸ δόνομα ἡ καὶ τὰς ἀρετὰς ἡ ἴδιοτητας τῶν μαρμαρίνων τῆς οἰκείας τάσις τοῦ θεσσαλῶν τοῦ προσωπου. Ο κ. Homolle, πάραβολῶν τὰς κοιλότητας καὶ τὰς ἐπιγραφάς τῶν βάσεων πρὸς τὰ ἀγάλματα καὶ τὰς πλίνθους αὐτῶν, ἐταύτισεν αὐτά, οὐτω δὲν δοιζούση σημερινῶν προμετον. Μία μονη βάσις, ἡ τελευταία κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον



2. Ὁ εὑρεθεὶς κορμὸς εἰς τὸν Δελφούς.

καὶ τὸ βεβλατίταν ὃς ἀνῆκον εἰς ὕδρισμένην βάσιν τοῦ ἀναθήμ

μετ' αὐτῶν, (εἴτι στενότερον συνδέονται τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Ἀγίου, τοῦ Τηλεμάχου καὶ τοῦ Ἀγελάου πόδες ἀλληλα) ποιηθέντων ἐπομένων κατ' ἀνάγκην μετ' αὐτὸν ἔχοντι ποδιφικού ὀνταγήματος. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ συμπέρασμα ἄγουσι καὶ τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Ἀγίου καὶ τοῦ Δαύδου Α', ἀτίνα, μνημονεύοντα ἐπιδεικτικὰς τῆς πατρίδος Φαρασάλου καὶ τῆς Θεσσαλίας, ἀπευθύνοντα προφανῶς οὐδὲ πόδες Φαρασαλίους θεατὰς ἢ ὀνταγνώστας, ἀλλὰ πρός ξένους. Ἔποιηθησαν ἐπομένων διὰ τοὺς Δελφούς, ἐκ Δελφῶν δὲ μετεγγόρηφτο τὸ τοῦ Ἀγίου ἐπίγραμμα εἰς τὴν βάσιν τῆς Φαρασάλου.

Φαίνεται δέ, ὅτι ἐν Φαρσάλῳ δὲν εἶχεν ίδρυθή μητρεῖον πλούσιον, ὃσον τὸ ἐν Δελφοῖς, ἢ τούλαχιστον ὅτι ἐν τῇ μνημείῳ τῆς Φαρσάλου δὲν θὰ ήττηχεν ἀγαλμα τοῦ Δαόχου διότι οἱ ἐλπιτεῖς στίχοι, οἵτινες προηγούνται τοῦ δελφικοῦ ἐπιγράμματος ἐπὶ τῆς φαρσαλίας βάσεως, συνοψίζουσι πιθανώτατα τὰς ἀναθηματικάς ἔκφρασεις τοῦ δελφικοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Δαόχου Β'.

Ἐπομένως δὲ συμφυσιόδε τῶν δύο ἐπιγραμμάτων περιορίζει κατὰ ἔνα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδριάντων ἐν Φαρσάλῳ, ἢ δὲ συμμετρικὴ ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα ἐπιγραφήν χάραξις τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Λιγύτεω σχεδονὸς βεβαιοῖ, ἀν μη τῇ μονότητα τοῦ καλλιῶν ἐκείνου εἴργου, ἀλλὰ ὅμως τῆς ἐντὸν μάκρη τοῦ ἀνδριάντος. Συντάσσεται τόπων

ἐν αὐτῷ μόνῳ ἔργασίαν τοῦ Σικυωνίου καλλιτέχνου.
Τὰ εἰρημένα ἔχουσι σπουδαιότητα καὶ κατά τοῦτο,
ὅτι, δεικνύοντα προτεραιότητα τοῦ δελφικοῦ ἀναθήμα-
τος ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν φασαλίαν βάσιν, ἀπομα-
κρύνουσι πάσαν σκέψιν τεριοῦ ἀντιγραφῆς τῶν δελφικῶν
ἀνδριάντων ἀπὸ λυσιττείων πρωτοτύπων ἐν Φαρ-
σάλῳ ἀποκειμένων.

Τοινοτρόπως αἱ περὶ Λυσίπτου γνώσεις ἡμῶν θὰ περιορισθῶσι πάλιν εἰς τὸν ποδὸν τῆς εὐρόσεως τῶν δελφικῶν ἀνδριάντων πλούτιον, ὁ δὲ Ἀγίας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ παῖδες ἀνάξιοπαθοῦντες ἵτοι ὑπολαμβανόμενοι ὡς ὀλτήραφα, ἐγὼ εἶνε πρωτότυποι ἐμπνευσεῖς. Τάχις ἐνδειμένα μάλιστα ἀγάλματα δύνανται να ὑπερθάνουν ὡς τὰ μεγαλοπρεπότατα προϊόντα καλλιτεχνικῆς τινος secession ἢ art pour l'art πουνέαν τοῦ δ' αἰώνος π. X., τεκμήρια ἐλευθέρας καὶ πρωτοπου ἐμπνεύσεως καὶ ἐκτελέσεως¹.

ελευσερος και πρωτην εμπνευσεως και εκτελεσεως· Δια της ανευρεσεως του κοριδου και της απαριτησεως του νεου τοντου ανδριαντος γνηται πληρεστερον το ενδημα του θεοσαλικου αναθηματος, όπερ θα ήτο καλον να στηθη εν συγκριψει, καθως ητο πάλαι ποτε εστημένον. Ουτω θα είχομεν τελειοτερον εννοιαν αντον και της έντυπωσεως εν γένει εκ των ἀρχαιων συσταδων αγαλμάτων. Το πράγμα θα ήτο εν Δελφοις μάλιστα επιτηδειότατον, ἐπειδη εν τῷ μουσείῳ τῶν Δελφῶν επεζητηθη φιλοκαλώτεται η δι' ἀναπαραστάσεων ἀληθης έντυπωσις εκ των ἀρχαιων μηνιμειων.

ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

Γαλλική Σχολή

Συνέδρια τῆς 27 Φεβρουαρίου. — Πρώτος ὥμιλησεν ὁ κ. Courby περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Δήλου.

Αἱ ἐν Δήλῳ ἀνασκαφαὶ, αἱ γινομέναι ἀπὸ πεντε ἑτῶν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς δουτάναις τοῖς δουκός Λουπτά, εἰχον ἀποδόσει μίαν συνοικίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως, καὶ μέρος τῆς προσκυνάσιος. Ἀπέμενε δὲ πόδες ἀνασκαφὴν τὸ ἰσορροπητικόν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀπὸ τοῦ 1905 εἰλέχε ἀνακαλυψθῇ πρόδες βορρᾶν μέγα περιστύλον ἡ 20 μ. μῆκους, ἀφιερωμένον ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος βασιλέως Ἀντιγόνου Γονατᾶ, οὐκοδόμημα ἐπιβήητικῶν διατάσσεων καὶ αὐτοτῆτος συμμετέριας, τοῦ δοποίου τα τοιγλυφα, κοσμούμενα διὰ κεφαλῶν ταύρων en «tête de boisse» θά δέ προξένουν παραδόσεων καὶ ἔκτηλητικῶν ἐντύπωσιν. Ἀπέμενε νά ἐρευνηθῇ τὸ κάντρον τοῦ οὐκοδόμηματος.

1 Ἐξαιρεῖ τὸν Σίσυφον Β', δοτις ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ λοιπά
ἀγάλματα ἐπεξήγησε νὰ κερδήσῃ εἰς ὑψος τοσοῦτον, δοσον ἀπώ-
λεσεν εἰς τέχνην.

Ἡ ἀνασκαφὴ αὐτὸν ὑπέρεβῃ τὰς προσδοκίας, διότι
μόνον ἀπεκάλυψε τὴν ὄψιν τοῦ Ἱεροῦ καθ' ἣν ἐπο-
νοῖ οἱ Ἀθηναῖοι ἡσαν κύριοι — τιμανοί — τῆς νήσου
λλὰ καὶ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἴδωμεν ὅποια ἦτο ἡ πόλις
πάτα τοὺς μηκνηταίκους χρόνους· δηλ. ἀπὸ τοῦ 1000
ος τοῦ 800 περίπου π. Χ.

Ἔπο τὰ ἔθειτα τῶν ναῶν, εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τοῦ
ρού, εὐρέθησαν, πολὺ ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους τῆς κλα-
κῆς ἐποχῆς, παλαιοὶ τείχοι, λειψανα κωμοπόλεως.
Ιναὶ πολὺ ἀκανόνιστοι πολὺ ἀσχημοὶ, πολὺ φθαρμέ-
νοι ἀλλὰ πόσσον ἐνδιαφεροντες! Διύτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς
ὑτῆς ἔχομεν τὸ σχέδιον τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς οἰκίας,
εἰσιτος ἐκ τῶν ἔξο, ἀνοιγμένης εἰς μικρὸν ἐσωτερι-
κήν αὐτῆν, εἰς τὴν ὅποιαν φθάνομεν διὰ διαδόμου.
Τὰς γανακὰς τῶν αἰθουσῶν ἐστὶν χονδροειδεῖς πλη-
γον μιᾶς θύρας μικρὸς οἰκιακὸς βωμός. Μόνον εἰς τὴν
ορητην, εἰς τὰ Γουρνιά, εὐρίσκεται διμόίσα διάταξις.
Ἵπται διὰ τού εὐρήμοτος τούτου, ἡ προβλληνική Δήλος,
οἱ ὄποιας ἡδυνάμεθα μόλις νά φαντασθομεν τὴν
σχέδιον, ὁρχίζει νά μᾶς ἀποκολλήτεται. Ας ἐλτισώμεν
ι νεαὶ ἔρεναι θά μᾶς τὴν ἀποκαλύψουν ἀκόμη καλ-
τερα.

Πλησίων τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, διακρί-
νται ἀκόμη τὰ λειψάνα δύο ἄλλων γαῶν πρὸς δυσμάς.
ἕνας, πολὺ κατεστραμμένος, πιθανὸς ὅταν γούνεος
τοῦ δον αἴσθατο π. Χ., ἵτο χωρὶς καμίαν ἀμφιβολίαν
πρώτως ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος διπονός ἤγειροτο περί-
ημον ὅγαλμα τοῦ θεοῦ, ἐκ ἔνδον ἐπεγνυμένου διὰ
πτῶν πετάλων χρυσοῦ, ἔργον τῶν ἀρχαίων γλυπτῶν
εκτίου καὶ Ἀγγελίωνος.

Ο ἄλλος δεῖξει περισσοτέραν προσοχήν. Διότι είναι περιφήμος «νέως ὁ Ἀθηναῖον», ὁ «νέως οὐ τά ἑπτά γυμνάτα» τά δύοτα οἱ Ἀθηναῖοι ἥγειραν περὶ τὸ λος τοῦ βουνοῦ. Υπάρχουν αὐκόμη πολλὰ συν-
ίματα απ'τον. Ο ναὸς αὐτὸς είναι δωρικὸς ἀμφι-
δροστύλος. Η τέχνη του είναι ἔξαιστα καὶ πολὺ ἐπιμε-
μένη. Αἱ ἀναλογίαι του ἔχουν πολλὴν χάριν τὴν
οἰστί μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς διαδόχους τοῦ

ειδίους ενδισκομεν. Τα ἀετώματα ἐκοσμοῦντο ὑπὸ γλυ-
ῶν περιστασεων, ὅπως ἔξαγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ τυμ-
νοῦ ὅπων. Δεν σώζεται ὅμως οὐτε τὸ ἐλάχιστον
οὐσιμα αὐτῶν. Ἀλλ ὑπάρχοντα εἰς τὸ Μουσεῖον τῶν
θηρῶν, τὰ συμπλέγματα καὶ αἱ μορφαὶ αἱ δοτοῖαι
ὅσμουν τὴν καρφην καὶ τὰς γανίας των ἀετῶν.
τὰς τεσσαρας γανίας Νίκαι ὄφιαι ὑπερηφάνως
τάμενειν. Ἡ ἀνατολικὴ ἀκρα παρίσταντε τὸν θεόν
φρέαν ἀρπάζοντα τὴν νύμφην Ὁρευθύνια. Αἱ παρα-
σέσει εἶναι πολὺ κατεστραμμέναι εἶναι ὅμως καταφα-
σῆ ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις τῶν προσώπων: ὃ θεός ἀπά-
τη τὴν νύμφην, ἡ ὅποια ἔκτηκτος, ὑποτασσομένη
ως, δέχεται τὸ γεγονός. Ὑποκάτω ἵππος συμβολίζει
τὸ τοχύτητα τοῦ ἀνέμου καὶ ἐκατέρωθεν νύμφαι φεύ-
σουσι πτωηλέναι. Ὑπάρχουν κλοσισιαὶ ἔργα ώραιό-
σα αὐτῶν κανένας ὅμως, οὐτε αὐτὴν ἡ περίφημος Νίκη
ἢ Παιώνιον ἐν Ὀλυμπίᾳ. δεν ὑποειν νά παο-

οὐδὲν πρωτεύει τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τὸν οὐρανόν πρωτεύει τὸν οὐρανόν. Οὐρανός δέ, οὐδὲν πρωτεύει τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν οὐρανοῦ πρωτεύει τὸν οὐρανόν. Πρῶτος διοικήσας ἀλλού σύμπτλεγμα οιώσον τοῦ πρωτουρίου ἀλλά ἐδώ θεός ἀπάγει γεανίαν: Ἔως δραπέτει τὸν ὄνταντον κυνηγὸν Κέφαλον. Ἐκ τούτου συμπλέγματος οὐτοῦ ἐλάχιστα λείφαντα σφύζονται, κατὰ ὅμως διὰ νάνα μαντεύσωμεν διτὶ αἱ μορφαὶ δὲν εἰλείποντο τῶν ἄλλων καὶ διτὶ ἐνεῖχον διπλαὶ ἔκειναι τὸν χάριν, τὸ ἐλαφρόν καὶ τὸ πνεῦμα τὰ διπλαὶ ἐμψυχούντων μερικὰ ἀττικὰ ἔσγα τοῦ τέλους τοῦ 5ου αἰώνος, ὅλιγάτερον δυνατά καὶ ὅλιγάτερον ἀστροφράδιον τὰς μορφάς τοῦ Παρθενῶνος, ἐλαφρότεροι δῆμοι, φιλέστεροι καὶ, ὃν εἰμποροῦμεν νάνα εἰπώμεν, περιστερούντων ἰωνικά.

Γύρω τῶν δύο αὐτῶν ναῶν καὶ τοῦ ναοῦ πτοῦ
πόλλωντος, πέντε μικροὶ οἴκοι ἀπέτελουν εἰδος στε-
νούν. Ἐδῶ ἀπέθετον αἱ πόλεις τὰ πρὸς τὸν Θεὸν

ανθήματα. Κτισμένοι οὖτως, υπὸ τὴν σκιὰν τῶν μελίλων τηνάν, ὡς ἔξαιρηματα αὐτῶν, συμβολίζουν νομίμης την ὑπόταγήν ὀλον τῶν πόλεων εἰς τὰς Ἀθῆνας, ὃν δποιών την κυριαρχίαν μετὰ μαρσοφράσις ὑφίσταντο, διποιαὶ διμισιοῦ ἔχουνται ἐπ' αὐτῶν τὴν ἀκτινοβολίαν πνεύματος καὶ τοῦ καλλους των.

Euvauzia Longobardi

άνισων τῆς τάξεως τῆς Ἐνοργανώσεως, καθότι ὁ δος οὗτος ἀποτελεῖ δι' ἓνα Κρίτειον στοιχεῖον ἐκ ὧν οὐκ ἄνευ.

Συναυλία Longobardi

κ. Alfonso Longobardi καθηγητής τοῦ πάνου εἰς τὸ Ωδεῖον Πειραιῶς μᾶς ἔδωσε δείγματα τῆς τοῦ, τὴν Κυριακὴν 2 τῷ εἰς τὴν αἰθουσαν εἰς τὸν Ἀθηνῶν. Οὐ κ. Longobardi, διτλωματοῦχος Ωδείου τῆς Νεαπόλεως, εἶναι ἀπὸ ἔκεινους τους λοὺς κολλιτέχνας οἱ δότοιν ἔχουν μέσα των ἔνα λιτεχνικὸν δαιμόνιον καὶ οἱ δότοιν ἐννοοούν, διτν σουν ἔνα ὄργανον, νὰ τὸ καταστήσουν ἐντελῶς χειρίον των. Πραγματικῶς δ. Canone τοῦ Serrao, Marche à la Turque τῶν Μπετόβεν-Ρουμπιστάνη ἡ Wilde Jagd τοῦ Λίστ ἀπέδειξαν τὸν μηχανισμὸν τὴν ταχύτητα τοῦ κ. Longobardi. Εἰς τὸ Warum Σούμαν, τὸ Nachtstück καὶ τὴν Φαντασίαν τοῦ τένεν δ. κ. Longobardi ὑστέρησεν δύλιγον δοσὸν ἀφορᾶ ρωματισμὸν. Τὸ παιζιμὸν του εἰς αὐτάς τὰς συνεις ἡτο δύλιγον τραχὺ καὶ ἡ ἔκφρασίς του ἐπίσης γον ἐπιτηδευμένη, ἐνῷ κατὰ τὴν γνώμην μου, επει τὰ ἀτεδίδοντο ἀπαλτεροῦ, ηοεμοτερα καὶ πικώτερα. Ἀλλ ἐπειδὴ πρόκειται περὶ Ἑτηταματος ρωματισμοῦ καὶ ἀπομικῆς ἔκφράσεως, ἐπαναλαμβάνω τὸ τοιοῦτον γνώμη μου εἶναν. Τὴν συναυλίαν ἑτοί λε τὸ ζόμα τῆς Δδος Μαρίας Σανδάκη. Ή δὲ Σανδάκη μαθήτρια τῆς Κας Φερδάλη ἔχει λαμπρὸν μεταλλήν φωνῆν, δὲν στεγεῖται δὲ καὶ αἰσθήματος. Ή ἐλέσις τῶν ἀσμάτων ἐκ τῶν «Dragons de Villard» τοῦ «Σαμψών καὶ Δαλιδά» ἡτο ἀρκετὰ καλή καὶ δειξε τὸ τάλαντόν της, τὸ δόποιν καλλιεργούμενον τὸ χρόνῳ θὰ ἀποβῇ ὅπως πρέπει.

O. H. Rettich

καθηγητής τοῦ βιολίου καὶ διευθυντής τῆς ὁρχήστρας τοῦ Ωδείου κ. Rettich παρηγένθη τῆς θέσεώς καὶ ἀνεχώρησεν εὐθύς εἰς Γερμανίαν. Δόγμα ὑγείας ἤκαστον τὸν κ. Rettich νὰ ἀνάσχωσῃ, ὅπησαντα λογομάνενας μέγα κενῶν εἰς τὸ Ωδεῖον. «Ος βιολίστας ὁ κ. Rettich ήτο τέλειος καὶ ἀναμφιβόλως θά την γένει καλοὺς καρδούς. Ἀλλά καὶ ὡς μαθητὸς δὲν λείπετο. Βγαλμένος ἀπὸ μέσου ἀπὸ τὴν ὁρχήστραν περιφήμων κονσέρτων τῆς Κάιμουαλ τοῦ Μονάχου εν ἥδι ἐμποτισθή τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸν τέλειον ματησμὸν τῶν ἐκτέλεσθων ἔκεινων, καὶ δείγματα ἴκανοτάτος του ταύτης μᾶς ἔδωσε κατὰ τὰς δόλιας αυλιὰς τὰς ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του δοθείσας εἰς τὸ Ειον, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὴν τελευταῖν συναυλίαν Μπετόβεν τὸν ὄπιον τόσον ἀριστοτεχνιῶς δημοφιεύεσσεν. «Ἄς ἐλτισωδεν ὅτι ή μουσική ὁξεῖδερκεια καὶ Νάζου θέλει εὐρη τὸν ἐφάμιλλον ἀντικατατίνου.

ΟΥΣΙΚΗ

Ωδεῖον Ἀθηνῶν

ΤΗΝ προπαραλθούσαν Κυριολήν ἐδόθη εἰς τὸ ὄδειον μία πρωινὴ δοκιμαστικὴ συναυλία ὑπὸ τῶν μαθηῶν. Ἡ συναυλία αὕτη εἶχε τὸ ἔξαιρετικὸν ὅτι κατ’ αὐτὴν ἔκαμεν τὴν πρώτην ἐμφάνιστην τῆς ή τάξις τῆς νοσηγάνωσεώς του καθηγητοῦ κ. Σπ. Καΐσαρη. Ἡ κτελεσίς ὑπὸ τῆς δρχονότος, ἐκ πνευστῶν καὶ κρουστῶν ὀργάνων ἀποτελουμένης, τοῦ «Θρίαμβευτικοῦ Εμβάτηρον» τοῦ Dewitz καὶ τῆς Ouverture τῆς «Μιᾶς μιέρας εὐτυχίας» τοῦ Auber καὶ ἡ διεύθυνσης αὐτῆς πάντοι τοῦ μαθητοῦ κ. Φ. Ολοκονόμου πάτερεις τὴν μίαν καρποφόρον καὶ εὐδόκιμον ἐργασίαν τοῦ κ. Καΐσαρη. Χαιρετῖσα μὲ πολλήν μου χαρὰν τὴν πρώτην

ΠΡΟ δύον ήμερων ἔξελέγησαν εἰς τὸ Παρίσι τρεῖς νεοί ἀκαδημαϊκοὶ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων, τῆς ἐπιτήμης καὶ τῆς πολιτικῆς:

Francis Charmes. Πολιτειολόγος καὶ πολιτικός. Ἐδημοσίευστα πλείστα περίφημα ἀρθρὰ εἰς τὸν «ΙΘ' αἰώνα» καὶ ἔπειτα εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν συζητήσεων» τῆς δοποίας εἶναι ἀκόμη τακτικὸς συνεργάτης. ἔξελέγη βουλευτής τῷ 1881, 1889 καὶ 1893. Ὁχι δύλιγα ἀρθρὰ προξενήσαντα ἰδιαιτέραν αἰσθησὸν ἐδημοσίευσεν τὴς «Ἐπιθεώρησις τῶν δύο κόσμων τῆς ὅποις ἔγινεν διευθυντής μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Brunetière.

Jean Richepin. Ὁ γνωστότατος εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον ποιητής, δραματικὸς καὶ μυθιστοριογράφος, πλησιάζων τὰ διά την καὶ δύμας διάτηρον ἀκομῆτον τὴν νεανικὴν φλόγαν. Ἀπὸ τὸ πρῶτον τοῦ ἔργου «Τὸ τραγοῦδι τῶν τυχοδιωκτῶν» (1876) προσείλυσε τὴν γενικὴν προσοχὴν διὰ τὴν πίκραν τὸν περιφρόνον πρὸς τὰς κοινωνικὰς συνθήκας, διὸ τὸν θαυμασμὸν τοῦ πρὸς τοὺς φιλοσοφάστας καὶ διὰ τὸ τολμηρῶς γυμνὸν ὑφος τὸ ἐνθυμίζον τὸν Ραμπελάν. Εἰς τὰς κατοπίν ἐκδοθεῖσας ποιητικὰς συλλογὰς τοῦ «Τὸ χάδια», «Τὴν θάλασσαν» καὶ ἴδιως τὰς «Βλασφημίας» (1884) ἀναπτύσσεται τὸ παραδόξως βίαιον καὶ ἐνεργητικὸν τάλαντον τοῦ. Ὡς μυθιστοριογράφος εἶχεν ἐπίσης ἐπιτυχίας. «Η Σοφία Μονί», «Οἱ ἄγαθοι ἀνθρώποι», «Τὰ Ισπανικά δημητάτα» κ.τ.λ., εἶνε προσεκτικὰ ἀναλύσεις τραχέων καὶ ἀνωμάλων αἰσθημάτων. Η θεατρικὴ τοῦ ποραγωγῆ εἶναι ἐπίσης πλουσία. Η Νανά Σαχίμπ (1883) τοῦ δοποίου ὑπεδύθη τὸ κύριον πρόσωπον, «Διὰ τῆς σπάθης» (1894), «Η Μάρτυς» καὶ ἀλλα τινὰ ἥρεσαν ἀρκετά εἰς τὸ γαλλικὸν κοινόν. Ο Richepin τὸν δοποῖον διαβιβάζει πολὺ εἰς τὴν «Revue des deux Mondes» ἀμφιβρήτης αὐτῆς τὴν ἰδιότητά του ὡς ποιητού, διαδρίνεται μεταξὺ τῶν συγχρόνων του διὰ τὴν ἀχαλίνωτον ὁρτορικὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως καὶ διὰ τὴν στιχουργικὴν του λάμψιν.

Henri Poincaré. Ο περίφημος μαθηματικὸς ὁ κατατάσσομενος διὰ τῆς δεξιᾶς τῶν ἔργων του μεταξὺ τῶν πρώτων γεωμετρῶν τῆς ἐποχῆς μας. Ἀνεκάλυψε νέαν ταξινομίαν γενικωτέρων ἀπὸ τὰς ἐλλειπτικὰς, τὰς δοποίας ἐφήρμοσε εἰς τὴν γεωμετρίαν τοῦ Δομπατρεύσου τὴν στηριζομένην ἐπὶ βάσεων διαφορετικῶν τῆς Ἐπικλειδείου. Εἰς τὴν ἀστρονομίαν ἔδωκε ἕνα πολὺ σοβαρὸν ἐπιχειρήματα ὑποστηρίζων τὴν ἴδεαν, ὅτι ὁ δοκτυλίος τοῦ Κρόνου σύγκειται ἀπὸ πλήθος μικρῶν δορυφόρων ἐκ στερεάς ὕλης καὶ δηλα τὴν σεντήσης, ὅπως ὑπὸ πολλῶν πιστεύεται. Ως φυσικομαθηματικὸς εἰργάσθη πολὺ διὰ τὴν ἡλεκτρο - μαγνητικὴν θεωρίαν τοῦ φωτὸς καὶ διὰ τὰς ἡλεκτρικὰς δονήσεις. Τὰ κυριώτερά του συγγράμματα εἰς τὰ δοποῖα ἀναπτύσσει ὑπὸ γενικὸν φιλοσοφικὸν πνεῦμα τὰς ἐπιστημονικάς του θεωρίας εἰναι «Η Ἄξια τῆς Ἐπιστήμης» καὶ «Ἐπιστήμη καὶ Υπόθεσις» (1902).

ΑΠΕΘΑΝΕΝ ὁ Ἰταλὸς διηγηματογράφος E. δὲ Ἀμίτοις δημοτικώτερος συγγραφεὺς τῆς πατρίδος του, γνωστὸς εἰς δόλον τὸν πολιτισμένον κόσμον καὶ ἀγαπητὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐγενήθη εἰς Oneglia τῆς Ιταλίας τῷ 1846. Ἐξῆλθεν ὡς ἀνθυπολοχαγὸς ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τοῦ Τουρίνου, ἐλαύσε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1866, ἐπολέμησεν εἰς Κουστόζαν, ἔπειτα εἰς τὴν Ρώμην (1870) καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος παραγγήθη διὰ ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὴν φιλολογίαν. Εἶχεν ἥδη δημοσίευσην ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ» (1869) συλλογὴν ἔξοχων ἀρθρῶν. Ἐκποτε κατέτησε τὸ κοινόν ἴδιως μὲ τὰς μαγευτικὰς περιγραφὰς ταξειδίων. «Η Ισπανία» (1873), «ἡ Ολλανδία» (1874) καὶ τρόπον πάντων «τὸ Μαρόκον» (1876) εἶνε μοναδικά εἰς τὸ εἰδός των διὰ τὸ χρῶμα καὶ τὸ εἰσθῆμα τῆς περιγραφῆς. Τῷ 1878 ἐδημοσίευσεν «Ἐντυπώσεις ἐκ Παρισίων καὶ Λονδίνου», ἔργον εἰς τὸ δοποῖον εὐρισκονταί

σελίδες πρωτοτυπώταται διὰ τὰς περισσοτέρας συγχρόνους ἔξοχοτητας Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Ήτο τὸ ἐκδόθεν τῷ 1881 περιγραφικὸν ἔργον τοῦ «ἡ Κωνσταντινούπολις» δὲ Ἀμίτοις ἀμύλλαται κατὰ τὴν γραφικότητα καὶ τὸ χιονίδιο πρός τὸν Θεόφιλον Γκωτιέ.

Ως διηγηματογράφος ἦτο πλήρης λάμψεως καὶ ποικιλίας, πότε δηπτικός καὶ πότε πανηγυρικός. Τὰ ὀραιότερα του εἶναι «Η καρδία» (1886) μεταφρασθεῖσα καὶ εἰς τὴν ἐλληνικὴν, ἔργον σημειωσαν μίαν τῶν μεγαλειότερων βιβλιοπωλικῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ αἰώνος, «Τὰ στρατιωτικά δημητάτα» ἐπίσης μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν γλώσσαν μας καὶ «Ἐπὶ τοῦ Ωκεανοῦ» (1889) ζωηρὰ εἰκὼνιμα συνοδείας μεταναστῶν Ἰταλῶν διευθυνομένων εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ κοινωνικὸν ζήτηγμα συνεκίνησε βαθύτατα τὸν συγγραφέα. Τοῦ ἐνδιαφέροντος δὲ αὐτοῦ προιόν εἶνε τὸ μνηστόριον «Η πρώτη Μοίσιον» (1902) καὶ ἀρκετοὶ τόμοι λόγων, διαλέξεων καὶ ἀρθρῶν.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

■ Εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον ἐδόθη ἡ «Θεοδώρα» τοῦ συνεργάτου μας κ. Γ. Β. Τσοκοπούλου. Ο συγγραφεὺς ἔχει φιλορρήθη ἐπανειλημμένως.

Τὴν Κυριακὴν 2 Μαρτίου ἔγιναν ποδοσφαιρικοὶ ἀγῶνες εἰς τὸ Ποδηλατοδόριον τοῦ Φαλήρου. Νικήτρια ἀνεδείχθη ἡ ὁμάδα τῶν Σμυρναίων ἀθλητῶν.

Η Byzantinische Zeitschrift δημοσίευε περίληψην τῆς Ἐκθέσεως Ἰστοριοδιηκῶν καὶ Παλαιογραφικῶν ἐρευνῶν ἐν Ζακύνθῳ, τοῦ κ. Νίκου Α. Βέη, ποὺ ἐδημοσίευσαν τὰ «Παναθήναια» εἰς τὸ τεύχος 161—162. ■

Λί Αθηναὶ λοιπόν, κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφήν, ἔχουν 175,430 κατοίκους, ὁ Πειραιεὺς 74,580 καὶ αἱ Πάτραι 37,724. Ἐπειτα ἔρχεται δὲ Βόλος 23,563 καὶ διοίνα κατεβαίνομεν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Α. Σπύγγον, Κέρκυραν. — Τὸν Ταμπονοῦ καὶ Κόπανον χαρίζει ὁ συγγραφεὺς. «Αν τύχῃ καὶ προσέξῃ εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτὴν θὰ σᾶς τὸ στείλη ἀττικήν εἰνθείας.

Θέσπιν. — Εὔχαριστως δημοσίευμεν παραδόσεις ἐλληνικάς. Δέν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχουν ύφος. Εἴχουν ἀρκετὴν ἀξίαν μόναι των.

Κον Ερβέρτον Κούνγερ. — Αὐτὸ ποὺ ζητᾷ δὲ κ. Ερβέρτος Κούνγερ, θὰ τὸ βοηθή στὴν Κωνσταντινούπολι τοῦ Σκαλάτου Βυζαντίου, τόμος Α', σελ. 245.

Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗΣ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ποδοσφαιρίσις, Cyril Campbell. Βιβλιοθήκη Ἐπιτροπῆς Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, Ἀθηναί, Τύπογραφεῖον «Εστία», λεπτ. 50.

Euripide et ses idées psr O. Masqueray, Paris, Hachette et C°.

A Searchlight on the Balkans by Ulysses, London Smith & Son. 6 σελ. ·

Lauri e Mirti poesie Luigi Grilli. Livorno R. Giusti fr. 3.